

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

**Užité umění první třetiny 20. století na odborných
školách v Turnově,
Jablonci nad Nisou a Železném Brodě**

magisterská diplomová práce

Bc. Kristýna Fendrichová

doc. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.

Olomouc 2016

Místopřísežně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně. K jejímu sepsání jsem použila odbornou literaturu a prameny, které jsem uvedla v seznamu.

V Liberci 15. prosince 2016

.....

Kristýna Fendrichová

Rozsah práce:

166 465 znaků

Srdečně děkuji doc. PhDr. Pavlu Šopákovi, Ph.D. za odborné vedení, rady a připomínky, které mi poskytl při vzniku mé diplomové práce. Ráda bych jmenovitě poděkovala PhDr. Kateřině Noře Novákové, Ph.D., PhDr. Miroslavu Coganovi a PhDr. Petře Matějovičové za odbornou pomoc, konzultace a poskytnutí materiálů k mé práci. Děkuji taktéž paní ředitelce SUPŠ a VOŠ v Jablonci nad Nisou Mgr. Bc. Martině Picko Baumannové a akad. soch. Zdeňce Laštovičkové. Dále taktéž děkuji zaměstnancům Uměleckoprůmyslového musea v Praze, Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Městského muzea v Železném Brodě, SUPŠ a VOŠ Turnov, SUPŠ a VOŠ Jablonec nad Nisou, SUPŠS Železný Brod a SOKA v Jablonci nad Nisou. Velké díky patří Šárce Sirůčkové, Aleně Šourkové a Bohumile Vackové za pomoc při zpracování a dokumentaci sbírkových předmětů. Děkuji taktéž Jaroslavu Kvízovi a Aleši Kosinovi za poskytnutí obrazového materiálu.

Velmi děkuji všem, kteří mi jakkoliv pomohli při vytváření diplomové práce a hlavně za obrovskou podporu ze strany mé rodiny a přátel.

Obsah

1. Úvod	6
2. Dosavadní stav bádání.....	7
3. Historie uměleckoprůmyslových škol v Turnově, Železném Brodě a Jablonci nad Nisou.....	11
3. 1. Historie turnovské školy	11
Přehled výstavní činnosti SUPŠ a VOŠ Turnov	25
3. 2. Historie železnobrodské školy	27
Přehled výstavní činnosti SUPŠS Železný Brod	44
3. 3. Historie jablonecké školy.....	47
Přehled výstavní činnosti SUPŠ a VOŠ Jablonec nad Nisou.....	62
4. Nástin výtvarného vývoje českého šperku a bižuterie od konce 19. století do 40. let 20. století	65
4. 1. Výtvarný vývoj šperkařské tvorby na turnovské odborné škole od počátku jejího založení do 40. let 20. století	71
4. 2. Výtvarný vývoj šperkařské a bižuterní tvorby na železnobrodské odborné škole od počátku jejího založení do 40. let 20. století.....	74
4. 3. Výtvarný vývoj šperkařské a bižuterní tvorby na jablonecké odborné škole od počátku jejího založení do 40. let 20. století	77
5. Závěr.....	81
6. Summary.....	83
7. Seznam použitých zkratk.....	84
10. Obrazová příloha	99
Anotace.....	135

1. Úvod

Severní Čechy, krajina se sklářskou, kamenářskou, šperkařskou a bižuterní tradicí, byly a vždy budou spjaty s uměleckým řemeslem. Od poloviny 19. století se ve zdejším kraji zakládaly vzdělávací instituce odborného rázu, které měly dopomoci k vyškolení nových odborníků pro zkvalitnění převážně průmyslové výroby. Bohatou pedagogickou historií se můžou například pochlubit sklářské školy v Kamenickém Šenově (1856) a v Novém Boru (1870). Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Jablonci nad Nisou (1880) nezůstává se svou dlouholetou historií pozadu, také tomu tak je u Střední uměleckoprůmyslové školy a Vyšší odborné školy v Turnově (1884). Nejmladší z nich, Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská v Železném Brodě (1920), byla založena na popud místních obyvatel až dva roky po skončení I. světové války. Poslední tři jmenované instituce se svou odbornou činností v mnohém odlišovaly, ale za léta svého působení se po výtvarné stránce ovlivňovaly a jejich historie se prolínala.

V magisterské práci se budu primárně zabývat šperkařskou a bižuterní tvorbou uměleckých odborných škol v Turnově, Jablonci nad Nisou a Železném Brodě od počátku jejich vzniku až do konce 40. let 20. století. Dopodrobna vyličím historii s ohledem na pedagogickou, uměleckou a výstavní činnost institucí. Ve zkratce nastíním výtvarný projev dané doby, v kterém se bude převážně odrážet téma vývoje užitého umění v Čechách od konce 19. do poloviny 20. století. Nedílnou součástí mé práce bude pokus o zařazení umělecké tvorby škol do kontextu doby a podchycení fenoménu vzniku těchto vzdělávacích institucí a odkazu na českou uměleckoprůmyslovou výtvarnou scénu.

2. Dosavadní stav bádání

Publikací a odborných studií o historii skla a šperku je v dnešní době přehršel, ale co se týče tématu odborných škol v Turnově, Jablonci nad Nisou a Železném Brodě, těch je bohužel pomálu.

Za předního českého historika zabývajícího se sklem, a hlavně železnobrodskou školou, je považován bývalý ředitel Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou Antonín Langhamer. Díky jeho celoživotnímu bádání v oblasti sklářské školy, jejích výtvarníků a studentů, nemá v Čechách konkurenci. V brožuře *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod*¹ z roku 1996, autor v krátkosti seznamuje čtenáře s historií instituce a její uměleckou a pedagogickou činností. Za zmínku stojí také jeho poutavá publikace o historii tuzemského skla s názvem *Legenda o českém skle*² z roku 1999, kde se v mnoha kapitolách zmiňuje o sklářské škole a jejích výtvarnících. Stěžejní autorovou publikací o železnobrodské škole je *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo*³, která vznikla k 90. výročí založení instituce. Antonín Langhamer na ní spolupracoval s Milanem Hlavešem, bývalým studentem sklářské školy a nyníjším vedoucím oddělení skla, keramiky a porcelánu na UPM v Praze. Lze směle tvrdit, že jde o nejrozsáhlejší a nejpodrobnější dílo, které bylo zatím o instituci napsáno. Antonín Langhamer v několika kapitolách, které jsou rozděleny logicky na časové úseky (1920–1989), popisuje historii, uměleckou tvorbu a život na škole. Milan Hlaveš ve svém příspěvku nastiňuje etapu železnobrodské školy po roce 1989, a tím také uzavírá kapitolu o její celkové historii. Dalším z Langhamerových děl, které se věnují tomuto tématu, je kniha *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce*

---

¹ *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod*, 1996.

² Antonín Langhamer, *Legenda o českém skle*, Zlín 1999.

³ Antonín Langhamer - Milan Hlaveš, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo*, Praha 2010.

*železnobrodské školy*⁴ z roku 2014. Na ní autor spolupracoval se sklářským výtvarníkem Martinem Hlubučkem. Publikace se s převahou věnuje osobnosti sochaře a ředitele školy Jaroslava Brychty, v mnoha kapitolách je poutavě vyobrazena historie a vývoj sklářské školy.

Zajímavým pohledem na železnobrodskou školu je příspěvek od jejího bývalého ředitele Aloise Meteláka. Tento text z pozůstalosti autora byl v roce 1996 publikován v dvouměsíčníku *Jizerská kóta 0428, kulturním revue severovýchodních Čech*.⁵

V minulém roce vznikla publikace *2010 SUPŠS 2015: katalog vydaný u příležitosti 95. výročí založení Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské Železný Brod*⁶, a její hlavní editorkou se stala bývalá ředitelka školy Zdeňka Laštovičková.

Jako je tomu u železnobrodské školy, poměrně málo publikací je taktéž o šperkařské škole v Turnově. Dodnes nebyla napsána publikace, která by detailně zachytila celkovou historii instituce, umělecké směry a tvorbu. Přese všechno i turnovská škola má svého na slovo vzatého odborníka, kterým je Miroslav Cogan z Muzea Českého ráje v Turnově. Ten např. roku 2006 vytvořil katalog k zahraniční výstavě školy *Vom Jugendstil zum Art-Déco*⁷ a v roce 2014 se podílel na publikaci k výročí založení školy s názvem *130 let SUPŠ a VOŠ Turnov*⁸. Miroslav Cogan pro ni vytvořil poměrně stručnější, ale přesto na informace bohatý příspěvek o historii instituce do 90. let min. století.

---

⁴ Antonín Langhamer – Martin Hlubuček, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy*, Železný Brod 2014.

⁵ Alois Metelák (text z pozůstalosti z roku 1961, upraveno redakcí časopisu), Archiv – Z historie sklářské školy v Železném Brodě, in: *Jizerská kóta 0428, kulturní revue severovýchodních Čech*, č. 3 (květen – červen), Jablonec nad Nisou 1996.

⁶ Zdeňka Laštovičková et al., *2010 SUPŠS 2015: katalog vydaný u příležitosti 95. výročí založení Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské Železný Brod*, SUPŠS sklářská Železný Brod 2015.

⁷ Miroslav Cogan, *Vom Jugendstil zum Art-Déco: us der Sammlung der Fachschule für Schmuck und Edelsteine in Turnov; Deutsches Edelsteinmuseum Idar-Oberstein/ Mai - Juli 2006, Deutsches Goldschmiedehaus Hanau / Juli - September 2006*, Turnov 2006.

⁸ *130 let SUPŠ a VOŠ Turnov*, Turnov 2014.

Důležitým dílem o šperkařské škole je publikace vydaná ke stejnojmenné výstavě v Obecním domě v roce 2002 s názvem *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002*.⁹ Editorkou se stala Jana Horneková, která popsala uměleckou tvorbu školy v kapitole *Umělecké tradice školy*. Bývalý ředitel školy Jiří Mašek přispěl do díla rozsáhlou kapitolou s detailním popisem dějin instituce.

Patrně největší znatelkyní v oblasti týkající se jablonecké odborné školy je Kateřina Nora Nováková ze Severočeského muzea v Liberci. V roce 2001 se podílela na mimořádně přínosné publikaci o jablonecké škole společně s Janem Strnadem a Františkem Padrtem. Název knihy *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000*¹⁰ napovídá, že vznikla k 120. výročí založení bižuterní školy. V knize je dopodrobna popsána historie školy a města Jablonce, umělecko-historický vývoj, přehled výstavní činnosti školy atd. Dalším příspěvkem zaměřeným na jabloneckou školu je katalog z roku 2011 s názvem *Jablonecká medailéřská škola: ražená medaile a mince na vyšší škole 1995–2010: Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou*¹¹, který byl vydán k příležitosti 15 let trvání Vyšší odborné školy, podílela se na ni Kateřina Nora Nováková, jakož tomu je u předešle jmenované publikace.

---

⁹ Jana Horneková et al., *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002*, Praha 2002.

¹⁰ Kateřina Nora Nováková, František Padrta, Jan Strnad, *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000*, Jablonec nad Nisou 2001.

¹¹ Kateřina Nora Nováková et al., *Jablonecká medailéřská škola: ražená medaile a mince na vyšší škole 1995–2010: Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou*, Jablonec nad Nisou, 2010.

Mezi další publikace, které se zmiňují o jablonecké škole, železnobrodské a turnovské, je monografie *České art deco 1918–1938*¹², která vznikla u příležitosti výstavy v Obecním domě v roce 1998. V kapitolách o skle a šperku se Jana Horneková zmiňuje o těchto třech odborných školách. Podobně je tomu tak u další monografie *Vídeňská secese a moderna 1900–1925: užité umění a fotografie v českých zemích*¹³, která vznikla k výstavě pořádané v UPM v Praze. V kapitole *Sklo* od Markéty Vejrostové je zmínka o sklářské škole v Železném Brodě, spolu s dalšími školami - Kamenickým Šenovem a Novým Borem. Kapitola od Anny Grossové se v díle věnuje šperku a bižuterii. Autorka zde zmiňuje autory Wiener Werkstätte, české přední šperkaře té doby a dotkla se i tématu turnovské a jablonecké školy.

Z autorů vysokoškolských kvalifikačních prací bych ráda jmenovala Olgu Orságovou. Ta roku 2011 sepsala diplomovou práci na téma *Český granátový šperk ve 20. století*¹⁴ a jednu ze svých kapitol věnovala historii odborné školy v Turnově. Osobnosti bývalého ředitele turnovské školy Antonína Karče se dopodrobna věnovala Ilona Horáková ve své práci *Antonín Karč, cizelér a šperkař 1879–1952*¹⁵. Nejnověji téma dějin a pedagogické činnosti turnovské školy zpracoval roku 2014 Karel Herink ve své bakalářské práci s názvem *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*.¹⁶

---

¹² Jana Horneková et. al., *České art deco 1918–1938*, Praha 1998.

¹³ Miroslav Amroz, *Vídeňská secese a moderna 1900–1925 : užité umění a fotografie v českých zemích*, Brno 2005.

¹⁴ Olga Orságová, *Český granátový šperk ve 20. století*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 2011.

¹⁵ Ilona Horáková, *Antonín Karč, cizelér a šperkař 1879–1952*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2006.

¹⁶ Karel Herink, *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*, bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014.

3. Historie uměleckoprůmyslových škol v Turnově, Železném Brodě a Jablonci nad Nisou

3. 1. Historie turnovské školy

Historie Střední uměleckoprůmyslové školy a Vyšší odborné školy v Turnově se začala psát o mnoho staletí dříve, než bylo samotné datum jejího založení.

Na vzniku této odborné školy mají svůj velký podíl dvě zásadní skutečnosti, a to, že Turnov byl v 17. století významným střediskem kamenářství a na přelomu 16. a 17. století se v jeho okolí nacházely uměleckořemeslné dílny zlatníků a klenotníků, kteří pracovali pro samotný císařský dvůr Rudolfa II.¹⁷

Taktéž nelze opomenout podstatný fakt, že za vznikem této lokální řemeslné tradice, která se v severních Čechách rozšířila (Turnovsko a Jizerské hory), mohly okolní geologické procesy. Ty se tak postaraly o vznik bohatých nalezišť drahých kamenů – např. českých granátů, safírů, achátů, olivínů, karneolů a různých odrůd křišťálu.¹⁸ Proto ani není s podivem, že díky těmto příznivým podmínkám vzniklo zde v kraji centrum kamenářství a brusičského řemesla, které vyústilo roku 1715 založením Konfraternity svobodného kunstu štajšnajdrovského (brusičů a řezačů kamenů).¹⁹ Po polovině 19. století se v Turnově brusičské řemeslo transformovalo ve významné průmyslové odvětví s moderními továrnami, které zaměstnávaly stovky dělníků, čímž vznikla poptávka po mladé a kvalifikované síle.²⁰ Nelze však takto jednoduše říci, že by jen turnovští průmyslníci měli zásluhy na vzniku odborné školy. Velkou měrou

---

¹⁷ Jiří Mašek, Historie Střední uměleckoprůmyslové školy a Vyšší odborné školy v Turnově 1884–2002, in: Jana Horneková et al., *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002*, Praha 2002, s. 9.

¹⁸ Miroslav Cogan, Kamenářství, in: *Průvodce, Okresní Museum Českého ráje v Turnově, Jablonec nad Nisou* 1995, s. 9.

¹⁹ Viz Mašek (pozn. 17), s. 9.

²⁰ Miroslav Cogan, Historie školy, in: *130 let SUPŠ A VOŠ Turnov*, s. 7.

přispěla celková koncepce „...odborného školství a snaha Rakouska - Uherska dosáhnout konkurenceschopnosti v oblasti uměleckého průmyslu a řemesel na evropských trzích...“²¹, v reakci na výsledky světových výstav v Londýně a ve Vídni. Díky nim došlo k realizaci programu ministerstva kultu a ministerstva obchodu, který zajišťoval zakládání státních průmyslových a odborných škol. Proto počátkem 80. let 19. století došlo v severních a severovýchodních Čechách k rozmachu zakládání těchto škol, kde už v okolí léta vládla řemeslná tradice.²²

C. k. odborná škola pro zpracování drahých kamenů, dnes Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Turnově, byla založena roku 1884. Vyučování započalo 8. listopadu téhož roku v obecním domě Slavie (Palackého ulice) [1], kde bylo pro tento účel vyhrazeno druhé poschodí budovy.²³

V porovnání s ostatními odbornými školami, které se také nacházely v blízkosti německého pohraničí, se ta turnovská „...od počátku profilovala jako škola česká, což mělo vliv nejen na obsazování učitelských míst a skladbu žáků, ale odrazilo se také v postupné orientaci na domácí výtvarné tendence, uměleckořemeslné tradice a materiály.“²⁴

Počátky turnovské školy byly velmi skromné, celkově bylo zapsáno dvacet žáků, kteří se učili broušení drahých kamenů. Profesorský sbor se v té době skládal z ředitele Josefa Maliny, absolventa pražské odborné

---

²¹ Viz Mašek (pozn. 17), s. 9.

²² Ibidem, s. 9.

²³ Ibidem, s. 9. - Škola v průběhu let měnila několikrát svůj název s ohledem na náplň výuky. Původní název *C. k. odborná škola pro zpracování drahých kamenů* byl změněn od 90. let 19. stol. na *C. k. odborná škola pro broušení drahokamů, rytí drahokamů a umělecké zlatnictví*. Ve 20. letech 20. stol. *Státní odborná škola v Turnově*, kdy od r. 1921 byly součástí *Odborná škola pokračovací* a *Odborná škola šperkařská*. Roku 1945 byl název změněn na *Státní klenotnickou školu* (tříleté studium) a *Vyšší školy klenotnické* (čtyřleté studium). V letech 1953–1954 se škola přejmenovala na *Školu uměleckého průmyslu klenotnického* a poté na *Školu uměleckých řemesel*. Od r. 1959–1961 zněl název *Průmyslová škola pro umělecké zpracování kovů a kamenů* a r. 1961 na *Střední průmyslovou školu pro umělecké zpracování kovů a kamenů*. Název školy se ustálil v roce 2002 na *Střední uměleckoprůmyslovou školu a Vyšší odbornou školu v Turnově*.

²⁴ Viz Cogan (pozn. 20), s. 7.

školy pro zlatníky a uměleckoprůmyslové školy ve Vídni, a učitele Karla Resla, sochaře a cizeléra. V lednu roku 1885 přichází do školy nový dílenský učitel, brusič drahokamů Jan Šírek, což tehdy vedlo k urychlení a zajištění vybavenosti dílny o nové moderní brusičské stroje. Situace se v dalších letech postupně začala zlepšovat, díky zakládání nových studijních oborů. Ve školním roce 1885–1886 bylo zahájeno vyučování zlatnického oboru – zasazování drahokamů (dílenský učitel Josef Cettel) a ve školním roce 1887–1888 byl otevřen taktéž nový obor a to rytí drahokamů (dílenský učitel Karel Zapp). S náborem nových studentů začaly být školní prostory nedostačující, a proto ve školním roce 1893–1894 byla výuka přesunuta do budovy městské školy [2], nacházející se na turnovském náměstí. Díky novým prostorám se mohl otevřít další studijní obor vedený pražským zlatníkem Alfrédem Bergmannem, a to granátové šperkařství. Na počátku 90. let byl název školy změněn (jako je tomu v dalších letech, viz pozn. 6) a to na C. k. odbornou školu pro broušení drahokamů, rytí do drahokamů a umělecké zlatnictví. V této době se nezačala škola jen úspěšně prezentovat na výstavách (např. mezinárodních), ale i spolupracovat s dalšími odbornými institucemi – s Muzeem pro umění a průmysl ve Vídni a se Severočeským průmyslovým muzeem v Liberci. Také za zmínku stojí fakt, že škola prokazovala snahu o zajištění edukace, jak pro studenty, tak pro profesory. Podařilo se jí uspořádat odborné vzdělávací kurzy pro profesorský sbor a iniciativou dále pokračovala v založení odborné knihovny pro žáky i profesory.²⁵

Co se týče samotné školní výuky, profesori už od počátku nastolili na škole vysokou odbornou úroveň, při které zároveň brali na zřetel individuální přístup ke každému žákovi. Z těchto počátečních let se zachovaly velice kvalitní práce nesoucí znaky historizujících stylů –

---

²⁵ Viz Mašek (pozn. 17), s. 9–10.

novorenesance a novobaroka, ale objevují se zde i zajímavé série šperků inspirující se uměním starověkého Egypta, Říma a Orientu.²⁶

Se začátkem nového století došlo ke změnám na půdě turnovské školy, jak ve vedení, tak v pojetí nového výtvarného směru, jíž byla secese. Do funkce nového ředitele školy byl v roce 1899 uveden sochař Josef Mašek.²⁷ Ten se roku 1900, spolu s dalšími rakouskými řediteli odborných škol, zúčastnil světové výstavy v Paříži, kde načerpal nové umělecké vlivy ve formě francouzského art nouveau. Profesoři a žáci školy se tímto směrem začali inspirovat a v roce 1904 získala jejich kolekce šperků dvě zlaté medaile na světové výstavě v americkém Saint Louis [3].²⁸

Na počátku 20. století opět nastal problém s nedostačujícími prostorami k výuce, který trápil školu už od počátku jejího založení. Přestože iniciativa ze strany města Turnova a školy byla obrovská a záměr k výstavbě byl schválen v lednu 1903, k výstavbě nedošlo z finančních důvodů a turnovská škola si musela na novou budovu počkat ještě pár let. Pozitivní doba nastala v roce 1908, kdy se pedagogický sbor dočkal slavnostního položení základního kamene v turnovské části Sklenařice, naproti již stojící sokolovně.²⁹ Nová budova školy [4], navržena pražským architektem Jaroslavem Valečkou, byla slavnostně otevřena na počátku října roku 1910. Za zmínku též stojí, že v tomto roce začaly na škole studovat dívky – např. žákyně Drahoňovská.³⁰

Přes veškeré potíže, které mezi těmito léty škola zažila se získáním nové budovy, rozvoj instituce nepolevil a postupem času došlo i ke generační výměně pedagogického sboru. Do školy přicházejí mladí a nadějní výtvarníci – v roce 1907 stříbrník a cizelér František Kulhánek,

---

²⁶ Viz Cogan (pozn. 20), s. 7.

²⁷ Viz Mašek (pozn. 17), s. 9–10.

²⁸ Viz Cogan (pozn. 20), s. 7.

²⁹ Viz Mašek (pozn. 17), s. 10–11. - Budova školy zde stojí dodnes.

³⁰ Ibidem, s. 11.

1908 prof. Antonín Karč (vyučoval „umělecké tvaroznaectví“) a roku 1909 přišel do školy ak. mal. Josef Varcl (učitel ornamentálního kreslení).³¹ S příchodem těchto pedagogů (zejména Antonína Karče) a jejich novátorskému přístupu k výuce, škola získala na osobitým charakteru, který si udržela do meziválečných let. Na tuto výjimečnost upozornil Miroslav Cogan: *„Mimořádně šťastná – a mezi odbornými školami tehdejší Evropy unikátní – byla spolupráce brusičského, glyptického a zlatnického oddělení. Názorová spřízněnost profesorů a dílenských učitelů vedla ke vzniku výtvarně i řemeslně vyspělých prací, šperků [5], rytin a jedinečných nádob řezaných z drahokamů s klenotnický provedenými montážemi [6].“*³² Jak je z tohoto popisu patrné, mladí profesori neslevili z vysokých nároků kladených na studenty, díky čemuž nemálo z nich šlo studovat na UMPRUM do Prahy k prof. Josefu Drahoňovskému.

V období první světové války byl rozvoj školy pozastaven a budova od roku 1914–1915 sloužila jako ubikace armády. Někteří z profesorského sboru (např. A. Karč a F. Kulhánek) a žáků starších osmnácti let museli narukovat do armády. S obtížemi výuka započala v době mezi léty 1915 až 1916, škola byla poté plně obnovena ve školním roce 1918–1919, kdy se úředním jazykem stala čeština.³³

Se založením československého státu nastalo období velkých změn - odborné školy byly najednou podřízeny Ministerstvu školství a národní osvěty. Založeny byly nové české odborné školy (např. Sklářská odborná škola v Železném Brodě), které měly zacelit škody, které školství zažilo po rozpadu Rakouska – Uherska. Zároveň měly konkurovat a být protiváhou německým školám. Začátkem 20. let 20. století se celkově mění aspekty a potřeby společnosti a její poptávka po

---

³¹ Ibidem, s. 10–11.

³² Viz Cogan (pozn. 20), s. 7.

³³ Viz Mašek (pozn. 17), s. 11.

uměleckém řemesle se změnila. V dílech se postupně střídají nové umělecké směry – přes pozdní období secese, art déco a funkcionalismus.

V období školního roku 1919–1920 odešel na zdravotní dovolenou Josef Mašek a na místo prozatímního ředitele byl dosazen prof. Antonín Karč. V roce 1920 se uvažovalo o možnosti založení nového studijního oboru – pasířství, které bylo zmíněno i ve výroční zprávě školy z téhož roku [7]. To bylo do výuky začleněno ve školním roce 1920–1921, ale nesetkalo se s velkým ohlasem. Proto byl obor později převeden do nově založené školy v Železném Brodě.

Ve dvacátých letech došlo na škole k velkým změnám. V létě roku 1921 odchází z činné služby ředitel Josef Mašek a na jeho místo byl k 1. lednu 1922 jmenován prof. Antonín Karč. V tomto období se bohužel škola dostala do problémů personálního rázu - došlo opět ke generační výměně profesorského sboru - do penze odešli E. Horna a A. Bergmann. Problémy ale způsoboval i malý zájem ze strany uchazečů o studium na turnovské škole. Objevily se dokonce úvahy o tom, že by měla být škola přesunuta z Turnova. K tomu naštěstí nedošlo díky ministerskému radovi Arnoštu Rosovi.³⁴ Bohužel podobnému období, týkající se existenčních problémů, se škola nevyvarovala ani v dalších letech. Ve školním roce 1923–1924 málem došlo k přesunutí školní výuky do Prahy, nebo do nově vzniklé odborné sklářské školy v Železném Brodě. Opět přes pomoc okolí byla existence školy zachráněna.³⁵

Prvním školním rokem Odborné školy pokračovací, byl školní rok 1921–1922, kdy se ke studiu zapsalo 146 uchazečů. Škola byla koncipována jako šestiměsíční kurz, který byl ukončen závěrečnými zkouškami. Vedoucím dílny ve školním roce 1922–1923 byl jmenován

---

³⁴ Viz Mašek (pozn. 17), s. 11.

³⁵ Ibidem, s. 12.

rytec drahokamů Karel Tuček (žák Josefa Drahoňovského), který se stal obrovskou posilou pro rytecké oddělení.³⁶

V tomto období na denním studiu, které bylo složené ze čtyř oborů, studovalo jen pouhých 42 studentů. Zlatnické oddělení mělo nového vedoucího dílny a to Josefa Durycha, absolventa turnovské odborné školy a UMPRUM v Praze.

Roku 1924 došlo opět k výměně profesorského sboru. Vedoucím brusičského oddělení byl jmenován absolvent školy Pavel Homola a vedoucím zlatnické dílny se stal František Valeš. V tomto roce byl také založen dvouletý kurz broušení diamantů, vedený antverpskými instruktory, který měl zajistit zájem uchazečů o studium. Vláda projekt finančně podpořila, díky tomu škola vybavila dílny podle svých potřeb. Bohužel kurz nesplnil očekávání a byl roku 1928 zrušen.

Škola, která na jedné straně vedla boj o svoji existenci, byla na straně druhé velice úspěšná v mezinárodních soutěžích a výstavách. V létě roku 1925 se prof. Antonín Karč, spolu s malou skupinkou skládající se z představitelů profesorského sboru, vydal na Mezinárodní výstavu dekorativního umění v Paříži. Odtud si škola za své umělecké výtvary přivezla tu nejvyšší cenu Grand Prix [8, 9, 10] a samotný Karč obdržel ocenění za spolupráci. Po této úspěšné výstavě následovaly další, jak v Československu (Mladá Boleslav, Bratislava), tak v cizině – např. Kodaň, Lipsko, Stuttgart, Hamburk, Berlín.³⁷ Ve třicátých letech se škola úspěšně dál prezentovala na mezinárodních výstavách – v Stockholmu, Amsterdamu a hlavně Paříži (1937) - tam škola na sebe upozornila svými kolekcemi granátových šperků a soupravou z aragonitu.

Věhlas instituce nenechal na sebe dlouho čekat a v roce 1936–1937 škola začala získávat řadu veřejných zakázek, z níž ta nejprestižnější byla zrestaurování renesančního tabernáku z chrámu sv.

---

³⁶ Ibidem, s. 11.

³⁷ Ibidem, s. 12.

Víta v Praze.³⁸ Roku 1937 škola otevřela nový studijní obor - stříbrnictví, které opět umožnilo, jako tomu bylo i u předešlých oborů, spolupráci mezi dílnami. Vznikala tím zajímavá díla – přes svícny, mísy, poháry s plasticky vybroušenými kameny a rytinami až po série tepaných stříbrných šperků.³⁹ K posílení došlo i v rámci profesorského sboru – do zlatnického oddělení přichází František Ťukal a vedení stříbrnické dílny se ujal Karel Zouplna. Konec třicátých let byl poznamenán začínající válečnou atmosférou a opět došlo ke generační výměně profesorů. Ve školním roce 1938–1939 odešel do důchodu samotný ředitel školy, prof. Antonín Karč, a dalšími, kdo školu opustili, byli profesoři František Kulhánek a Josef Varcl. Novým ředitelem turnovské školy se v roce 1939 stal Zdeněk Juna, který přišel ze sklářské školy v Železném Brodě⁴⁰ a roku 1948 ho následuje jeho kolega Alois Metelák. Tito dva sklářští výtvarníci přinesli do školy nové tendence a určité oživení řemeslné tvorby.⁴¹ Mezi dalšími, kdo nastoupili do školy, byl učitel cizelování a modelování Alois Vrtiška, učitel cizelování a kreslení Josef Durych a učitel modelování Antonín Hrdlička.

I přes těžké období, které probíhalo za protektorátu, se ředitel Zdeněk Juna snažil zajistit příznivé tvůrčí podmínky a kvalitní školní výuku. Zasloužil se o otevření nového studijního oboru rytí kovů (vedené Antonínem Marešem), který byl zahájen ve školním roce 1940–1941. Dalším nově přichozím profesorem byl sklář a glyptik Vladimír Linka, jenž vedl kurz modelování a odborné kreslení pro rytce drahokamů, kovů a stříbrníků.

Bohužel ani škola se nevyhnula důsledkům válečné situace, a tak ve školním roce 1944–1945 byla výuka přerušena a sloužila k potřebám válečné výroby přístrojů pro letectvo.⁴²

---

³⁸ Ibidem, s. 12.

³⁹ Viz Cogan (pozn. 20), s. 7–8.

⁴⁰ Viz Mašek (pozn. 17), s. 13.

⁴¹ Viz Cogan (pozn. 20), s. 8.

⁴² Viz Mašek (pozn. 17), s. 12–13.

Když se ohlédneme zpět na uměleckou produkci školy, která vznikla od počátku jejího založení do konce 40. let, lze směle tvrdit, že šlo o velice významné období turnovské školy, co se tvorby po umělecké a řemeslné kvalitě týče. Miroslav Cogan toto období popisuje takto: *Při pohledu na historickou sbírku školních prací se zřetelně vyděluje úsek od založení školy do konce 40. let jako období kontinuální plodné práce, jež turnovskou školu vynesla na mezinárodní úroveň. Dokládají to medaile a diplomy z evropských a světových výstav, především Velké ceny z výstavy dekorativních umění v Paříži 1925 a z Paříže 1937.*⁴³

Poválečné období a postupná změna politické situace se negativně projevila na struktuře školství a jeho nahlížení na odborné školy zaměřující se na umělecká řemesla.⁴⁴ Došlo buď k výrazné redukci řemeslných škol, nebo byly načas zavřené, příkladem nám může být proslulá bižuterní škola v Jablonci nad Nisou.⁴⁵ Změn se dočkala i turnovská škola. V roce 1946 opouští školu Zdeněk Juna, který je přeložen do Brna,⁴⁶ jeho nástupcem se stal sochař a glyptik Josef Bezemek. Tomu se podařilo instituci před reorganizací školství ochránit a dokonce byla v roce 1954 do školy převedena výuka uměleckého kovářství a zámečnictví ze zrušené školy v Hradci Králové.⁴⁷ Že byl v této době pohled na umělecká řemesla rozpačitý a nejednoznačný, nám dokazuje taktéž fakt, že turnovská škola měnila několikrát svůj název (viz pozn. 9). Situace se rapidně změnila až po velkém úspěchu československého pavilonu na bruselském EXPO 1958⁴⁸, „...kde zazářil a k prosazení modernějšího pojetí šperku přispěl sochařsky pojatý granátový závěs, navržený prof. Janem Nušlem.“⁴⁹ Šperk vyrobený

---

⁴³ Viz Cogan (pozn. 20), s. 8.

⁴⁴ Viz Mašek (pozn. 17), s. 13.

⁴⁵ Viz Cogan (pozn. 20), s. 8.

⁴⁶ Viz Mašek (pozn. 17), s. 13.

⁴⁷ Viz Cogan (pozn. 20), s. 8.

⁴⁸ Viz Mašek (pozn. 17), s. 13.

⁴⁹ Viz Cogan (pozn. 20), s. 9.

družstvem Granát, který získal v Bruselu Velkou cenu, byl velkou inspirací pro šperkaře, kteří se zhlédli v novém stylu geometrické abstrakce.⁵⁰

Rok 1947 se nesl v duchu velkých změn. Škola se rozdělila na dvě zaměření, a to na tříleté odborné studium a na vyšší čtyřleté maturitní studium. Tím škola získala i dva různé názvy – Státní škola klenotnická a Vyšší škola klenotnická. Do školy nastoupili noví pedagogové – dílenským učitelem rytí se stal František Chmelík, do brusičské dílny nastoupil Josef Kolombo, Josef Borský nastoupil jako učitel cizelování a Stanislav Honsejk převzal vyučování odborného kreslení a modelování. Koncem čtyřicátých let rostl zájem mladých lidí o studium, proto i kapacita prostor k výuce přestala stačit. Na začátku padesátých let se rozhodlo vybudovat přístavbu, která vzápětí byla postavena v pozdně doznívajícím funkcionalistickém stylu [11].⁵¹

Po roce 1951 opět došlo ke změně pedagogického sboru. Ze školy odchází cizelér J. Borský a výuka cizelování ustala. Podobně tomu bylo tak u rytí drahokamů, když ze školy odešel glyptik K. Tuček a obor začal spadat pod brusičské oddělení (vyjma toho, že do r. 1968 externě vyučoval glyptiku Jaroslav Roubíček). Změnou bylo také zrušení tříletého studia a výuka byla upravena na čtyřleté studium zakončené maturitou. Také po otevření nového oboru, kterým bylo umělecké kovářství a zámečnictví, škola změnila svůj název na Školu uměleckých řemesel. V druhé polovině padesátých let přišli do školy noví učitelé, mezi kterými byl vedoucí rytí kovů, mladý sochař Vladislav Bergman a učitel výtvarných předmětů Jaroslav Marek. Ke konci let padesátých a počátkem šedesátých let se opět změnilo obsazení profesorského sboru. Novým dílenským učitelem zámečnictví se stal Václav Žďárský a výtvarník Vladimír Linka odchází vyučovat do Železného Brodu.

---

⁵⁰ Ibidem, s. 9.

⁵¹ Viz Mašek (pozn. 17), s. 13. – Po přestavbě zůstala podoba školy až do dnešních dnů.

V tomto období škola neztrácela na své prestiži a získávala lukrativní veřejné zakázky, jakými byla výroba rektorských řetězů pro vysoké školy v Liberci, Plzni, Pardubicích, Ostravě aj.⁵² Nejvýznamnější zakázkou bylo pro turnovskou školu vyhotovení kopie Svatováclavské koruny. Ta byla vystavena na československé expozici na Světové výstavě v Montrealu roku 1967 a její realizace se ujal dílenský učitel zlatnictví Jiří Belda, stříbrník Karel Zouplna a brusič Vlastimil Šonský.⁵³ Škola na tento úspěch navázala v dalších letech a to v roce 1979–1981, kdy ke kopii koruny přibyly kopie dalších korunovačních insignií – jablka a žezla. Realizace se opět chopil J. Belda, stříbrník Jiří Chval, brusič Zdeněk Haken a výtvarník Václav Žatečka.⁵⁴

Na konci let padesátých turnovská škola zvládla přečkat reorganizaci školství, najít si své místo mezi uměleckoprůmyslovými školami a začít spolupracovat s dalšími uměleckořemeslnými výrobci. Počátkem šedesátých let přebírá post ředitele školy⁵⁵ absolvent pražské uměleckoprůmyslové školy Jiří Prudič⁵⁶ a dochází opět k postupnému omlazení učitelského sboru. Přicházejí noví výtvarníci, mezi kterými byl zlatník Jiří Belda a stříbrník Jiří Chval. Změnou taktéž v těchto letech bylo spojení zlatnického a stříbrnického oboru do jednoho, jehož hlavním dílenským učitelem se stal Jaroslav Jambor. Ve školním roce 1960–1961 byl na škole otevřen nový technický studijní obor monokrystalů, který byl vyučován do roku 1968, než byl uzavřen.⁵⁷ Náplň výuky tohoto oboru spočívala v naučení studenta vypěstovat a opracovat syntetické drahokamy (např. rubín), které byly určeny pro vyspělé technologie prvních typů laserů.⁵⁸

---

⁵² Ibidem, s. 13–14.

⁵³ Viz Cogan (pozn. 20), s. 9.

⁵⁴ Viz Mašek (pozn. 17), s. 14.

⁵⁵ Ibidem, s. 14.

⁵⁶ Viz Cogan (pozn. 20), s. 9.

⁵⁷ Viz Mašek (pozn. 17), s. 14.

⁵⁸ Viz Cogan (pozn. 20), s. 9.

Konec šedesátých a počátek sedmdesátých let se opět nesl v duchu výrazných změn ve složení pedagogického sboru. Od roku 1970 se stává ředitelem školy Miroslav Beran, který udržel svůj post do roku 1990. Ve školním roce 1973–1974 odchází ze školy J. Prudič (jehož místo přebírá mladý výtvarník Václav Žatečka), dílenský učitel zlatnictví J. Jambor, sochař J. Marek a V. Bergman. Mezi nově příchozími pedagogy byl vedoucí zlatnické dílny Jaroslav Prášil, učitel brusičství Zdeněk Haken, sochařka Alena Zetová a malíř Zdeněk Rybka.⁵⁹ Tito příchozí učitelé nastolili na škole nové umělecké tendence a „*S odstupem doby je patrné, že s těmito absolventy pražské akademie zesílil výtvarný akcent školních prací, jenž se například ve špercích projevil výraznější barevností velkých kamenů, a především odděleních uměleckého kovářství a broušení nasměroval k volnějšímu plastickému projevu.*“⁶⁰ Po dlouhé době se počátkem sedmdesátých let začaly opět archivovat ty nejlepší maturitní práce a škola začala odebírat zahraniční odborné časopisy. Osmdesátá léta přinesla opět změny ve skladbě učitelského sboru. Do školy přicházejí noví výtvarníci a absolventi UMPRUM v Praze, kteří svými invencemi vtiskli předobraz nového konceptu výuky na turnovské škole, a v kterém se úspěšně pokračuje do dnešní doby. Ateliéru brusičů se ujal Václav Zajíc, zlatníků Jiří Studnička, kovářů Jan Mastník a rytců kovů Vladimír Holas – ten byl po čase vystřídán Pavlem Brožkem.⁶¹

Zásadní zlom pro školu byl rok 1989, kdy díky vlivu politických a společenských poměrů se změnila tvář turnovské školy. V tomto období dočasně vedl školu Zdeněk Rybka, než byl roku 1990 jmenován ředitelem instituce Václav Žatečka. Počátek devadesátých let lze považovat za ukončení určité dekády historického období školy, která byla způsobena

---

⁵⁹ Viz Mašek (pozn. 17), s. 14.

⁶⁰ Viz Cogan (pozn. 20), s. 9.

⁶¹ Ibidem, s. 9–10.

novou zásadní reformací školského vzdělávacího systému. Poslední velkou veřejnou zakázkou bylo vyhotovení kopie korunky a jablka Pražského Jezulátka, která byla určena pro světovou výstavu v Seville v roce 1992 a dále pak v roce 1997 škola vyhotovila sakrální plastiku pro papeže Jana Pavla II.

Reformace školství (1998) měla taktéž za důsledek zvýšení počtu studentů na dvojnásobek, než byl v předešlých letech, a proto byly postupně otevřeny dvě třídy v jednom ročníku.⁶² Od roku 1995 ke čtyřem stálým oborům – broušení a rytí drahých kamenů, zlatnictví a stříbrnictví, plošné a plastické rytí kovů a umělecké kovářství a zámečnictví, přibyl obor pátý a to umělecké odlévání kovů,⁶³ které vedl sochař Jaroslav Marek a dílenským učitelem se stal Miroslav Tomsa.⁶⁴

Velkou změnou bylo ve školním roce 2001–2002 otevření tříleté Vyšší odborné školy, kdy se jejím hlavním oborem stalo restaurování a konzervování kovů. Škole se také podařilo v roce 2004 získat akreditaci na bakalářský studijní program Konzervování - restaurování uměleckořemeslných děl z kovů, ve spolupráci s VŠCHT v Praze.⁶⁵

Do dnešní doby se ve vedení školy, po Václavu Žatečkovi, vystřídal Jiří Mašek (2001–2009) a Jana Rulcová (od 2009), která si stále drží post ředitelky školy. Počátkem roku 2002 opět škola mění svůj název na Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola v Turnově, jenž si instituce zachovala do dnešní doby.

Ani v devadesátých letech škola nepolevila ve snaze se prezentovat na výstavách doma i v zahraničí. Roku 1992 škola vystavovala svoji tvorbu na výstavě české secese v Dortmundu a Berlíně v roce 1997 na výstavě Art déco v Padově.⁶⁶ Největší výstavou turnovské školy byla výstava Šperk kámen kov. Střední uměleckoprůmyslová škola

---

⁶² Viz Mašek (pozn. 17), s. 14–15.

⁶³ Bohumil Skalický, 90. léta - Současnost, in: *130 let SUPŠ A VOŠ Turnov*, s. 11.

⁶⁴ Viz Mašek (pozn. 17), s. 14–15.

⁶⁵ Skalický (pozn. 51), s. 11.

⁶⁶ Viz Mašek (pozn. 17), s. 15.

v Turnově 1884–2002, uspořádaná v roce 2002 v Obecním domě v Praze. Další prestižní záležitostí byla zahraniční výstava Vom Jugendstil zum Art Déco (Od secese po art-déco), v Muzeu drahých kamenů v evropském centru zpracování drahokamů v Idar Obersteinu v roce 2006, dále v Hanau (2006) a Goudě (2007). Výstava, která byla veřejností velice kladně přijata, měla svoji reprízu ve vídeňském Postsparkasse v roce 2008. Poslední větší akcí, kde se turnovská škola prezentovala svými pracemi, byla výstava Kov a šperk, uspořádaná roku 2012 v Senátu Parlamentu České republiky v Praze. Dnes můžeme spatřit exkluzivní kolekci šperků turnovské školy, kterou vytvořili profesori a žáci od počátku vzniku instituce do poloviny 20. století, v nově otevřené expozici Klenotnice v Muzeu Českého ráje v Turnově.⁶⁷

---

⁶⁷ Skalický (pozn. 51), s. 13. - Přehled dalších výstav na str. 14.

Přehled výstavní činnosti SUPŠ a VOŠ Turnov

- 1889 Jubilejní výstava k 25. výročí uměleckoprůmyslové školy ve Vídni
- 1894 Zemská jubilejní výstava v Praze
- 1901 Výstava rakouských odborných škol ve Vídni
- 1904 Světová výstava Saint Louis – získány dvě zlaté medaile
- 1906 Rakouská výstava v Londýně
- 1922 Výstava odborných škol v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze
- 1923 Mezinárodní výstava dekorativního umění v Miláně – Monze
- 1925 Mezinárodní výstava dekorativního umění v Paříži – cena Grand Prix
- 1928 Výstava soudobé kultury v Brně
- 1937 Mezinárodní výstava dekorativního umění v Paříži – cena Grand Prix
- 1962 Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, *Mládí v uměleckém výtvarnictví*
- 1967 Světová výstava EXPO Montreal
- 1972 Světová výstava EXPO Ósaka
- 1978 Výstava k 95. výročí školy v Praze (Fragnerova galerie), *Kámen, kov, šperk*
- 1982 Výstavy kovářských prací na hradě Helfštýně
- doposud**
- 1992 Světová výstava EXPO v Seville
- 1992 Výstava České secese v Dortmundu a Berlíně
- 1996 Mezinárodní kovářské sympozium v Gotě
- 1997 Výstava školy na českém vyslanectví v Kodani
- 1997 Výstava *Art Deco* v Padově
- 1998 Europalia v Bruselu
- 1999 Kamenářská burza v Budapešti
- 2002 *Šperk kámen kov. Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově 1884 – 2002* v Obecním domě v Praze
- 2004 Výstava ke 120. výročí SUPŠ a VOŠ Turnov v Muzeu Českého ráje v Turnově
- 2004 Mezinárodní kovářské sympozium v Kolbermooru
- 2004 Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky v Severočeském muzeu v Liberci
- 2005 Výstava *Pražská zima* v Českém kulturním centru v Paříži

- 2006** Výstava školy *Vom Jugendstil zum Art Déco* v Deutsches Edelsteinmuseum v Idar Obersteinu a v Deutsches Goldschmiedehaus v Hanau
- 2007** Výstava školy v Museum Gouda
- 2007** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky v Severočeském muzeu v Liberci
- 2008** *Mezinárodní trienále JABLONEC 2008 – Oděv a jeho doplněk* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2008** Výstava *Vom Jugendstil zum Art Déco* ve Vídni
- 2009** Výstava Turnovské stříbro v Muzeu Českého ráje v Turnově (ke 125. výročí školy)
- 2009** Výstava školy ke 125. výročí v Severočeském muzeu v Liberci
- 2009** Výstava zlatnických exponátů v Českém vyslanectví v Káhiře
- 2010** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky v Severočeském muzeu v Liberci
- 2010–2013** Mezinárodní symposia v Ybbsitzu
- 2010–2014** Účast na mezinárodním projektu Comenius – výstavy v ČR a zahraničí
- 2011** *Mezinárodní trienále JABLONEC 2011, Oděv a jeho doplněk* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2012** Výstava *Kámen, kov a šperk* v Senátu Parlamentu ČR v Praze
- 2013** Výstava *Žák a jeho mistr* v Galerii KusKovu v Praze
- 2013** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky v Severočeském muzeu v Liberci
- 2014** *Mezinárodní trienále skla a bižuterie JABLONEC 2014*, výstava *A.TO.MY* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2015** Výstava *Pod hladinou moře* v Muzeu východních Čech v Hradci Králové
- 2016** Výstavy školy v muzeu v České Lípě
- 2016** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky v Severočeském muzeu v Liberci

---

Převzato z:

Jana Horneková et al., *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002, Praha 2002 130 let SUPŠ a VOŠ Turnov*, Turnov 2014

<http://www.supsturnov.cz/index.php/aktivita/akce>, 20. 11. 2016

Uvedeny jsou pouze nejvýznamnější výstavy

3. 2. Historie železnobrodské školy

Historie Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské v Železném Brodě se začala psát roku 1920 a před jejím vznikem prodělala strastiplnou cestu.

Město Železný Brod patřilo mezi ta města v kraji, která měla minimální zkušenosti s bižuterní a sklářskou výrobou, možná proto je tak k nevíře, že zde škola mohla za těchto podmínek vzniknout.⁶⁸ Za důsledek můžeme považovat vysokou a krátkodobou konjunkturu ve sklářském odvětví, způsobenou nedostatkem zboží na trhu po první světové válce. Proto v okolí vyrostlo velmi rychle mnoho podniků, které zaplnily trhy novým skleněným zbožím jako byly perle⁶⁹, knoflíky, bangle⁷⁰ (náramky) aj. Kovová bižuterie se v Železném Brodě vyráběla v malém množství a výrobní sídlo se převážně nacházelo v Jablonci nad Nisou, který byl i hlavním střediskem obchodu s bižuterií.⁷¹ Už na počátku 20. století si železnobrodští uvědomovali tuto nadvládu Jablonce a „...neradi se smiřovali s tím, že místní domácí dělníci jsou jen dodavateli levných skleněných polotovarů jabloneckým výrobcům a exportérům. Přáli si větší podíl na zisku z kompletace skleněných a kovových prvků a na zahraničním obchodu s bižuterií. Uvědomovali si, že s ním mohou počítat,

---

⁶⁸ Antonín Langhamer, *Minulost a současnost školy*, in: *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod*, 1996, s. 8.

⁶⁹ „Perle“ - *dosud používaný výraz ve sklářském průmyslu (hlavně jabloneckém), odlišuje se tím názvem od „perly“ - drahého kamene organického původu, protože perle je její imitací.* Převzato: Petr Nový, *Jablonecká bižuterie*, Praha 2008.

⁷⁰ „Bangle“ – *skleněné náramkové kroužky (z oblasti Jizerských hor, nahradily v Indii po roce 1880 dražší porcelánové náramky z Číny. Bangle se vyráběly různými technikami (mačkáním, broušením, foukáním a vinutím) a zdobily se broušením, rytím, malováním, zlacením nebo nalepováním malých zrcátek. Bangle byly oblíbenou ozdobou hinduistických žen a později je převzaly i ženy muslimského vyznání. Kroužky pro ženu symbolizovaly jednotu muže a ženy a ochranu před ovdověním.*

Převzato: Petr Nový, *Stručný průvodce stálými expozicemi Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou*, Jablonec nad Nisou 2016.

⁷¹ Alois Metelák (text z pozůstalosti z roku 1961, upraveno redakcí časopisu), *Archiv – Z historie sklářské školy v Železném Brodě*, in: *Jizerská kóta 0428*, kulturní revue severovýchodních Čech, č. 3 (květen – červen), Jablonec nad Nisou 1996, s. 76.

*jen když budou ovládat také kvalifikovanější výrobní postupy, a že jim tedy úspěch přinese jen vlastní odborná škola.*⁷²

První pokus o založení železnobrodské školy byl uskutečněn roku 1905, kdy byla do Vídně vyslána delegace, která však ve svém úkolu neuspěla. V roce 1909 vídeňské ministerstvo povolilo městu několikátýdenní kurzy, které se konaly jen jednou kvůli malému ohlasu (kurzy se měly konat dále v roce 1910 a 1911) a nepříznivým politickým podmínkám v okolí.

K pozitivnímu zvratu došlo v roce 1918 po vzniku Československé republiky, kdy železnobrodští využili nastávajícího trendu zdůrazňování tradic, které věhlasné československé sklo přinášelo. Alois Metelák, pozdější ředitel školy, popsal tuto situaci ve svých vzpomínkách z roku 1961 takto: *„Založení železnobrodské školy bylo především vedeno snahou vybudovat pro český sklářský dorost samostatný ústav, kde by se mohl vzdělávat a tím posílit i českého ducha ve sklářství. Pod označením „českého“ bylo v tehdejší době ve sklářství jen málo toho, co si zasloužilo toto označení a mládež měla velmi omezenou možnost se odborně vzdělávat jen na starších německých školách. Šlo tu také o posílení celé sklářské oblasti železnobrodské, kdy byla na domácí výrobě závislá velká část obyvatelstva.“*⁷³ Proto obyvatelé města přišli s návrhem na nové oddělení pasířů, které by se otevřelo v turnovské škole (viz podkapitola *Historie turnovské školy*, str. 16), což nevedlo jak ze strany školy tak části obyvatel Železného Brodu k pozitivním ohlasům. Proto se začalo vyjednávat o vlastní škole, která by zkvalitnila místní výrobu. Převážně se v pražských kruzích o ní hovořilo jako o „sklářské škole“, ale celou dobu měli v kraji na mysli „školu bižuterní“⁷⁴. V říjnu roku 1919 se

---

⁷² Antonín Langhamer, *Sklářská škola 1905–1938*, in: Antonín Langhamer - Milan Hlaveš, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo*, Praha 2010, s. 11.

⁷³ Viz Metelák (pozn. 71), s. 76.

⁷⁴ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 13. - Roku 1919 mezi navrhovanými názvy školy byla *Odborná škola sklářsko-pasířská*.

sešli železnobrodští zástupci dělníků a podnikatelů, aby probrali případné kroky ke vzniku školy a její celkovou osnovu, do které byla zařazena i dvouletá obchodní škola. Národní shromáždění dne 12. prosince 1919⁷⁵ schválilo rezoluci o zřízení školy [12] „...sklářsko-pasířsko-rytecké a obchodní ve středisku domácího sklářství, t. j. Železném Brodě.“⁷⁶ Vznik školy byl také podpořen Ministerstvem školství a národní osvěty v Praze a od počátku roku 1920 byly vyhlášeny konkurzy na místa profesorů. Mezi uchazeči byl například sochař Jaroslav Brychta (pozdější ředitel školy), absolvent UMPRUM a žák Josefa Drahoňovského, Celdy Kloučka a Bohumila Kafky. Dále mezi nově příchozími profesory byli Josef Jirouš a Bedřich Jelínek.⁷⁷

K otevření Státní odborné sklářsko-obchodní školy v Železném Brodě, která se stala pobočkou turnovské šperkařské školy, mělo dojít 1. září 1920, ale pro nedostatečnou přípravu (chyběly prostory k výuce) bylo zahájení výuky přeloženo na 1. října téhož roku. Slavnostního zahájení se zúčastnil prozatímní správce školy a ředitel turnovské školy Antonín Karč, dále pak učitelé Jaroslav Brychta, Bedřich Jelínek a Josef Jirouš.⁷⁸

Výuka probíhala za velmi komplikovaných podmínek, jelikož nebyly k tomu vhodné podmínky a také prostory a muselo se vyučovat na třech od sebe vzdálených budovách s nedostatečným technickým zázemím dílen.⁷⁹ Z počátku se učilo v budově bývalého sklářského družstva v Poštovní ulici (č. p 404), dále pak v hostinci U Křivůnků a v roubené

---

⁷⁵ Ibidem, s. 13.

⁷⁶ Zpráva z Národního Shromáždění ze dne 12. 12. 1919, Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 7, karton 3.

⁷⁷ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 14.

⁷⁸ Antonín Langhamer, *Otevření sklářské školy*, in: Antonín Langhamer – Martin Hlubeček, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy*, Železný Brod 2014, s. 24.

⁷⁹ Viz Metelák (pozn. 71), s. 76.

hospodě U Koníčka.⁸⁰ Na konci roku 1921 se podařilo pro školu objednat první stroje na broušení a rytí skla. Prozatímní ředitel školy A. Karč poslal z Turnova do Železného Brodu glyptika Karla Tučka, aby zde jednou týdně vyučoval rytí skla. Ten post učitele po určité době odmítl a nahradil ho jeho žák Bohumil Vele.⁸¹

Škola měla být podle osnov dvouletá, ale po čase bylo rozhodnuto změnit ji na tříleté studium, aby délka výuky odpovídala ostatním odborným školám.⁸² Z počátku se počítalo s výukou pěti studijních oborů, ale kvůli obtížným podmínkám se začínalo jen s jedním, které vedl Josef Jirouš, a to se zaměřením na umělecké zdobení drobného zboží (jabloneckého), dutého skla malbou emailovou, plochou a transparentní, zlatem a stříbrem, mačkání a vinutí drobného skla, sekání, opracování a barvení skla a perlí za studena i v ohni.⁸³ V polovině dvacátých let se obory vyprofilovaly do šesti oborů – prvním byl Obor pro umělecké zpracování skla plochého a dutého, malbou a leptáním, druhý Obor pro mačkání, vinutí a vyfukování drobného skla, třetí Obor pro rytí skla, čtvrtý Obor pro broušení skla, pátý Obor pro bižuterní pasířství, rytí forem a kovotlačitelství a nakonec šestý (dívčí oddělení) Obor pro drobné umělecké práce z korál skleněných perel ve spojení s látkou, kůží, dřevem a kovem. Na druhé straně měla škola dvouletý obor obchodního rázu, který měl uvést studenty do praktického života.⁸⁴

Ve druhém školním roce byly prodlouženy smlouvy profesorům J. Brychtovi, B. Jelínkovi, J. Jiroušovi a profesorský sbor se rozšířil o nově příchozí – mačkáře skla Josefa Daníčka, pasíře Josefa Dlouhého, brusiče Jaroslava Pipka a sochaře, glyptika a rytce skla Ladislava

---

⁸⁰ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 24–25.

⁸¹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 20.

⁸² *Ibidem*, s. 17.

⁸³ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 24.

⁸⁴ *Prospekt Československé státní odborné školy pro průmysl sklářský v Železném Brodě*, Železný Brod 1925, Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOKA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

Přenosila.⁸⁵ V září roku 1922 došlo ke změně ve vedení školy a A. Karče v postu prozatímního správce školy vystřídal J. Jirouš (i přes protesty jeho kolegů).⁸⁶ Ten na vedení školy nestačil a železnobrodští se začali obávat o osud školy, jelikož její výsledky nepřesvědčily odbornou veřejnost a začalo se uvažovat o jejím definitivním zrušení.⁸⁷ Proto „...den za dnem bylo jasnější, že bez přesvědčivého a srozumitelného programu, ale také bez vlastní budovy, v níž by se uskutečňoval, škola zanikne.“⁸⁸ Škola převážně zažívala z počátku jejího zrodu neúspěšné roky – profesori neměli potřebné odborné znalosti, nevyhovující učební prostory a přechod z dvouletého studia na tříleté se některým studentům nezamlouvalo. Co se týče nové budovy školy, tak městský úřad i Okresní správní komise souhlasily s její stavbou, dokonce našly vhodný pozemek k její výstavbě. Město nakonec rozhodlo, i přes finanční problémy, o vybudování školy v březnu roku 1921. Projektem byli pověřeni Ing. arch. Viktorín Šulc a stavitel Josef Vondráček z Prahy, kteří plány předali místním stavitelům Karlu Hlavatému, Ottu Reslerovi a Albertu Vosátkovi. Stavba byla slavnostně zahájena na jaře roku 1924, koncem roku 1925 byla dokončena hrubá stavba⁸⁹ a slavnostně byla budova předána veřejnosti 23. května 1926 [13, 14].⁹⁰

Škola se poprvé svými díly prezentovala v roce 1922 na výstavě škol v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze, kde veřejnost zaujaly skleněné vinuté figurky Jaroslava Brychty, které chtěl např. prodávat Artěl a jiné firmy. Dále se škola účastnila roku 1923 mezinárodní výstavy v italské Monze, kde opět úspěch sklidily figurky.⁹¹

---

⁸⁵ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 25.

⁸⁶ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 23.

⁸⁷ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 45.

⁸⁸ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 24.

⁸⁹ Ibidem, s. 24

⁹⁰ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 46.

⁹¹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 25.

Obavy o budoucnost školy dále sílily a nelze vinit jen neuspokojivé výsledky instituce. Odborná škola v Železném Brodě patřila mezi tři české sklářské školy, které vznikly na počátku 20. let 20. století. Přestože školy v Teplicích a ve Vsetíně (s pobočkou ve Valašském Meziříčí) byly založeny v místech se sklářskou tradicí a měly zde výborné podmínky, byly záhy po jejich vzniku zrušeny. Ministerstvo školství nechtělo, aby se tato situace znovu opakovala a zkoušelo najít řešení v nalezení nového správce školy, kterým se stal architekt Alois Metelák, absolvent UMPRUM a žák Františka Kysely a Josipa Plečnika. Mladý a ctižádostivý architekt přišel do Železného Brodu v září roku 1924 a ujal se postu správce školy s vervou a za krátký čas prokázal svoje všestranné nadání a organizační schopnosti.⁹² Škola se pod jeho taktovkou začala připravovat na Mezinárodní výstavu dekorativního umění v Paříži (1925) a Krajinářskou výstavu v Turnově, aby širokou veřejnost informovala o svých výsledcích. Metelákovi velice záleželo na „obraze“ školy, a přál si, aby obyvatelé Železného Brodu školu přijali. Dále „...*předpokládal radikální zásah do života zatím poklidného městečka. Nejenže ze dne na den změnil profesní orientaci školy, když pochopil, že se skleněnou bižuterií, pro Železný Brod sice důležitou „díru do světa“ neudělá, ale připravoval také radikální zásah do vzhledu města a života jeho obyvatel.*“⁹³

Mezinárodní výstava dekorativního umění dopadla pro sklářskou školu s nebyvalým úspěchem. Za expozici získala ocenění Grand Prix, za figurky zlatou a bronzovou medaili a bronzovou medaili za ryté sklo.⁹⁴

Alois Metelák byl v roce 1926 jmenován vládou Československé republiky ředitelem školy a profesorský sbor se rozšířil o nově příchozí – grafika Zdeňka Junu (pozdějšího ředitele turnovské školy), který měl na

---

⁹² Ibidem, s. 27.

⁹³ Ibidem, s. 28–31.

⁹⁴ Viz Langhamer, Jaroslav Brychta: *spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 45.

starost oddělení malování a leptání skla a sochaře a cizeléra Oldřicha Žáka.⁹⁵

Druhá polovina dvacátých let se nesla v duchu mnoha školních akcí a různých událostí, které byly pro instituci stěžejní. Škola se začala ve velké míře prezentovat jak na československých výstavách (Praha, Brno, České Budějovice, Bratislava aj.), tak v zahraničí (Kodaň, Curych, Hamburk, Ženeva aj). Obrovským úspěchem školy byla účast na Výstavě soudobé kultury Československé republiky v Brně roku 1928. ČSR slavila desáté výročí od jejího založení a škola opět sklídila obdiv za Brychtovy figurky.⁹⁶ Další velkolepou výstavou byla Jubilejní výstava československého skla a bižuterie spolu s Pojizerskou krajinskou výstavou v Železném Brodě⁹⁷, která se konala v létě roku 1930 k oslavám desátého výročí založení školy. Výstavu celkem navštívilo sto padesát tisíc lidí⁹⁸. Na výstavě se neprezentovala jen železnobrodská škola, ale i další školy např. z Kamenického Šenova a Nového Boru.⁹⁹ S pořádáním každoročních výstav se škola střídala s Pojizerským průmyslovým a vývozním ústavem, který v letech 1929–1930 začal vydávat odborný časopis *Sklo a bižuterie*, ve kterém byly často prezentovány práce železnobrodské školy [15, 16].

Po těchto úspěšných letech, kdy „...škola ovlivňovala kulturní a společenský život ve městě, jen zvolna překonávala příslovečnou nedůvěru ke všemu netradičnímu. Až nepřehlédnutelné zahraniční úspěchy a prestižní ceny z výstav pomohly změnit názor na ni“¹⁰⁰ a tím si napravit reputaci. Díky tomu se také začaly hrnout exkluzivní zakázky o návrhy např. lisovaného skla pro Libochovické sklárny, dále návrhy

---

⁹⁵ Ibidem, s. 46

⁹⁶ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 39

⁹⁷ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 9.

⁹⁸ Viz Metelák (pozn. 71), s. 77.

⁹⁹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 43.

¹⁰⁰ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 9.

dárkových skleněných předmětů pro plzeňský Prazdroj a pro Baťu návrhy sklenic s valašskými motivy.¹⁰¹

Ve třicátých letech škola pokračovala v úspěšné reprezentaci svých prací na tuzemských i zahraničních výstavách - instituce vystavovala r. 1931 ve Stockholmu (nejúspěšnější), Štrasburku, Bernu, v Poznani a několika městech Severní Ameriky (1933). Železnobrodská škola taktéž nemohla chybět na Celostátní výstavě československého skla, která byla pořádána od listopadu 1933 do ledna 1934.¹⁰² Dalšími mezinárodními úspěchy byla Světová výstava v Bruselu roku 1935 a v Paříži, která se uskutečnila v roce 1937 a škola zde získala cenu za expozici s kompozicí Skleněný ráj [17]. V Bruselu byla škola oceněna cenou Grand Prix za Brychtovo Akvárium. Krásně provedené figurky skleněných ryb a vodních rostlin musí dodnes svým pojetím diváka fascinovat [18].¹⁰³

Roku 1932 mění škola svůj název na Státní československá odborná sklářsko-obchodní škola v Železném Brodě.¹⁰⁴

Ve třicátých letech škola řešila základní problém, který tkvěl v absenci sklářské huti ve městě. Požadavky na sklo byly náročné už jen díky novému výtvarnému programu na škole, který si vyžadoval sklo různých velikostí, tvarů a zbarvení. Sklo se převážně muselo objednávat u velkých firem jako byly např. Harrachovské sklárny v Novém Světě, firma Josefa Riedela v Polubném a firma Ludwiga Mosera ve Dvorech

---

¹⁰¹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 45.

¹⁰² Ibidem, s. 46.

¹⁰³ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 24.

¹⁰⁴ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 49 a 181. – Škola v průběhu let měnila názvy – 1920 – Státní odborná sklářsko-obchodní škola v Železném Brodě, 1925 – Státní odborná škola pro průmysl sklářský v Železném Brodě, 1932 – Státní čsl. škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě, 1937 – Státní československá odborná sklářsko-obchodní škola v Železném Brodě, 1939 – Státní odborná škola pro průmysl sklářský v Železném Brodě, 1940 – Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě, 1945 – Státní odborná sklářsko-obchodní škola v Železném Brodě, 1948 – Státní vyšší odborná sklářská v Železném Brodě, 1949 – Vyšší odborná škola sklářská v Železném Brodě, 1950 – Vyšší průmyslová škola sklářská v Železném Brodě, 1961 – Střední průmyslová škola sklářská v Železném Brodě, 1962 – Střední umělecko-průmyslová škola sklářská v Železném Brodě, 1981 – Střední průmyslová škola sklářská v Železném Brodě, 1991- Střední umělecko-průmyslová škola sklářská v Železném Brodě.

u Karlových Varů. Po několika pokusech se v roce 1937 podařilo ve škole vybudovat pec se třemi pánvemi.¹⁰⁵

Škola v těchto letech realizovala mnoho projektů – např. výzdoba hotelu Cristal (dnes nedochováno) a nové stavby Městské spořitelny v Železném Brodě roku 1936. Alois Metelák pro projekt spořitelny vytvořil skleněnou fontánu, Zdeněk Juna pískované sklo, Oldřich Žák skleněnou mozaiku s názvem Sklářství, Jaroslav Brychta sochu Skláře a Ladislav Přenosil sochu Spořivosti. Mezi další projekty patří např. výroba leptaného a pískovaného skla s motivem Piety pro trenčínský kostel (navrhl Zdeněk Juna), dále svítidla pro katedrálu sv. Víta a provedení vitráží pro malířku Toyen.¹⁰⁶

Během okupace ČSR a v průběhu druhé světové války došlo k celkové regresi v umělecké a hospodářské činnosti na Železnobrodsku¹⁰⁷ a „...za to, že škola přečkala kritické období 2. světové války a obstála ve zkouškách, by měla děkovat především řediteli Metelákovi.“¹⁰⁸ Ten chtěl instituci udržet na předválečné úrovni, aby škola mohla dále v poválečném období plnit roli odborné instituce pro sklářský průmysl.

V roce 1938 se profesorský sbor rozšířil o nově příchozího Božetěch Medka a roku 1939 o profesora Miloslava Janků. Ten ve škole nahradil Zdeňka Junu, který se stal ředitelem turnovské šperkařské školy. Ze školy po dvou letech nedobrovolně odchází rytec skla Ladislav Přenosil.¹⁰⁹

Škola se od roku 1938 začala intenzivně připravovat na Světovou výstavu v New Yorku 1939. Počítalo se zvýšenou účastí železnobrodské

---

¹⁰⁵ Ibidem, s. 48–49.

¹⁰⁶ Ibidem, s. 55.

¹⁰⁷ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 9.

¹⁰⁸ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 58

¹⁰⁹ Ibidem, s. 58.

školy z důvodů okupace, která způsobila úbytek prezentujících se německých škol příbuzného oboru. Československo se nakonec po německé okupaci a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava nemohlo výstavy zúčastnit. Neoficiálně se ČSR na světové výstavě prezentovala, jelikož se podařilo zaslat do zámoří exponáty ještě před vyhlášením zákazu. Poslední mezinárodní výstavou, kde se železnobrodská škola prezentovala, bylo VII. trienále v Miláně, kde škola získala cenu Grand Prix.

Škola se roku 1940 přejmenovala na Odbornou školu sklářsko-obchodní/Fachschule für Glasindustrie und Handel in Eisenbrod¹¹⁰ a přes nepříznivé období se hlásilo ke studium mnoho studentů a počet každým rokem narůstal.

Přesto se škola v tuto dobu musela potýkat s nesčetnými problémy. Hlavním problémem byl nedostatek materiálu (polotovary), jelikož sklo bylo na příděl a na váhu. Z těchto důvodů přišla škola k novému pohledu na sklo a tím se vytvořil „...pro první polovinu čtyřicátých let charakteristický železnobrodský styl, přijatý potom místními výrobci. Každý kousek skla bylo třeba maximálně zhodnotit.“¹¹¹ Před tímto uměleckým názorem panoval ve škole duch jednoduchosti až minimalismu. Jaroslav Brychta ve čtyřicátých letech přišel s nápadem využít i sklo dříve používané, které se rozmělnilo a znovu tavilo. Tímto inovativním krokem přispěl k rozvoji první železnobrodské tavené plastiky, kterou později dotáhla k dokonalosti jeho dcera Jaroslava Brychtová spolu se svým manželem Stanislavem Libenským [19]. Tvorba školy ve čtyřicátých letech posilovala národní sebeuvědomění a ve svých dílech se začaly vyskytovat lidové motivy a osobnosti české historie. Zvláštní pozornost si vysloužily figurky Jaroslava Brychty například

---

¹¹⁰Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 104.

¹¹¹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 60–61.

z cyklu Česká města a České pohádky, které mu ve spolupráci vytvářel dílenský učitel Jan Stuchlík i v tu dobu začínající Miloslav Klinger.

V roce 1941 měl být z politických důvodů propuštěn Ladislav Přenosil a propuštění hrozilo i profesoru Jaroslavu Brychtovi a Viktoru Kirchnerovi. I přes všechny snahy ředitele Aloise Meteláka se nepodařilo Přenosilově odchodu zabránit. Podobný osud potkal profesora Miloslava Janků, který školu musel opustit v roce 1944.

Budova školy od roku 1943 začala postupně sloužit k účelům německé armády a roku 1944 ji obsadila celou a škola se i přes protesty ředitele Meteláka musela do konce války uzavřít.¹¹²

Po skončení 2. světové války se zaměstnanci školy navrátili do Železného Brodu a vyučování začalo na podzim téhož roku. Profesorský sbor se po válce změnil, ale vedení školy pořád bylo v rukou Aloise Meteláka.¹¹³ Ve výuce dál pokračovali Jaroslav Brychta, Oldřich Žák, Božetěch Medek a do školy se navrátil Miloslav Janků a Ladislav Přenosil. Vedoucím rytecké dílny se stal Božetěch Medek, proto se profesor Přenosil musel spokojit s výukou kreslení a modelování.¹¹⁴ Mezi nově příchozími byl učitel broušení skla Břetislav Novák (který nahradil Josefa Pipka) a dílenský učitel figurkářů Ladislav Ouhrabka (ten nahradil blízkého Brychtova spolupracovníka Jana Stuchlíka) a dalším příchozím byl externí učitel hutních figurek Miloslav Klinger.¹¹⁵ Do školy roku 1949 přichází bývalý ředitel jablonecké školy Josef Durych. Ten zde setrval do roku 1951, než byl propuštěn „pro nadbytečnost“, jakož tomu bylo u kolegy M. Janků.¹¹⁶

---

¹¹² Ibidem, s. 61–66.

¹¹³ Ibidem, s. 66–68.

¹¹⁴ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 105.

¹¹⁵ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 68–69.

¹¹⁶ Ibidem, s. 75.

Obrovské změny nastaly po komunistickém převratu v únoru 1948. Ten „...zasáhl do politického, společenského, hospodářského a kulturního dění v Československu. Vyvlastněny a znárodněny byly také soukromé sklářské firmy a ateliéry v Železném Brodě a okolí. Některé si pro poválečný mírový život připravily atraktivní výrobní program, byly však začleněny do národního podniku Železnobrodské sklo, založeného roku 1948.“¹¹⁷ Změny taktéž zasáhly železnobrodskou školu. Zaměstnanci školy si po únorových událostech zvolili představitele akčního výboru Národní fronty, který odvolal z postu ředitele školy Aloise Meteláka a za prozatímního správce školy byl zvolen Jaroslav Brychta. Ten se postu ujal v dubnu téhož roku a na jmenování ředitele školy čekal až do roku 1950. Alois Metelák byl od 1. září 1948 přeložen jako profesor na šperkařskou školu do Turnova.¹¹⁸

Důležitou událostí bylo usnesení ministerstva školství o přeměně z tříletého odborného studia na čtyřleté s maturitou a škola změnila svůj název na Státní vyšší odbornou školu sklářskou, která zahájila činnost 1. září 1948. Studenti byli na škole rozděleni na nižší tříleté studium a na vyšší čtyřleté, podle svých zájmů a studijních výsledků. Z oborů si mohli vybrat „...umělecké broušení skla, umělecké rytí skla, umělecké malování skla, umělecké leptání a pískování skla, umělecké vinutí skla (hutní forma zpracování), umělecké pasířství, umělecké kovorytectví a umělecké práce z perel a drobnou a hrubou mozaiku.“¹¹⁹ Také roku 1949 bylo zřízeno ve škole oddělení technického skla a výroby teploměrů.¹²⁰

Konec čtyřicátých a počátek padesátých let byl pro školu velice těžký. V Severních Čechách měla být zachována jen jedna sklářská škola, jelikož tato doba dávala přednost těžkému průmyslu než výrobě

---

¹¹⁷ Ibidem, s. 68-69.

¹¹⁸ Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 159.

¹¹⁹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 75.

¹²⁰ Ibidem, s. 77.

českého tradičního skla a bižuterie.¹²¹ Za záchranu mohla škola poděkovat řediteli Jaroslavu Brychtovi a představitelům Železnobrodského skla, kteří obhájili existenci instituce. Bohužel takové štěstí neměly školy v Kamenickém Šenově a Novém Boru.¹²²

Brychtovy aktivity nekončily jen zde. Často spolupracoval se Železnobrodským sklem a to i v roce 1949, když s představiteli podniku jednal o nové a mnohem větší elektrické peci. V té, na přání ředitele, zkoušel profesor Jan Černý experimentovat s přetavováním skla. Po několika letech (r. 1955) byly pokusy tak úspěšné, že na škole vzniklo samostatné oddělení tavené skleněné plastiky, které samostatným oddělením zůstalo do roku 1961.

Na konci srpna r. 1952 končí na postu ředitele školy Jaroslav Brychta a nahrazuje ho Karel Hrodek, bývalý profesor sklářské školy v Novém Boru. Svoji funkci zastával do roku 1954, než odešel pracovat do Prahy na ministerstvo školství. Po něm přichází taktéž z Nového Boru profesor Stanislav Libenský a 1. února se ujímá postu ředitele, v kterém setrval do roku 1963. Libenský přinesl do školy nové umělecké tendence, hlavně co se týče moderního pojetí malovaného skla a tavené plastiky.

V roce 1954 pověřilo ministerstvo školství instituci k založení druhé větve školy – chemicko-technologické a otevřením nového čtyřletého oboru provozních techniků sklářské druhovýroby. Cílem spojení umělecké části školy a technické „...bylo přispět ke zvýšení technické i výtvarné úrovně československého sklářství. Škola se stala nejkomplexnějším sklářským výchovným zařízením na světě, a tato priorita jí patří dodnes.“¹²³

V polovině padesátých let byla překonána krize ve sklářském a bižuterním průmyslu a výtvarný vývoj na uměleckých školách se

---

¹²¹ Ibidem, s. 76.

¹²² Viz Langhamer, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy* (pozn. 78), s. 164.

¹²³ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 85–89.

nezastavil. Škola se v roce 1957 prezentovala na XI. trienále v Miláně¹²⁴ a na EXPO 58 v Bruselu. Dále následovala výstava československého skla v Moskvě, výstava v Corningu a škola oslavila 40. výročí svého založení výstavou v Železném Brodě a Bratislavě.¹²⁵

Na konci padesátých a počátkem 60. let se začal obměňovat profesorský sbor na škole. Do školy přichází výtvarník Jan Novotný, Vladimír Linka a Vilém Dostrašil a dílenské odborné předměty posílili Miloslav Havláta, Hana Konopáčová, Emilie Havlátová aj.¹²⁶

Když v roce 1961 byl zrušen obor tavené skleněné plastiky, byl profesor Černý pověřen vedením bižuterního oddělení na škole. Díky svým zajímavým pojetím skleněného šperku patří k průkopníkům autorského skleněného šperku u nás.¹²⁷

Léta šedesátá patřila k velice úspěšným, co se týče tvůrčí činnosti na železnobrodské škole. Profesor Jan Novotný, výtvarník v oddělení malování a leptání skla, provedl několik pokusů o znovuoživení malovaného skla. Dařilo se taktéž železnobrodským figurkám, které svou tvorbou obohatil Vilém Dostrašil.¹²⁸ Roku 1963 se stává ředitelem školy učitel figurkářů, sochař Miroslav Klinger. Stanislav Libenský odchází do Prahy na UMPRUM, kde se stává vedoucím sklářského ateliéru. Krátce na to roku 1966 vystřídal Klingera v postu ředitele Božetěch Medek. Ten se postaral o modernizaci školy a o přijetí nových pedagogů výtvarníků, mezi kterými byl Pavel Ježek (pozdější ředitel školy), Ladislav Oliva a Miroslav Plátek. Po normalizaci odchází z kádrových důvodů ze školy ředitel Božetěch Medek (v roce 1970), Jan Novotný, Břetislav Novák a školu začal řídit výbor školní organizace KSČ. Novým ředitelem školy se stává sochař Josef Frenclovský, který svůj post zastával do roku 1975,

---

¹²⁴ Ibidem, s. 80-89.

¹²⁵ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68a, s. 10).

¹²⁶ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 87.

¹²⁷ Ibidem, s. 87.

¹²⁸ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 11.

než ho nahradil Miroslav Plátek. Problémy začaly s přijímacím řízením nových studentů, jelikož se zpřísnila kritéria a velkou roli v něm samozřejmě hrála politická angažovanost rodinných příslušníků nových uchazečů o studium.¹²⁹

Přes všechnen výčet těchto překážek začátek sedmdesátých let byl pro autorskou sklářskou tvorbu úspěšný. Výtvarníci ovlivňovali ateliérovou tvorbu doma i v zahraničí a prosadili tím nové trendy ve skle.¹³⁰ V roce 1968 se stává Pavel Ježek vedoucím oddělení hutního skla, který se vedení výborně ujal a stal se mezi žáky oblíbeným pedagogem.¹³¹ Stejně byl na tom Ladislav Oliva, který se ujal oddělení broušeného skla a František Novák, který vedl oddělení rytí skla.¹³²

Škola postupně přijímala nové mladé profesory a učitele výtvarných a teoretických předmětů, čímž došlo k častým generačním obměnám. Mezi nové výtvarníky přichází Josef Typlt, František Novák, Zdeňka Laštovičková, Jaroslav Mlčoch, Libuše Hlubučková a dílenští učitelé Milena Baudysová, Eva Lněničková, Oldřich Balatka a Jiří Doležal aj. Prezentace školy v zahraničí započala až s dlouhou pomlkou v polovině 70. let, a to účastí na Týdnu přátelství mládeže v Hannoveru roku 1976. Dále se škola podílela na výstavách Skloexportu, mezinárodních setkáních mládeže, výstavách železnobrodské školy (ty se konaly s pravidelností) a na Mezinárodní výstavě skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

Po odchodu Miroslava Plátka (roku 1983) se hledal vhodný kandidát na funkci ředitele školy a byl jím vybrán Pavel Ježek. Od něho se očekávalo, že bude plnit příkazy „seshora“ s naprostou poslušností,

---

¹²⁹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 95.

¹³⁰ Viz Langhamer *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 11.

¹³¹ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 96.

¹³² Viz Langhamer *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 11.

ten dal velice brzy najevo, že se touto cestou nevydá. Proto byl rychle nahrazen bezproblémovým Josefem Adamičkou.¹³³

Po Sametové revoluci, zásadnímu zlomu minulého století, došlo k uvolnění politických i společenských poměrů, což samozřejmě ovlivnilo chod železnobrodské školy. V roce 1990 byl Pavel Ježek znovujmenován ředitelem školy. Dodnes mu škola může děkovat za mnohé, od zajištění stavebních úprav, kdy půdní prostory byly změněny na ateliéry a kabinety jednotlivých oddělení, dovybavení některých dílen, stavbě školní sklářské hutě i se zázemím, až po vybudování nového objektu pro chemicko-technologickou větev školy s modernizací laboratoří a dílen.¹³⁴ Ježek taktéž pro školu získal nové mladé výtvarníky s rozdílnými uměleckými přístupy. Za dobu jeho ředitelování zde působil např. sklářský výtvarník Rony Plesl, šperkařka Zdeňka Laštovičková, Libuše Hlubučková, Břetislav Novák, Vilém Dostrašil aj.

Škola se v 90. letech začala všemožně prezentovat na různých českých i zahraničních výstavách a později začala rozvíjet spolupráci se zahraničím, jak je tomu např. v případě Glasfachschule ve Zwieselu. Instituce taktéž dokázala navázat úzké vztahy s Českými centry a firmami Preciosa, Swarovski, Rückl Crystal a Moser aj.

V roce 2000 se ujala postu ředitelky školy akad. sochařka Zdeňka Laštovičková, která v instituci dlouhá léta působila jako vedoucí oddělení bižuterie a šperku. Za jejího úřadování se dokončila přestavba školy (r. 2001) a stejně jako tomu bylo u Pavla Ježka, rozvíjela činnost školy a zachovala zažitá tradice [20]. Laštovičková odchází ze školy r. 2015, kdy ji ve funkci ředitele nahradil Libor Doležal.

Během let došlo ke změnám ve výuce a škola začala potencionálním studentům nabízet čtyři hlavní větve studijních oborů. Od

---

¹³³ Viz Langhamer, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo* (pozn. 72), s. 96.

¹³⁴ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 11.

roku 2007 vzniká na škole nové odvětví Aplikovaná chemie¹³⁵, které má nyní pět podoborů. Dalšími třemi hlavními obory na škole je Design skla se šesti různými specializacemi a Produktový design, posledním oborem je Technologie skla.¹³⁶

Ve škole stále vyučují renomovaní výtvarníci a dílenští učitelé, kteří z převážné většiny školu absolvovali a mají k ní vřelý vztah. O kvalitě jejich výuky hovoří úspěchy a ocenění studentů, kteří uspěli v různých soutěžích a projektech a škola na ně může být náležitě pyšná.¹³⁷

---

¹³⁵ Milan Hlaveš, Sklářská škola na přelomu století, in: Antonín Langhamer - Milan Hlaveš, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo*, Praha 2010, s. 104–105.

¹³⁶ <http://www.supss.cz/cs/uchazec/>, vyhledáno 20. 11. 2016.

¹³⁷ Viz Hlaveš (pozn. 135), s. 106–109.

Přehled výstavní činnosti SUPŠS Železný Brod

- 1922** Výstava odborných škol v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze
- 1923** Mezinárodní výstava dekorativního umění v Miláně – Monze
- 1924** Celostátní výstavě malovaného skla v Uměleckoprůmyslovém museu v Praze
- 1925** Mezinárodní výstava dekorativního umění v Paříži – cena Grand Prix
- 1926–1930** Výstavy školy v Kodani, Hamburku, Stuttgartu a Lipsku (1927), Kolíně nad Rýnem (1928), Barceloně a Londýně (1929), Ženevě a Bukurešti (1930)
- 1928** Výstava soudobé kultury v Brně
- 1929** Výstava školy v Hradci Králové
- 1930** *Jubilejní výstava československého skla a bižuterie a Pojizerská krajská výstava v Železném Brodě*
- 1930–1937** Výstavy školy ve Stockholmu, Malmö, Štrasburku a Bernu (1931), ve městech Severní Ameriky (1933), v Amsterdamu, Belfastu a Dublinu (1934), Bruselu a Moskvě (1935), Miláně a Utrechtu (1936), Paříži, Jeruzalémě a ve čtrnácti městech Jávy, Sumatry a Bornea (1937)
- 1935** Světová výstava v Bruselu - cena Grand Prix
- 1936** Účast na VIII. trienále v Miláně
- 1937** Mezinárodní výstava dekorativního umění v Paříži
- 1939** Světová výstava v New Yorku
- 1946** Jubilejní výstava školy a místních sklářských podnikatelů
- 1950** *Výstava Železnobrodské sklo 1920–1950 – Vyšší průmyslová škola sklářská a její vliv na výrobu na Národní třídě v Praze*
- 1955** Výstava k 35. výročí školy v Železném Brodě (v pětiletých intervalech následovaly další výstavy)
- 1958** Světová výstava EXPO 58 v Bruselu – cena Grand Prix
- 1967** Světová výstava EXPO Montreal
- 1970** Výstava k 50. výročí školy v Železném Brodě
- 1976** Školní expozice skla v Hannoveru
- 1978** Školní expozice skla na *Mezinárodním festivalu mládeže* v Havaně
- 1978** Školní expozice skla na výstavě *Československé sklo* v Mantově a Chicagu
- 1979** Školní expozice skla na *Československé sklo* v Los Angeles

- 1980** Školní expozice bižuterie na VI. mezinárodní výstavě bižuterie Jablonec 80 v Jablonci nad Nisou
- 1982** Školní expozice skla a předvádění tvorby skleněných figurek v Magdeburgu
- 1985** Výstava bižuterie Jablonec 85
- 1988** Výstava prací žáků školy v Moskvě, na Univerzitě v Kentu (USA) a v Plovdivu
- 1989** Výstava prací žáků - *Jugend gestaltet* v Mnichově
- 1990** Jubilejní výstava k 70. výročí školy
- 1991** Výstava *Poezie českého skla* v Poitiers
- 1996** Výstava skla Venezia aperto vetro v Benátkách
- 1997** Výstava prací žáků ve Weidenu v rámci Česko-bavorských dnů
- 1997** Účast na 6. Mezinárodním veletrhu Silicium Bohemica – 1. místo v soutěži Studentský design 97
- 1998** Výstava *Oděv a jeho doplněk* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 1998** *For glass & Ceramics* účast školy na 1. Mezinárodním veletrhu skla, porcelánu, keramiky a bižuterie – cena Grand Prix Junior a Grand Prix
- 1999** Výstava školy v Driebergenu
- 2000** Výstava skla k výročí založení školy v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou a v Brně
- 2000** Výstava k 80: výročí založení školy *SUPŠS Železný Brod 1920–2000* v Design centru v Praze
- 2001** *For glass & Ceramics* účast školy na 1. Mezinárodním veletrhu skla, porcelánu, keramiky a bižuterie – cena Grand Prix
- 2002** Účast na *Talente 2002* v Mnichově – cena Grand Prix
- 2003** Účast na *Talente 2003* v Mnichově – cena Grand Prix
- 2004** Mezinárodní kovářské sympozium v Kolbermooru
- 2004** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky v Severočeském muzeu v Liberci
- 2004** Účast na *Designbloku 2004* v Praze
- 2005** Mezinárodní výstava *Wearing Glass 2* v Londýně
- 2006** Účast na *Designbloku 2006* v Praze
- 2007** Výstava *Glas ohne Grenzen* ve Zwieselu
- 2007** *Skleněné městečko 2007* v Železném Brodě – od tohoto roku se pořádá akce každoročně

- 2007** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky
v Severočeském muzeu v Liberci
- 2008** *Mezinárodní trienále JABLONEC 2008 – Oděv a jeho doplněk*
v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2009** Výstava *Connections 2009* v Galerii Mánes v Praze
- 2010** Výstava 90 let sklářské školy v Železném Brodě v Galerii Hittfeld
v Německu
- 2010** Výstava *100% sklo – Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010*
- 2011** *Mezinárodní trienále JABLONEC 2011, Oděv a jeho doplněk*
v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2012** Účast na *Designbloku 2012* v Praze
- 2013** Výstava *Pravěký a současný šperk* v Severočeském muzeu v Liberci
- 2014** *Mezinárodní trienále skla a bižuterie JABLONEC 2014, výstava*
A.TO.MY v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2015** Výstava školy *Skleněné plastiky* ve Františkově Huti v Sázavě
- 2015** Výstava *95 let Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské v Železném*
Brodě v Severočeském muzeu v Liberci
- 2016** Účast na *Talente 2016* v Mnichově
- 2016** Sympozium uměleckoprůmyslových škol České republiky
v Severočeském muzeu v Liberci

Převzato z:

Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod, 1996.

Antonín Langhamer - Milan Hlaveš, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo*,
Praha 2010.

Zdeňka Laštovičková et al., *2010 SUPŠS 2015 : katalog vydaný u příležitosti 95. výročí*
založení Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské Železný Brod, SUPŠS sklářská Železný
Brod 2015.

<http://www.supss.cz/>, 10. 11. 2016

Uvedeny jsou pouze nejvýznamnější výstavy

3. 3. Historie jablonecké školy

Historie Střední uměleckoprůmyslové a Vyšší odborné školy v Jablonci nad Nisou se začala psát 27. února 1880. Škola byla založena na popud města a výrobců a jejím hlavním úkolem bylo umožnit vyšší stupeň řemeslného vzdělání a sloužit potřebám jabloneckého bižuterního průmyslu.¹³⁸

Počátky jabloneckého průmyslu se začaly pomalu rozvíjet od poloviny 18. století, kdy se jablonečtí chopili příležitosti zaujmout místo po upadající výrobě skleněných imitací drahých kamenů v Turnově.¹³⁹ V jabloneckém kraji začala stoupat poptávka po výrobě „...malých ozdobných předmětů, především bižuterní povahy, které byly většinou jen levnou a nepřilíš kvalitní nápodobou šperkařského zboží.“¹⁴⁰ Postupně rostl zájem o další produkty, kterými byly skleněné výrobky různých druhů - od perlí, perliček, broušených bižuterních kamenů, knoflíků aj. Tyto komponenty byly použity k osázení kovových dílů, což dalo za vznik kovové bižuterie.¹⁴¹ Význam pasířského oboru v Jablonci vzrůstal až do takové míry, že se stal stěžejní profesí jabloneckého průmyslu a do města byli zváni zahraniční řemeslníci, aby pozvedli úroveň tohoto bižuterního odvětví. Opodál nezůstaly ani místní sklárny, které dodávaly skleněné zboží a vyráběly suroviny pro mačkárny a brusírny. Tato ideální symbióza různých bižuterních odvětví dala vznik typickému „jabloneckému zboží - Gablonzer Ware“.¹⁴² Pokud by měla být charakterizována struktura zdejšího výrobního průmyslu, lze si ji představit jako organismus složený z několika celků. Jeho základem byly místní sklárny a nad nimi stál výrobce (továrny, dílny, domácí práce – ty

---

¹³⁸ Kateřina Nora Nováková, František Padrta, Jan Strnad, Škola a průmysl, in: *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000*, Jablonec nad Nisou 2001, s. 10.

¹³⁹ Stanislav Urban – Zuzana Pešatová, Úpadek turnovského podnikání a nástup Jablonce ve druhé polovině 18. století, in: *Jablonecká bižuterie*, Praha 1965, s. 15.

¹⁴⁰ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 10.

¹⁴¹ Petr Nový, Úvodem, in: *Jablonecká bižuterie*, Praha 2008, s. 9.

¹⁴² Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 10.

měly dominantní postavení), faktor (zprostředkovatel mezi výrobcem a exportérem) a nakonec samotný exportér, který se postaral o vývoz zboží.¹⁴³

Postupem doby výroba bižuterie sílila a v polovině 19. století byla na tak vysoké úrovni, že jablonecký průmysl mohl zboží expandovat do ciziny. Poměrně velká změna nastala v roce 1873, kdy jablonecký průmysl zasáhla světová ekonomická krize, z které se Jablonec vzpamatoval až v 80. letech a město se opět dočkalo prosperity.¹⁴⁴

V souvislosti s úspěšnou výrobou kovové bižuterie rostla snaha o založení odborné školy, která by přinesla zkvalitnění řemeslného vzdělání a připravila tím budoucího zaměstnance jabloneckého průmyslu na náročnou profesi v oblasti pasířské, rytecké, cizelérské a v galvanoplastice. Nesměla taktéž chybět dostatečná výtvarná průprava v modelování a kreslení, na který nebyl brán do té doby příliš zřetel.¹⁴⁵

První snahy o založení školy se dají vypožorovat už roku 1855, kdy byla k jablonecké obecné škole připojena jedna třída s výukou kreslení, která ale neměla dlouhého trvání. Další pokus o zřízení školy přišel z řad Průmyslového vzdělávacího a podpůrného spolku pro Jablonec nad Nisou, který byl sdružením pasířů. Ti v roce 1868 odeslali na Vídeňské ministerstvo obchodu návrh na založení odborné školy, který byl pozitivně přijat. Město Jablonec začalo shánět potřebné učební prostory, které nakonec našlo v budově tehdejší jablonecké radnice. Provoz školy s názvem Kreslířská a modeléřská škola v Jablonci nad Nisou byl zahájen 1. prosince roku 1870. Dvouleté studium se rozdělovalo do šesti oddělení, ta se převážně zaměřovala na výuku kresby a modelování. Přestože škola měla ze začátku slibný start – dokonce v roce 1871 byla

---

¹⁴³ Nový, (pozn. 141), s. 9.

¹⁴⁴ Ibidem, str. 34–35.

¹⁴⁵ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 10.

pořádána výstava prací žáků, z nedostatku studentů a momentální konjunktury v bižuterním průmyslu byla roku 1874 zrušena.¹⁴⁶

Po tomto neúspěchu se město nevzdalo touhy po vybudování své vlastní odborné školy. V roce 1876 byl ustanoven výbor pro zřízení školy a mezi hlavní propagátory instituce patřili jablonečtí podnikatelé a také např. ředitel Uměleckoprůmyslového muzea ve Vídni Rudolf von Eitelberger.

V roce 1880 byly prosby vyslyšeny a výnosem Ministerstva kultu a osvěty byla 27. února 1880 zřízena Řemeslná kreslířská, modelérská a ciselérská škola v Jablonci nad Nisou / Gewerbliche Zeichnen-, Modellier- und Ziselierschule in Gablonz a. N. Škola byla provizorně umístěna v budově chlapecké měšťanské školy a správcem byl pověřen ředitel Státní průmyslové školy v Liberci Franz Richter. Slavnostní zahájení prvního školního roku se konalo 1. května 1880 a ke studiu na škole se přihlásilo stopadesát žáků. Instituce nabízela dvě formy výuky a to denní studium a pokračovací školu, která měla vyučování v týdnu ve večerních hodinách a v neděli dopoledne. Navíc se ve škole konaly večerní kurzy kreslení, které měly připravit žáky měšťanské školy k odbornému studiu nebo doplnit znalosti před nástupem do zaměstnání. Mezi první pedagogy jablonecké školy patřil sochař Johann Larch (hodiny kreslení, navrhování a modelování), cizelér Josef Sobotka (hodiny modelování, cizelování a později galvanoplastiky). Podpora školy byla ze strany jabloneckých podnikatelů tak obrovská, že založili nadaci pro podporu žáků z nemajetných rodin, která ve svém názvu nesla jméno okresního hejtmána barona Johanna von Wraždy.

V roce 1881 se stal správcem školy architekt Emil Kropf, který byl přeložen z daleké Plzně na průmyslovou školu do Liberce. Významnou změnou pro instituci bylo roku 1882 dokončení a slavnostního předání

---

¹⁴⁶ Ibidem, str. 18–20.

nové budovy školy [21]. Škole tím byly poskytnuty nové prostory k výuce – velká přednášková místnost, učebny, dílny, sály a prostory pro uložení sbírky vzorových uměleckořemeslných předmětů, které byly později nazývány jako¹⁴⁷ „Vídeňská sbírka“¹⁴⁸ [22, 23, 24]. Škola taktéž změnila svůj název na C. k. odbornou školu pro průmysl quincaillerie¹⁴⁹ v Jablonci nad Nisou¹⁵⁰. Denní studium se ze dvou let prodloužilo na tři roky a bylo nově otevřeno rytecké oddělení a oddělení kresby a malby pro keramiku. Novými příchozími pedagogy byly Robert Bergler (výuka kresby a malby na sklo a porcelán), Ferdinand Götz (výuka modelování, cizelování, galvanoplasticky a plastického rytectví) a v roce 1883 se k nim připojil

---

¹⁴⁷ Ibidem, s. 22–23.

¹⁴⁸ „Vídeňská sbírka“ – bohatá sbírka uměleckořemeslného charakteru, kterou si postupně schraňovala škola díky peněžním darům různých institucí. Obsahovala různé typy šperků, bižuterie, medailí, plaket, reliéfů, bronzových soch, výrobků ze skla, porcelánu a keramiky. Termín „Vídeňská sbírka“ vznikl po skončení II. sv. války, kdy se objevily mylné domněnky, že sbírka byla darována Uměleckoprůmyslovým muzeem ve Vídni během slavnostní návštěvy císaře Františka Josefa I. v Jablonci nad Nisou. Před likvidací školy v roce 1952 byla sbírka předána do nově vznikajícího městského muzea a nyní se její část nachází ve sbírkách Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

Převzato: Kateřina Nora Nováková, František Padrta, Jan Strnad, Škola a průmysl, in: *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000*, Jablonec nad Nisou 2001, s. 24.

¹⁴⁹ „Quincaillerie“ – francouzský název pro bižuterii.

¹⁵⁰ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 23. – Škola v průběhu let měnila své názvy – 1880 - *Řemeslná kreslířská, modeléřská a ciseléřská škola v Jablonci nad Nisou*, 1882 - *Řemeslná kreslířská, modeléřská škola a ciseléřská škola*, 1887 – *C. k. uměleckořemeslná odborná škola pro pasíře, rytce, výrobce bronzového zboží atd. v Jablonci n. N.*, 1919 – *Uměleckoprůmyslová státní odborná škola pro pasíře, rytce, výrobce bronzového zboží etc. v Jablonci n. N. / Kunstgewerbliche Staatsfachschule für Gürtler, Graveure und Bronzerwaren-Erzeuger etc.* 1926 – *Státní odborná škola pro umělecká řemesla v Jablonci n. N. / Staatsfachschule für Kunstgewerbe in Gablonz a. N.*, 1930 – *Státní německá odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci n. N. / Deutsche Staatsfachschule für Kunstgewerbe in Gablonz a. N.* (škola měla od roku 1919–1930 dvojjazyčný název, jelikož výuka probíhala v německém jazyce), 1939 – *Staatliche Fach – und Berufsfachschule für Schmuck-Industrie in Gablonz a. N. / Státní odborná a učňovská škola pro bižuterní průmysl v Jablonci n. N.*, 1945 – *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, 1949 – *Odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, 1950 (název byl používán do r. 1952, než byla škola zrušena) – *Vyšší škola uměleckého průmyslu v Jablonci nad Nisou*, 1954 – *Průmyslová škola strojnická v Jablonci nad Nisou*, 1958 – *Průmyslová škola v Jablonci nad Nisou*, 1961 – *Střední uměleckoprůmyslová škola bižuterní v Jablonci nad Nisou*, 1996 – *Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou*.

Převzato: Nora Nováková, František Padrta, Jan Strnad, Škola a průmysl, in: *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000*, Jablonec nad Nisou 2001, s. 170–171.

Julius Rennert, který vyučoval technické kreslení, rytí, galvanizaci a bižuterní techniky.¹⁵¹

V roce 1885 se po předčasné smrti Emila Kropfa stává správcem školy architekt Robert Stübchen-Kirchner a je i jejím pozdějším ředitelem, jelikož 18. prosince 1885 byla škola na základě ministerského výnosu odloučena od průmyslové školy v Liberci.¹⁵² Postupem doby „...prestiž školy stoupala, představitelé města podporovali její další rozvoj, stejně kladný byl i postoj většiny významných jabloneckých průmyslníků a exportérů. Měřítkem úspěšnosti školy se stalo dobré uplatnění absolventů v praxi, což se odráželo v rostoucím zájmu o studium. Organizace školy a systém výuky se ustálil do podoby, která s menšími změnami fungovala až do konce první světové války.“¹⁵³ V tomto roce se opět rozrostl pedagogický sbor o nové učitele, mezi nimiž byl profesor Rudolf Zitte (výuka rytectví), Karl Raab (výuka odborného kreslení) a v roce 1886 doplnili sbor Heinrich Zoff (výuka technického kreslení a modelování) a Wilhelm Ludwig (výuka dekorativní malby a kresby, malby porcelánu a emailování). S příchodem nových profesorů se rozšířila výuka a ve školním roce 1885–1886 byla zřízena nová oddělení denní a pokračovací školy, jež byla určena pasířům, kteří se zabývali kovovou bižuterií. Na škole se taktéž objevují nové předměty zabývající se speciálními technikami, jako např. kovotlačitelství, zdobení majolikou, emailování aj. O poslední jmenovanou výuku byl takový zájem, že škola musela uspořádat několik kurzů zaměřených na výrobu emailu. Škola tímto plnila v bižuterním průmyslu funkci výzkumnou, což může potvrdit fakt, že byla v tomto školním roce uvedena do provozu laboratoř pro galvanizování. Školní budova přestávala pomalu pro pedagogy a žáky stačit, a proto ve školním roce 1886–1887 bylo rozhodnuto o přístavbě východního křídla.

---

¹⁵¹ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 23.

¹⁵² Ibidem, s. 25.

¹⁵³ Ibidem, s. 25.

Jak by se mohlo zdát, škola se nesetkávala jen s kladnými reakcemi na své působení ve městě. Čas od času se ozvali někteří nespokojení řemeslníci a dokonce rytečtí mistři z Jablonce si stěžovali na ministerstvu ve Vídni. Díky těmto „peripetiím“ musel po několika letech odejít ze školy Ferdinand Götz.

Poslední desetiletí 19. století dochází ve výuce k menším změnám zapříčiněným odchodem a příchodem pedagogů. 1889 školu opouští R. Bergler, Rudolf Zitte je ze školy uvolněn ze studijních důvodů a jeho místo je nahrazeno profesorem Karlem Puglem. Dalšími příchozími učiteli byli profesor kreslení a malby na sklo Gustav Miksch, profesor cizelérství a rytectví August Hammer a vídeňský zlatník Karl Blaha.

Roku 1891 se škola úspěšně prezentovala na Jubilejní zemské výstavě v Praze. S účastí na výstavě dlouho váhala, jelikož německé firmy působící v Čechách tuto akci bojkotovaly.

Ve školním roce 1898–1899 odchází ze školy ředitel Robert Stübchen-Kirchner, kterému se podařilo pod jeho zdařilým vedením upevnit postavení školy ve městě a okolí, a dočasnou správou instituce byl pověřen profesor Wilhelm Ludwig.¹⁵⁴

Počátek dvacátého století se pro školu a město nesl v duchu „jablonecké secese“. Secesní sloh [25] se stal v Jablonci nad Nisou velmi oblíbeným, což je patrné v jeho architektuře a můžeme ho spatřovat v štukatérském dekoru, který¹⁵⁵ „...ovlivňoval bižuterní výlisky a naopak, kovové polotovary se ve zvětšené formě objevují na fasádách domů.“¹⁵⁶

Nový ředitel školy Artur Koch se ujal postu ředitele v roce 1899 a setrval v něm do roku 1906, kdy ho ve funkci nahradil Moritz Knab. Ve funkčním období prvně jmenovaného byla roku 1901 postavena přístavba jihovýchodního křídla, která tak poskytla další prostory k výuce (např. chemická laboratoř a slévárna).

---

¹⁵⁴ Ibidem, s. 28–29.

¹⁵⁵ Ibidem, s. 32.

¹⁵⁶ Ibidem, s. 32.

V tomto období dochází opětovně k výměnám v řadách učitelského sboru. Roku 1902 odchází ze školy Karl Blaha a novým dílenským učitelem pro pasíře, zlatníky a stříbrníky se stává Johann Rettenmaier. V letech 1907 a 1908 přicházejí do školy významní pedagogové, kteří pozvedli kvalitu jak výtvarné tak dílenské výuky. Mezi ně patřil vídeňský malíř Dominik Brosick (výuka kresby a malby), akademický sochař Richard Tautenhayn (výuka modelování) a v neposlední řadě vídeňský zlatník Eugen Pflaumer.

Období I. světové války zpomalilo vzrůstající rozvoj školy. Někteří z pedagogů a studentů museli narukovat a několik z nich ve válce padlo. Škola, jako další instituce v okolí, byla pověřena humanitární pomocí a po demobilizaci začala pořádat rekvalifikační kurzy.¹⁵⁷ „S koncem války a rozpadem rakousko-uherské monarchie končí jedna etapa v historii jablonecké školy.“¹⁵⁸

Po vzniku Československé republiky poměrně brzy došlo k oživení hospodářství a velká konjunktura na Jablonecku dopomohla škole vymanit se z problémů, které během války zažila. Místní průmysl začal opět vzkvétat, což mělo příznivý vliv na různá umělecká řemesla. Z tohoto důvodu Společenstvo pasířů z Jablonce požádalo školu o vytvoření nového kurzu stříbrnictví pro pasíře.

Ředitel školy Moritz Knab odchází v listopadu roku 1918 do důchodu a novým správcem školy se stává profesor Ernst Wenzel, který výborně vedl školu v nelehkých poválečných časech.

Poválečné období přineslo instituci krizi ve formě nedostatku studentů a škola se s tím zvládla vyrovnat až na sklonku 20. let, kdy konečně začal počet uchazečů o studium stoupat.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ Ibidem, s. 32.

¹⁵⁸ Ibidem, s. 36.

¹⁵⁹ Ibidem, s. 42.

Po odchodu Ernsta Wenzela do penze se roku 1925 ujímá postu ředitele školy architekt Wilhelm Schmidt. Také tímto rokem¹⁶⁰ „...začíná desetiletí, jež patří v historii školy k nejúspěšnějším. Přispělo k tomu otevření nové školní budovy, příchod mladých profesorů, talentovaných umělců, i citlivé působení ředitele Wilhelma Schmidta, který dokázal uskutečnit ambiciózní plány, o nichž se uvažovalo již za jeho předchůdců.“¹⁶¹

Pro rozvoj instituce bylo důležitým momentem rozhodnutí města Jablonec o rekonstrukci a dostavbě školní budovy. Stavba školy proběhla v poměrně rychlém časovém úseku 8 měsíců a nová budova školy byla slavnostně otevřena 27. prosince 1926 [26, 27].

Změna nenastala jen přestavbou budovy školy, ale také reorganizací výuky. Denní studium bylo rozděleno na čtyři oddělení, která se členila na oddělení pro pasíře, zlatníky a stříbrníky, oddělení rytců, oddělení figurální kresby a malby a na oddělení dekorativního kreslení a malby. Mezi léty 1926–1928 došlo k posílení pedagogického sboru o nové mladé výtvarníky z Akademie a Uměleckoprůmyslové školy. Krátce zde působil sochař Andreas Janig (žák J. V. Myslbeka), dílenští učitelé Dionysius Riedel a Artur Pleva. Z dalších vynikajících učitelů můžeme jmenovat Otto Wenzela a Richarda Fischera, kteří patřili k vynikajícím zlatníkům a stříbrníkům.

Jako tomu bylo u škol v Turnově a Železném Brodě, i bižuterní škola se roku 1925 připravovala na Mezinárodní výstavu dekorativního umění v Paříži. Z ní si škola přivezla cenu Grand Prix za soubor užitných předmětů a bižuterie. Další výstava, kde škola sklidila úspěch, byla v roce 1928 celonárodní Výstava soudobého umění v Brně. Škola taktéž pořádala výstavy v Jablonci. Ty nejdůležitější z nich se uskutečnily v roce

---

¹⁶⁰ Ibidem, s. 51.

¹⁶¹ Ibidem, s. 51.

1930 k oslavám 50tého výročí založení instituce a škola zde prezentovala nejvyšší studentské a profesorské práce.¹⁶²

Počátek 30. let přinesl těžkou hospodářskou krizi, která byla zdrojem nespokojenosti obyvatel města Jablonce, jelikož převážná většina „místních“ byla německé národnosti. Předválečná atmosféra přinášela mnohým naději, že Německo zvítězí a navrátí regionu ztracenou prosperitu a prestiž.

Období II. světové války lze charakterizovat jako tu nejčernější dobu v historii jablonecké školy. Ve školním roce 1938–1939 odchází nedobrovolně do penze ředitel Wilhelm Schmidt, který nevyhovoval nyní nastolenému režimu a prozatímním správcem školy se stal Karl Heidrich. Roku 1940 byl zvolen za nového ředitele jablonecké školy malíř Othmar Frahs, Ritter von Friedenfeldt. Školu opouští někteří učitelé i mnoho studentů, kteří nesouhlasili se zájmy říšské politiky. Instituce se v této době začala potýkat s velkým problémem, který tkvěl v nedostatku studentů. Situace se vyhroutil až do takové míry, že se začalo uvažovat o větší redukci školní výuky, nebo dokonce o zrušení celé školy. Přes veškeré potíže škola dál pokračovala ve výuce až do školního roku 1944–1945, kdy byl omezen chod školy, a tím také jeho výuka. Mnoho studentů nastoupilo do armády, a ti zbylí se s učiteli zapojili do vojenské výroby. S koncem války byla ukončena¹⁶³ „...poslední kapitola v historii školy, která byla spojena s německým osídlením pohraničí v českých zemích.“¹⁶⁴

Po II. světové válce byla většina českých Němců donucena odejít ze země, jak tomu bylo v případě většiny obyvatel Jablonce nad Nisou. Jablonecké rodiny se po přesunu začaly usidlovat v blízkosti bavorského města Kaufbeuren, kde postupně začaly budovat nové městečko

---

¹⁶² Ibidem, s. 52–54.

¹⁶³ Ibidem, s. 76.

¹⁶⁴ Ibidem, s. 76.

nazvané Neugablonz. Roku 1947 zde dokonce založili po vzoru jablonecké uměleckoprůmyslové školy novou vzdělávací instituci s názvem Staatliche Fach- und Berufsfachschule für Schmuck-Industrie.

Krátce po skončení války jablonecká škola, nyní s názvem Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou, obnovila výuku a vytyčila si nové cíle ve správě a chodu školy. Z pověření Ministerstva školství a osvěty se stal jejím novým ředitelem výtvarník Josef Durych, kterému se v krátkosti podařilo instituci stabilizovat po všech stránkách.

Nový pedagogický sbor se skládal z J. Durycha (výuka výtvarných předmětů), akad. malířů Bohumila Maryšky a Luboše Kopáče, kreslíře a grafika Viktora Vorlíčka, akad. sochařů Vojtěcha Marka a Josefa Frenlovského a dílenskými učiteli se stali Jaromír Dědek (výuka stříbrnictví), Viktor Kircher (výuka ryctví), Bohuslav Kolář (výuka zlatnictví), Karel Zakouřil (výuka pasířství) a Oldřich Palhaun (výuka nástěnné malby).

Studium na jablonecké škole bylo rozděleno na jednoleté mistrovské studium a tříleté odborné studium, za které se platilo roční školné, jak tomu bylo v předešlých letech. Škola dále nabízela pro chudé žáky stipendia a možnost ubytování na internátu.

Škole se v tomto časové úseku velice dařilo díky svobodné tvůrčí atmosféře, která na škole panovala a výbornému učitelskému sboru. Tato léta (1945–1952) můžeme považovat¹⁶⁵ za „...nejplodnější a výtvarně nejšťastnější roky v historii školy.“¹⁶⁶[28, 29]

Po dlouhém období škola uspořádala ve svých prostorách výstavu s názvem Bižuterie, sklo a umění. Tato akce se uskutečnila roku 1947 a byla realizována s jedním prostým záměrem, a to takovým, aby

---

¹⁶⁵ Ibidem, s. 78–79.

¹⁶⁶ Ibidem, s. 79.

jablonecká škola odprezentovala výsledky své práce a upevnila si postavení ve městě a okolí.

Obrovské změny pro instituci nastaly po komunistickém převratu v únoru 1948. Období, které se neslo v duchu komunistické propagandy, zapříčinilo odchod mnoha pedagogů i samotného ředitele školy Josefa Durycha, který byl roku 1949 zproštěn své dosavadní funkce a na jeho místo byl dosazen Luboš Kopáč.¹⁶⁷ Situace se vyhrotila ve školním roce 1951–1952, kdy začala postupná likvidace školy, která byla součástí celkového útlumu jabloneckého bižuterního a sklářského průmyslu. V tomto období sílily názory, že výchova specialistů v bižuterním odvětví je zbytečná a odborné školství by se mělo primárně zaměřit na oblast strojírenství. Studenti jablonecké školy museli být přesunuti na dostudování do nedaleké železnobrodské školy a do školy učňovské, která vznikla při národním podniku Jablonecká bižuterie.

Dalšími změnami byl odchod ředitele školy L. Kopáče a dosavadním vedením školy byl pověřen akad. sochař Alois Hubička, který stál v čele instituce až do jejího zániku.

Škola musela taktéž začít řešit otázku, co s nahromaděním inventářem. Část z něho byla předána jabloneckému muzeu (korespondence, odborné knihy, sbírka mincí a medailí, „Vídeňská sbírka, žakovské práce aj.), převážnou část dílenského vybavení zdělily školy v Železném Brodě a Turnově a některé další položky inventáře zdělilo jablonecké gymnázium (získalo soubor přírodnin) a Vyšší průmyslová škola v Liberci.

18. září 1952 byla podle usnesení Ministerstva školství, věd a umění oficiálně zrušena jablonecká škola.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ Ibidem, s. 81.

¹⁶⁸ Ibidem, s. 90.

Na jaře roku 1954 projeví bývalí kantoři, včele s ředitelem Aloisem Hubičkou, zájem o znovuoobnovení uměleckoprůmyslové školy. Jejich žádost byla po dlouhých jednáních vyslyšena a ke Střední průmyslové škole strojnické (která se nacházela v budově předchozí zrušené instituce) přibyla i jedna uměleckoprůmyslově zaměřená třída.

Škola se zpočátku potýkala se špatnou úrovní vyučování, která ale nebyla zaviněna přístupem pedagogů a studentů, ale špatným vybavením dílen a absencí potřebného materiálu k dílenské výuce.

Existenci školy možná také zachránil pomalý ústup od názoru, že sklářský a bižuterní průmysl je nepotřebný a¹⁶⁹ „...svou roli ve změně oficiálních postojů sehrála i skutečnost, že umělecká škola v městečku Neugablonz, založená koncem čtyřicátých let německými vysídlení v Bavorsku, se úspěšně rozvíjela a prohlašovala se za přímou pokračovatelku školy, která byla v Jablonci nad Nisou zrušena.“¹⁷⁰ Až konec padesátých let přinesl změny ve vztahu státních orgánů k jabloneckému průmyslu, když v usneseních potvrdily důležitost výchovy studentů v technickém a uměleckém odvětví. Tato skutečnost ovlivnila změnu názvu školy v roce 1958 na Průmyslovou školu v Jablonci nad Nisou a o tři roky později na Střední průmyslovou školu v Jablonci nad Nisou.

Učitelství sbor (včele s ředitelem Aloisem Hubičkou) byl v polovině 50. let doplněn o nově příchozí výtvarníky - akad. sochaře Zdeňka Linku, který byl vedoucím ryteckého oddělení a akad. malíře Vladimíra Soboleviče. Od konce padesátých let i během let šedesátých se osazenstvo pedagogického sboru nesčetněkrát měnilo.

Po dlouhé odmlce ve výstavní činnosti se škola roku 1965 prezentovala na I. mezinárodní výstavě bižuterie Jablonec 65. Mezinárodní výstavy tohoto typu se konaly v Jablonci nad Nisou a vždy

---

¹⁶⁹ Ibidem, s. 92

¹⁷⁰ Ibidem, s. 92.

s účastí uměleckoprůmyslové školy, která zde poměrně často sklízela nejvyšší ocenění. V prostorách školy se k těmto akcím pořádala stříbrnická symposia, z kterých to nejvýznamnější proběhlo roku 1968 s účastí domácích i zahraničních šperkařů, mezi kterými byl Anton Cepka, Blanka Nepasická a Libuše Hlubučková.

Sedmdesátá léta přinesla do výuky menší změny, a to hlavně v oboru výtvarnickém se zaměřením na bižuterii. Studium se mělo stát všestrannějším a velký důraz byl kladen na předměty zabývající se návrhářstvím bižuterie. V tomto období přicházejí do školy noví pedagogové, kteří se věnovali studentům bižuterie – Bohumír Míč a Radovan Rudolf.

Léta osmdesátá jsou spojena s odchodem dlouholetého ředitele školy Aloise Hubičky, čímž skončila ¹⁷¹ „...čtvrt století trvající éra, během níž se vytvořil zaběhnutý, relativně stabilní systém, na němž se měnilo jen málo.“¹⁷² Nově zvoleným ředitelem se stal Oldřich Hájek, který byl na post jmenován z politických důvodů a neměl ke škole hlubší vztah.

Pedagogický sbor se skládal ze zástupců Ladislava Zezulky (bižuterní odvětví školy) a Pavla Procházky (strojní odvětví školy) a vyučujícími uměleckoprůmyslové větve se stali Stanislav Masák, Libuše Hlubučková a Jitka Renčová. Polovina 80. let přivedla do školy nové kantory – Jana Strnada, akad. sochaře Vladimíra Komňackého, akad. malíře Zbyňka Kubánka a akad. malíře Zdeňka Krédla.

Roku 1980 si škola připomínala 100. výročí od jejího založení a při této příležitosti byla uspořádána první větší výstava školních prací v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.¹⁷³

Společenské a politické změny, které nastaly po období sametové revoluce, otevřely prostor pro znovuotevření klíčových otázek týkajících

---

¹⁷¹ Ibidem, s. 93–96.

¹⁷² Ibidem, s. 96.

¹⁷³ Ibidem, s. 96.

se existence uměleckoprůmyslové školy. Ta se stále dělila o společnou vzdělávací instituci se strojním odvětvím, které s ní nemělo nic moc společného mimo učitelského sboru a ředitele školy Pavla Petrželky. Vyjednávání o samostatnosti obou škol se nekonečně vleklo, až ministerstvo školství došlo k zásadnímu rozhodnutí o vytvoření dvou škol s plnou platností od 1. září 1991. O jednu budovu se tak dělaly dvě nově vzniklé vzdělávací instituce – Střední průmyslová škola strojní a Střední uměleckoprůmyslová škola.¹⁷⁴ Proto po roce 1992 musela budova školy projít rozsáhlou rekonstrukcí, aby vyhovovala oběma institucím. Prozatímním správcem uměleckoprůmyslové školy se stal akad. sochař Jiří Dostál, který byl k 1. květnu roku 1992 jmenován jejím ředitelem.

Změny nastaly taktéž ve skladbě pedagogického sboru. Ve školním roce 1991–1992 přichází do školy výtvarnice Ludmila Šikolová a Hana Hančová a odborní učitelé výtvarných předmětů – Ivan Kolman, Jan Stolín a Josef Turek. V průběhu dalších let se pedagogický sbor neustále měnil.

Od 90. let se škola snažila všemožně navázat spolupráci s různými školami, spolky a firmami. Například se stala členem Svazu výrobců bižuterie a navázala kontakt s nyní už spřátelenou školou¹⁷⁵ Staatliche Berufsfachschule für Glas und Schmuck ve městě Neugablonz. Spolupráci dále navázala s Muzeem skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou a Severočeským muzeem. Z firem, se kterými škola nyní spolupracuje, můžeme např. jmenovat Českou mincovnu a firmu Preciosa.¹⁷⁶

Ve školním roce 1994–1995 si instituce připomněla 115. výročí od jejího založení a taktéž 100. výročí působení sochaře a medailéra Otakara Španiela, který byl studentem jablonecké školy.

---

¹⁷⁴ Ibidem, s. 110.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 112.

¹⁷⁶ Výroční zprávy školy z let 2009–2012:

<http://docplayer.cz/7982965-Vyrocní-zpráva-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2011-2012.html>

<http://docplayer.cz/9276683-Vyrocní-zpráva-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2009-2010.html>

<http://docplayer.cz/736218-Vyrocní-zpráva-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2010-2011.html>

Nalezeno 20. 11. 2016.

Dalším důležitým mezníkem pro školu bylo v roce 1995 založení dvouletého pomaturitního studia, které se věnovalo oboru ražená mince a medaile. V dalším roce z tohoto oboru vzešla dvouletá vyšší odborná škola, a tak instituce mění naposled svůj název na Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou, který mu zůstal doposud.

Roku 2000 si škola připomněla jubilejní 120. výročí od jejího založení, které provázal cyklus výstav uspořádaných v Městské galerii My, Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou a v jiných jabloneckých galeriích.¹⁷⁷ V podobném duchu se uskutečnily oslavy v roce 2010 k výročí 130 let od založení instituce.¹⁷⁸

V roce 2011 se ujala postu ředitelky školy Mgr. Bc. Martina Picko Baumannová, která v instituci už nějakou dobu působila a nahradila tím předešlého ředitele Jiřího Dostála, který dlouhá léta instituci výborně vedl.¹⁷⁹

Během let došlo k menším změnám ve výuce a škola [30] začala potencionálním studentům nabízet čtyři hlavní větve studijních oborů – design bižuterie a módního doplňku, grafické a plastické rytí kovů, kov a šperk a grafický design.¹⁸⁰

O kvalitě školní výuky může v posledních letech hovořit častá účast v různých soutěžích a projektech, ve kterých studenti sklízí nemalé úspěchy a mnohá ocenění, jak tomu je například u soutěže Mistr křišťálu, pořádané firmou Preciosa.¹⁸¹

---

¹⁷⁷ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 112–113.

¹⁷⁸ <http://www.mestojablonec.cz/cs/vzdelavani/130-let-umeleckoprumslove-skoly/akce-v-ramci-oslav.html>, 20. 11. 2016.

¹⁷⁹ Výroční zpráva: <http://docplayer.cz/7982965-Vyrocní-zpráva-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2011-2012.html>, Nalezeno 20. 11. 2016.

¹⁸⁰ <http://supsavos.cz/>, Nalezeno 22. 11. 2016.

¹⁸¹ Viz Výroční zpráva (pozn. 179).

Přehled výstavní činnosti SUPŠ a VOŠ Jablonec nad Nisou

- 1882 Výstava školních prací v budově školy
- 1885 Účast na Průmyslové a řemeslné výstavě v Görlitzu
- 1889 Jubilejní výstava k 25. výročí uměleckoprůmyslové školy ve Vídni
- 1891 Zemská jubilejní výstava v Praze
- 1900 Účast na světové výstavě v Paříži
- 1902 *Výstava moderní dekorace* v Turíně
- 1904 Účast na světové výstavě v Saint Louis
- 1906 Účast na *Severočeské zemské výstavě* v Liberci
- 1922 Výstava odborných škol v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze
- 1925 Mezinárodní výstava dekorativního umění v Paříži – cena Grand Prix
- 1928 Výstava soudobé kultury v Brně
- 1929 Účast na *Vzorkovém veletrhu* v Bratislavě
- 1930 *Jubilejní školní výstava* k příležitosti 50. výročí založení školy konaná v budově instituce
- 1931 Výstava *Hodiny a šperk* ve Frankfurtu nad Mohanem
- 1934 Účast na *Vánoční výstavě* v Praze
- 1937 Mezinárodní výstava dekorativního umění v Paříži
- 1938 Výstava odborných škol v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze
- 1939 *Výstava jablonecké odborné školy* v Severočeském muzeu v Liberci
- 1947 Výstava *Bižuterie, sklo a umění* v budově školy
- 1949 Výstava *Jablonec novou cestou* v budově školy
- 1965 I. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 65* v Jablonci nad Nisou
- 1968 II. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 68* v Jablonci nad Nisou
- 1969 Výstava *Československá bižuterie* v Montrealu
- 1971 III. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 71* v Jablonci nad Nisou
- 1972 Výstava maturitních prací za školní rok 1971–1972 v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 1973 Výstava maturitních prací za školní rok 1972–1973 v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 1974 IV. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 74* v Jablonci nad Nisou – škola získala dvě stříbrné medaile a tři bronzové
- 1977 V. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 77* v Jablonci nad Nisou – škola získala stříbrnou medaili

- 1980** *Výstava školy k 100. výročí založení školy v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou*
- 1980** VI. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 80* v Jablonci nad Nisou – škola získala bronzovou medaili
- 1983** VII. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 83* v Jablonci nad Nisou
- 1987** VII. mezinárodní výstava bižuterie *Jablonec 87* v Jablonci nad Nisou
- 1995** *Výstava Střední uměleckoprůmyslová škola bižuterní Jablonec nad Nisou 1880–1995*
- 1995** Celoškolní výstava k 115. výročí založení školy
- 1996** Výstava studentských prací v budově Českého velvyslanectví ve Vídni
- 1997** Výstava prací Vyšší odborné školy v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 1998** *Výstava Oděv a jeho doplněk* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 1999** *Glass Ceramics 99*, účast školy na 2. mezinárodním veletrhu skla, porcelánu, keramiky a bižuterie – škola získala čestné uznání
- 1999** Zahájení cyklu výstav k 120. výročí Uměleckoprůmyslové školy v Jablonci nad Nisou v Městské galerii MY v Jablonci nad Nisou (cyklus pokračoval až do roku 2001)
- 2000** *Výstava Oděv a jeho doplněk* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2001** *120 let Uměleckoprůmyslové školy v Jablonci nad Nisou*, Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2001** Výstava studentů škol v Neugablonz v Jablonci nad Nisou, Rýnovice
- 2004** *Symposium uměleckoprůmyslových škol České republiky* v Severočeském muzeu v Liberci (*symposium se od tohoto data koná jednou za tři roky*)
- 2007** *Symposium uměleckoprůmyslových škol České republiky* v Severočeském muzeu v Liberci
- 2008** *Mezinárodní trienále JABLONEC 2008 – Oděv a jeho doplněk* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2010** Cyklus výstav k 130. výročí Uměleckoprůmyslové školy:
Výstava prací studentů 1990–2010 v Městské galerii MY v Jablonci nad Nisou
Výstava Ars Longa v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

- 2011 Výstava *Prade* v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Mezinárodní trienále JABLONEC 2011, Oděv a jeho doplněk
v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2011 Výstava *Jablonec, město medailí a mincí* v Městské galerii MY
v Jablonci nad Nisou
- 2013 Výstava *Pravěký a současný šperk* v Severočeském muzeu v Liberci
- 2014 *Mezinárodní trienále skla a bižuterie JABLONEC 2014*, výstava
A.TO.MY v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
- 2015 Módní přehlídka *Made in Jablonec 2015*, kde se škola prezentovala
svojí bižuterií
- 2015 Výstava maturitních prací v budově městského kina v Jablonci nad
Nisou (koná se každoročně)
- 2016 Módní přehlídka *Made in Jablonec 2016*, kde se škola prezentovala
svojí bižuterií
- 2016 *Symposium uměleckoprůmyslových škol České republiky*
v Severočeském muzeu v Liberci

Převzato z:

Kateřina Nora Nováková, František Padrta, Jan Strnad, *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000, Jablonec nad Nisou 2001*.

Kateřina Nora Nováková et al., *Jablonecká medailérská škola: ražená medaile a mince na Vyšší škole 1995–2010: Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou*, Jablonec nad Nisou, 2010.

<http://www.muzeumlb.cz/>, 20. 11. 2016

<http://www.msb-jablonec.cz/>, 20. 11. 2016

<http://preciosa-ornela.com/>, 20. 11. 2016

<http://docplayer.cz/7982965-Vyrocní-zprava-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2011-2012.html>, 20. 11. 2016

<http://docplayer.cz/9276683-Vyrocní-zprava-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2009-2010.html>, 20. 11. 2016

<http://docplayer.cz/736218-Vyrocní-zprava-o-cinnosti-skoly-za-skolni-rok-2010-2011.html>, 20. 11. 2016

<http://remix.nicm.cz/ars-longa/>, 20. 11. 2016

<http://www.mestojablonec.cz/cs/vzdelavani/130-let-umeleckoprumslove-skoly/akce-v-ramci-oslav.html>, 20. 11. 2016

Uvedeny jsou pouze nejvýznamnější výstavy

4. Nástin výtvarného vývoje českého šperku a bižuterie od konce 19. století do 40. let 20. století

Výtvarné umění na přelomu 19. a 20. století lze charakterizovat jako období různých stylových tendencí, které v sobě nesly stále trvající stopy historismu, naturalismu a nově nastupujícího slohu secese. Právě ta přinesla do umění projevy, které v sobě zrcadlily japonské a orientální umění a inspirovala se rostlinnými motivy, které v sobě nesly mnoho symbolistního podtextu.¹⁸² Secesní tvorbu můžeme taktéž chápat jako „významnou součást modernizačních snah na přelomu století, dynamicky proměňujících celou společnost. V tomto smyslu má secesní umění, symbolizované pohybem ornamentálních linií a příznačnými představami Jara a Mládí, velmi blízko k širšímu dobovému úsilí o moderní reformu životního stylu společnosti.“¹⁸³ Kolem roku 1900 toto reformní hnutí začalo sílit a jeho počáteční impulzy bychom mohli nalézat ve starším proudu britského hnutí Arts and Crafts, které bylo reakcí na negativní dopady industrializace.¹⁸⁴ Není proto žádnou výjimkou, že šperk i bižuterní produkce z těchto vyjmenovaných tendencí čerpaly.

Šperkařská tvorba se od poloviny 19. století potýkala s konkurencí rychle rostoucích továren na bižuterní zboží a prudkým rozvojem bižuterního průmyslu. Šperk se od této produkce snažil diferencovat propracovanými návrhy a kvalitním klenotnickým zpracováním. Koncem 19. století se množství mladých umělců, obvykle pocházející z řad architektů, snažilo o obrodu šperku, který měl mít nyní roli nového Gesamtkunswerku. Na počátku roku 1900 k podobě a rozvoji šperku přispívali klenotnické domy a např. i vídeňští zlatníci, kteří ve své tvorbě uplatňovali přejaté vlivy z francouzské secese a inspiraci hledali v dílech

---

¹⁸² Anna Grossová, Šperk, in: Miroslav Amroz, *Vídeňská secese a moderna 1900–1925: užitě umění a fotografie v českých zemích*, Brno 2005, s. 141.

¹⁸³ Úvod, in: Jiří Froněk et al., *Secese - vitální umění 1900: ze sbírek Uměleckoprůmyslového musea v Praze*, Praha 2013, s. 6.

¹⁸⁴ *Ibidem*, s. 6.

Henryho van de Veldeho a šperkařské továrny Theodora Fahrnera ve Pforzheimu. Zlomem pro šperkařskou tvorbu byla světová výstava uspořádaná roku 1900 v Paříži, kdy na ní představil své práce s rostlinnou a zoomorfní tematikou francouzský šperkař René Lalique. Dalším¹⁸⁵ „...důležitým počinem pro vídeňské zlatnictví a stříbrnictví bylo založení Wiener Werkstätte, které po celou dobu existence kladlo stejný důraz na jedinečnost výtvarného návrhu a řemeslné provedení předmětů.“¹⁸⁶ Prvními návrháři šperkařské dílny Wiener Werkstätte byl slavný Josef Hoffmann, Koloman Moser a později se k nim přidali Carl Otto Czeschka, Otto Prutscher, Carl Witzmann, Bertold Löffler, Dagobert Peche aj. Mezi řemeslníky, kteří podle jejich návrhů šperky zhotovovali, byli významní zlatníci té doby Eugen Pflaumer, Josef Hossfeld a Karl Kallert. Vídeňské umělecké dílny nalézaly inspiraci ve strohém geometrismu skotského architekta a designéra Charlese Rennieho Mackintoshe, v britském hnutí Arts and Crafts a také jim nebyla cizí umělecká tvorba Gustava Klimta.¹⁸⁷ Odkaz Wiener Werstätte můžeme spatřovat u návrhů a šperkařské tvorby vídeňských designérů a klenotnických domů. Umělecké tendence se projeví u Hoffmanova žáka Hanse Ofnera, architekta Franze Messnera a zlatnické a stříbrnické firmy Oskara Dietricha (pro něhož pracoval slavný Josef Emanuel Margold a Dagobert Peche).¹⁸⁸

V českém secesním šperku můžeme spatřovat inspiraci v západoevropské secesi a „...na rozdíl od šperků francouzské a belgické provenience v něm však motivy vlastní dobovému symbolismu poněkud ustupují do pozadí. Z antropomorfních prvků si svou roli udržují především ženské tváře. Základem formálního aparátu českého

---

¹⁸⁵ Grossová (pozn. 182), s. 141.

¹⁸⁶ Ibidem, s. 141.

¹⁸⁷ Ibidem, s. 142.

¹⁸⁸ Ibidem, s. 143.

*secesního šperku se stávají vegetabilní prvky, u nichž převažují kypré, „plnokrevné“ tvary.*¹⁸⁹

Čeští návrháři šperků se spíše odkláněli od vídeňských vzorů a převážně hledali inspiraci ve francouzské florální secesi. Mezi hlavní představitele patřil Emanuel Novák, Franta Anýž, Václav Němec a jeho syn Josef Ladislav Němec.¹⁹⁰ Výjimkou by snad mohla být jen tvorba české návrhářky šperků Marie Křivánkové [31], která do svých návrhů vnesla typický geometrický styl Wiener Werksätte, obohacený o precizní spirálovité motivy a antikizujícími prvky.¹⁹¹

Do podoby českého šperku a bižuterie velkou měrou zasáhl spolek Artěl, který byl založen v Praze roku 1908. Umělecky činné družstvo se skládalo z mnoha významných osobností české výtvarné scény, mezi které patřil Rudolf Stockar, František Kysela¹⁹² a Jaroslav Horejc, který rozšířil řady Artělu až v roce 1909. Cíle artělovské šperkařské tvorby nastínil v roce 1921 Jan Moravec ve své stati *Moderní šperk pro časopis Drobné umění*. Ve svém „desateru“ se autor¹⁹³ „...dotýká základních kvalit uměleckého šperku, který hodnota tvůrčí práce povznáší na úroveň svébytného uměleckého díla. Snaha obrátit pozornost nositelů šperku k ideji jeho tvůrce i k výrazovým možnostem neotřelých materiálů na úkor tradičních drahokamů, jejichž cena byla spatřována jen skrze objektivní kritéria množství materiálu a jeho kvality, byla znamením doby. Šperk tak na jedné straně prochází jistou demokratizací, protože se stává finančně dostupnějším. Na druhou stranu však klade na své nositele požadavek vysoké úrovně estetického cítění, který z něho opět činí výlučnou

---

¹⁸⁹ Petra Matějovičová, Šperk, in: Jiří Fronek et al., *Secese - vitální umění 1900: ze sbírek Uměleckoprůmyslového musea v Praze*, Praha 2013, s. 122.

¹⁹⁰ Grossová (pozn. 182), s. 143.

¹⁹¹ Matějovičová (pozn. 189), s. 132.

¹⁹² Olga Orságová, Šperky pro dny všední a nevšední, in: *Český granátový šperk ve 20. století*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 2011, s. 33.

¹⁹³ Petra Matějovičová, Šperky & bižuterie, drobné předměty z drahých a obecných kovů, in: Jiří Fronek et al., *Artěl. Umění pro všední den 1908–1935*, Praha 2009, s. 225.

*záležitost.*¹⁹⁴ Z počátku spolek striktně odlišoval termín šperk a ozdoba, což se brzy změnilo a bižuterní korálkové návleky autorek Heleny Johnové a Marie Teinitzerové se staly v očích pražské veřejnosti velice oblíbené a žádané.

Stěžejní osobností na poli šperkařské tvorby Artělu byl sochař Jaroslav Horejc, architekt Rudolf Stockar, František Kysela a Viktor Hugo Brunner. Jaroslav Horejc v prvních letech vytvářel návrhy v jednoduchých geometrických tvarech a až v následujících letech dospěl ke svému osobitému sochařskému stylu, který si zakládal na figuře a různě stylizovaných motivech mytologických bytostností a zvířat. Naprostým opakem je tvorba Rudolfa Stockara [32], který do šperku vnáší lehkou asymetrii, dokonalou uzavřenost tvarů, hru světla a stínů a kombinaci oblých plných tvarů a vystupujících hran. Protikladem Stockarových šperků jsou ty navržené Františkem Kyselou, který do svých návrhů vnášel znaky trojrozměrného objektu, sestavené z masivně působících nesourodých prvků.

Snaha Artělu a jeho členů učinit šperk výrazem národního cítění se po vzniku Československé republiky jen prohloubil a s odstupem doby se dá s určitostí říct, že výtvarníkům tohoto pražského spolku patří čestné místo v rámci českého šperkařství 20. století.¹⁹⁵

V období českého art deco byl šperk v první momentu ovlivněn dozívající vlnou secesního umění. Ale oproti němu slevoval z bohatosti forem a vybral si střídmější cestu jak po umělecké stránce, tak materiálové. Oblíbeným kamenem se v poválečné době stal český granát a jeho používání ve šperku souviselo¹⁹⁶ „...se *vzepjatým pocitem národní příslušnosti k nově vzniklému státu...*“¹⁹⁷ Ve šperku se staly velice

---

¹⁹⁴ Ibidem, s. 225.

¹⁹⁵ Ibidem, s. 226–248.

¹⁹⁶ Jana Horneková, Šperk, in: *České art deco 1918–1938*, Praha 1998, s. 156.

¹⁹⁷ Ibidem, s. 156.

módními gemy, které znázorňovaly ženské postavy, často doplněné českou krajinou. Rytí gem [33] se v těchto letech stalo velice oblíbené a zabývala se jím celá řada výtvarníků od Josefa Drahoňovského, Ladislava Přenosila, Bohumila Veleho a Karla Tučka. Za zajímavost, kterou je potřeba uvést, je fakt, že během meziválečného období se šperkem zabývaly ženy. Už ve špercích Marie Křivánková se na počátku 20. století odráží jemné prvky art deco a ve dvacátých letech přibýly k dalším českým šperkačkám členky spolku Artěl - Valerie Myslivečková-Hachlová a Vlasta Jelínková.¹⁹⁸

Bižuterní průmysl si v poválečných chvílích zažil dobu obrovské prosperity. Po I. světové válce touha po luxusu, barevnosti a dekorativismu zasáhla téměř všechny společenské vrstvy. Úspěch neměl jen šperk z drahých materiálů osázený drahokamy, ale i šperk falešný neboli bižuterie. Ta oproti šperku měla nebyvalé výhody¹⁹⁹ „*Módní ozdoba, nevázaná na drahý materiál, poskytovala nejen iluzi věrohodných šperků, ale především umožňovala experimentování v duchu nových výtvarných tendencí.*“²⁰⁰ Bižuterie se v této době nezdobila jen skleněnými kameny a perlemi, ale i novinkou - smaltem. Často se používala kombinace dvou odlišně barevných kovů a nezapomínalo se na další různé techniky - jakými bylo např. cizelování, filigrán a nepřeberné množství typů technik fasování kamenů. Velkou oblibu zažily módní doplňky ušité z perel a korálků. Z nich vznikaly různé druhy korálových límečků, náhrdelníků, pásků a především pak kabelky typu „psaníčko“. V době hospodářské krize se velice dařilo výrobkům z celuloidu a galalitu a pro svou cenovou dostupnost byly tyto materiály vyhledávány i za II. světové války.²⁰¹

---

¹⁹⁸ Ibidem, s. 1959.

¹⁹⁹ Jana Horneková, Bižuterie, in: *České art deco 1918–1938*, Praha 1998, s. 178.

²⁰⁰ Ibidem, s. 179.

²⁰¹ Ibidem, s. 179–181.

Šperkařská i bižuterní tvorba se během let třicátých nesla v doznívajícím stylu art deco. Převažovaly jednodušší formy linií a v některých sekvencích lze u šperků nalézt inspiraci ve funkcionalismu. Změna přichází až koncem 30. A na počátku 40. let, kdy do šperku proniká lyrický podtón, kterým chtěli umělci vytvořit protiváhu tragičnosti blížících se válečných let.²⁰²

---

²⁰² Jana Horneková et al., Umělecké tradice školy, in: *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002*, Praha 2002, s. 39.

4. 1. Výtvarný vývoj šperkařské tvorby na turnovské odborné škole od počátku jejího založení do 40. let 20. století

Už od počátku existence odborné školy v Turnově zde vyučovali ti největší mistři svého oboru – učitel broušení drahokamů Karel Resl, zlatník Jan Cettl a nebo vynikající glyptik Karel Zapp (učitel Josefa Drahoňovského). Proto ani nemůže být překvapením, že žákovské práce z tohoto období dosahují nebývalých uměleckých i řemeslných kvalit a často byly pozitivně hodnoceny na výstavách. Podobně tomu tak bylo na Jubilejní zemské výstavě v Praze roku 1891, kdy se zde prezentovalo všech 46 žáků školy ze tří učebních oborů – rytí drahokamů, broušení drahokamů a zlatnictví. Vystavené práce zlatníků byly obvykle spojeny s brusičskými a ryteckými pracemi, jelikož si instituce kladla za cíl, aby všechna odborná oddělení mezi sebou spolupracovala [34]. Školní práce z tohoto období jsou²⁰³ „...příkladnými doklady historizujících tendencí. V nádobách vybroušených z polodrahokamů, zdobených rytinou a perfektně provedenou montáží, převládá tvarosloví nové renesance.“²⁰⁴ Šperky z tohoto období nenesou známky nejen renesančního tvarosloví, ale i barokního. Mimořádně oblíbeným šperkem se na škole stává šperk granátový. Módní vlna tohoto typu šperku byla na vzestupu po uspořádání Zemské jubilejní výstavy v roce 1891, kdy byl veřejností zvolen za národní kámen český granát.

Příchod uměleckého slohu secese na půdu turnovské školy předznamenala světová výstava konaná roku 1900 v Paříži. Akce se účastnil ředitel Josef Malina spolu s kantory školy. Domů se vraceli okouzleni novým stylem, který se rozhodli ihned následovat. Ve školních pracích z tohoto období se objevují práce se secesně stylizovanými

---

²⁰³ Jana Horneková et al., Umělecké tradice školy, in: *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002*, Praha 2002, s. 17.

²⁰⁴ Ibidem, s. 17.

rozevlátými křivkami. Tyto motivy se již objevují v kolekcích, kterými škola obeslala výstavy např. ve Vídni (1901), v Saint Louis (1904) a v Londýně (1906). Projevený zájem o školní práce byl veliký. Roku 1902 zakoupilo vídeňské uměleckoprůmyslové muzeum kolekci šperků a větší nákup provedlo v roce 1908 UPM v Praze. Slohová změna nastala roku 1908, kdy žakovské práce už tolik nejeví známky rozevláté linie francouzské secese, ale začínají se přiklánět k vídeňské geometrizující secesi. Nyní s²⁰⁵ „...odstupem času můžeme konstatovat, že období secese bylo pro školu mimořádně šťastným: získala respekt i ocenění na domácím i mezinárodním fóru a nový zájem sběratelů od renesance secese v šedesátých letech.“²⁰⁶

Umělecký vývoj školy přerušilo období první světové války. Škola se potýkala s nedostatkem materiálu, hlavně zlata, proto v tomto období vznikají stříbrné šperky osázené kozákovskými drahokamy, které vyhovovaly nejen materiálovou omezeností ale i soudobé módě.

V poválečném období škola opět nalézá inspirační zdroje v secesi. Ředitel školy Antonín Karč dále navrhuje šperky ovlivněné secesní stylizací a jen po malých krůčcích se v nich začínají prosazovat dekorativní geometrické linie. Mezi další výtvarníky, kteří ovlivnili umělecké pokračování školy, patří glyptik Karel Tuček, výtvarník Josef Varcl a František Valeš. Návrhy šperků Josefa Varcla [35] nesou znaky dekorativně stylizujících florálních motivů, v nichž je často užit jako stěžejní prvek hladce vybroušený drahokam do tvaru čočkovce nebo tabulkovce. Oproti tomu pro šperky Františka Valeše [36] je charakteristická jeho velice oblíbená kombinace kamenů v barvách zelené a modré.

Po výstavě v Paříži roku 1925 nastala v českých zemích výrazná proměna stylu art deco, které se velice odlišovala od jiných evropských

---

²⁰⁵ Ibidem, s. 18.

²⁰⁶ Ibidem, s. 18.

zemí svou bohatou barevností a elegantní internacionální linií. Turnovská škola nezůstala v tomto trendu pozadu a inspiraci převzala na všechna svá oddělení. Z tohoto období je ve školních pracích patrná²⁰⁷ „*Obliba sytější barevných, neprůhledných kamenů ve špercích pominula a preferovány byly průsvitné safíry, černý onyx a bílé perly. Pokud byl užit barevný drahokam, obvykle ve šperku tvořil akcent.*“²⁰⁸ [37] Dílna Františka Valeše se orientovala na náročné zlatnické techniky, v kterých se kombinovalo dvoubarevné zlato. Později pod vlivem nastupujícího funkcionalismu F. Valeš navrhuje brože s jednoduchou montáží, v kterých jsou usazeny syté hladce broušené opakní drahokamy [38] Za šperky v podobném duchu byla škola oceněna čestným uznáním na Výstavě soudobé kultury v Brně.

Ve třicátých letech škola dál pokračovala ve výstavní činnosti (např. roku 1937 získala cenu Grand Prix na světové výstavě v Paříži) a každý rok se škola účastnila výstavy Turnovské dílo, kde se prezentovala studentskými a učitelskými pracemi. Rok 1939 přinesl velké změny. Do penze odchází dlouholetý ředitel školy A. Karč a na jeho místo je jmenován Zdeněk Juna, který předtím působil na sklářské škole v Železném Brodě. Do školy s sebou přivedl řadu nových pedagogů a i přes nepřízeň, kterou přinášela válečná léta, se mu podařilo výborně vést školu a v roce 1940 založit nový obor – rytí kovů. Výtvarný projev školy ve čtyřicátých let doznal velkých změn, které jsou patrné v pracích stříbrnického oddělení. Vznikají velké tepané brože a jejich častým námětem je zátiší [38]. V tomto období se práce všech oddělení²⁰⁹ „...vyznačuj výrazným lyrickým tónem, jako by jim žáci chtěli vytvořit určitou protiváhu k těžce prožívané tragické skutečnosti válečných let.“²¹⁰

---

²⁰⁷ Ibidem, s. 19.

²⁰⁸ Ibidem, s. 19.

²⁰⁹ Ibidem, s. 19.

²¹⁰ Ibidem, s. 19.

4. 2. Výtvarný vývoj šperkařské a bižuterní tvorby na železnobrodské odborné škole od počátku jejího založení do 40. let 20. století

Počátek výtvarného umění na železnobrodské škole začíná rokem 1920 a jak už jsem popsala v kapitole o historii sklářské školy (viz str. 27), její založení provázela dlouholetá a strastiplná cesta. V první řadě by tu mělo být uvedeno, že z počátku mělo jít o školu bižuterní, jak požadovalo město a stát. Hlavním impulzem pro založení odborné školy bylo zvýšit kvalitu místní výroby a udělat z Železného Brodu město více konkurenceschopné proti nedalekému Jablonci nad Nisou, kterému se v bižuterním průmyslu velice dařilo.

V prvním roce na škole vznikl obor - umělecké zdobení drobného zboží (jabloneckého), dutého skla malbou emailovou, plochou a transparentní, zlatem a stříbrem, mačkání a vinutí drobného skla, sekání, opracování a barvení skla a perlí za studena i v ohni, které vedl učitel Josef Jirouš.²¹¹ Z těchto počátečních let tvorby školy se nám bohužel nic nezachovalo.

V polovině dvacátých let se obory vyprofilovaly do šesti oborů, z nichž pro nás nejzajímavější je obor pro bižuterní pasířství, rytí forem a kovotlačitelství a obor pro drobné umělecké práce z korál skleněných perel ve spojení s látkou, kůží, dřevem a kovem, který byl dívčím oddělení.²¹² Z této doby se nám zachovalo pár montovaných broží osázené vyřezávanými kostěnými destičkami s motivy zvířat, rostlin a figur, které se nyní nacházejí ve sbírce Severočeského muzea v Liberci [40].

Zlom pro bižuterní a pasířské oddělení nastal po příchodu všestranného výtvarníka Oldřich Žáka, absolventa Uměleckoprůmyslové

---

²¹¹ Viz Langhamer (pozn. 83), s. 24.

²¹² *Prospekt Československé státní odborné školy pro průmysl sklářský v Železném Brodě*, Železný Brod 1925, Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOKA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

školy a žáka Jaroslava Horejce. Oldřich Žák měl na starost pasířské oddělení, ale věnoval se i tvorbě bižuterních návrhů pro dívčí oddělení prací vázaných, výšivkových, pletených a našívaných pomocí skleněných perel a kamenů [41, 42].²¹³ Z těchto prací se nám zachovaly perličkové (obvykle rokajové) kabelky, náhrdelníky různých tvarů – límečků, dlouhých šňůr navlékaných perel, šatové ozdoby, pásy aj. Geometrické a abstraktní motivy na těchto bižuterních předmětech evokují módu dvacátých let a třicátých let minulého století. Na předmětech jsou použity pestrobarevné skleněné perličky v sytých barvách (někdy až křiklavých), nebo v jemných pastelových tónech. Barevnost je koncipována do geometricky rytmických kompozic - u některých kabelek jsou využity florální motivy, kde dochází v perličkách souznění barev tón v tónu nebo jde o využití naprosto kontrastních barev ve snaze upoutat pozornost.

Oldřich Žák si našel ve škole i další uplatnění, např. v tvorbě rozměrných cizelovaných reliéfů i miniatur [43], navrhování rytého skla a realizoval se i v návrzích mozaik. V roce 1937 získal ředitel Alois Metelák pro školu novou posilu v osobě Viktora Kirchnera., který byl výtečným rytcem kovů. Pro instituci byla velice důležitá výroba kovových forem pro zhotovování lisovaného skla. Oldřich Žák²¹⁴ „převzal výtvarnou odpovědnost za nové oddělení a techniku využil také ve své tvorbě.“²¹⁵[44]

Výtvarný projev školy ve třicátých a čtyřicátých letech se ve šperku značí v lyricky pojatých tématech s jemnou dávkou abstrakce. Zkušenosti Oldřicha Žáka s technikou mozaiky, vyústily ve formě mozaikových šperků s miniaturami všemožných zvířátek, krajin a figurálních motivů [45]. Pozadu nezůstaly ani smaltované šperky z tohoto období, které jsou podobného charakteru. Ke konci čtyřicátých let se šperkařská a bižuterní

---

²¹³ Viz Langhamer, *Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod* (pozn. 68), s. 52-53.

²¹⁴ Ibidem, s. 53.

²¹⁵ Ibidem, s. 53.

tvorba na škole nikterak moc nezměnila, jen je zde patrný pozvolný příklon k socialistickému realismu.

4. 3. Výtvarný vývoj šperkařské a bižuterní tvorby na jablonecké odborné škole od počátku jejího založení do 40. let 20. století

Jablonecká škola byla roku 1880 založena s jedním prostým cílem, aby mohla sloužit jabloneckému bižuternímu průmyslu a pozvedla tak kýženou výtvarnou úroveň pasířského zboží v kraji. Před samotným založením školy se výtvarná tvůrčí práce ²¹⁶ „...v jabloneckém průmyslu totiž neuplatňovala přímo na finálním výrobku jako uměleckém originálu, ale zejména při vzorování, navrhování a tvorbě modelů. V době, kdy se cenili především umělecké solitéry a ušlechtilé materiály, nabízela bižuterní výroba „pouze“ nekonečná množství vzorů, stovky tvarových a barevných variací jednoho motivu, fantastické kombinace technik a technologií, schopnost improvizace a okamžité reakce na požadavky světa módy.“²¹⁷

Na počátku kladla škola velký důraz na důslednou průpravu v kreslení a modelování a kopírování předmětů z „Vídeňské sbírky“ (viz pozn. 148), které nesou stopy stále trvajících historismu ²¹⁸ Způsob výuky se nezměnil ani na konci devadesátých let 19. století. Místní produkce si žádala nápodoby předmětů inspirovaných neorenesancí a neobarokem a proto ani škola v tomto trendu pozadu. Studentské práce dochované z pasířského, malířského a ryteckého oddělení dokládají, že docházelo k častým kopírováním tištěných předloh a k výuce byly využívány předměty z „Vídeňské sbírky“. Žáci předlohy nejen kopírovali kresebně, ale vytvářeli jejich přímé kopie [viz obr. 22].²¹⁹

Počátek dvacátého století se nesl v novém duchu secesního slohu - „Ten začal na Sever Čech pronikat z center evropského umění a módy již koncem devadesátých let 19. století a našel zde velmi úrodnou půdu, v níž se rozvinul v zajímavý fenomén, který dostal své označení

---

²¹⁶ ²¹⁶ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 10.

²¹⁷ Ibidem, s. 12.

²¹⁸ Ibidem, s. 25.

²¹⁹ Ibidem, s. 29.

„jablonecká secese“.²²⁰ Secesní tvarosloví začalo pomalu ovlivňovat produkci místních bižuterních a sklářských firem a architektonickou výstavbu prudce se rozvíjejícího města.

V tomto období na škole vyučuje pasíře, zlatníky a stříbrníky Johann Rettenmaier, Hartwig Kleinert. Jako v předešlých letech studenti kopírují předložené předlohy a jejich závěrečnými pracemi jsou kopie šperků významných zlatníků té doby, např. Georga Kleemanna a Theodora Fahrnera [46]. S jistou změnou ve výuce přichází roku 1907 významný vídeňský zlatník Eugen Pflaumer.²²¹ Po odchodu ze zlatnické dílny Wiener Werstätte se na jablonecké škole ujímá odborné výuky pro pasíře, rytce, cizeléry a výrobce bronzových broží. Studentské práce však vliv Pflaumerových šperků nevykazují, jelikož zdejší bižuterní průmysl vstřebával inspiraci v rostlinných a zoomorfních motivech francouzské secese. Vliv na uměleckou tvorbu Jablonce měla i přední německá šperkařská centra, především to ve Pforzheimu, kam roku 1914 Eugen Pflaumer ze školy odchází.²²²

Po první světové válce se škola potýkala, jako ta turnovská, s nedostatkem studentů. Přese všechno se v roce 1918 na jablonecké škole otevírá nová výuka stříbrnictví pro pasíře. Krátce po skončení války jsou v žákovských pracích patrné dozvuky secesních dekorativních forem a změna nastala až na počátku dvacátých let, kdy do školy dorazil nový trend – art deco [47, 48]. Od roku 1925 začíná pro školu nejúspěšnější období její historie, co se výtvarné tvorby týká. Šlo o období, kdy do školy přicházeli mladí nadějní profesori a k úspěchu přispělo otevření nové školní budovy se skvěle vybavenými dílnami. Studentské práce z konce dvacátých let, které jsou²²³ „...převážně ovlivněny stylem art deco, jistě také pod dojmem z pařížské Výstavy dekorativních umění. Ve třicátých

---

²²⁰ Ibidem, s. 32.

²²¹ Ibidem, s. 32–36.

²²² Grossová (pozn. 182), s. 144.

²²³ Viz Nováková, Padrta, Strnad (pozn. 138), s. 42–52.

letech dochází k tvarovému zjednodušení navrhovaných výrobků a dekor začíná být stále více potlačován. K vlivům kubismu, již dříve vysledovatelným, se přidávají prvky konstruktivismu a dalších obdobných směrů.“²²⁴ V tomto období se objevují předměty, které šly nad rámec místního průmyslu – hodiny, lampy, svícný, psací soupravy aj.

Charakter školních prací se začíná měnit ve třicátých letech. Z tvorby se vytrácí barevnost, která je do značné míry utlumena a dekor se zjednodušuje[49]. Studentské práce jsou ovlivněny jednoduchými geometrickými formami, které jsou vzdáleně ovlivněny funkcionalismem a jinými styly moderny.

Období II. světové války nepřineslo nic nového do umělecké tvorby školy.²²⁵ „Žákovské práce jsou v mnohém uniformní a anonymní, vzhledem k nedostatku některých surovin chybí větší pestrost a užití materiálů a v uplatnění různých technik.“²²⁶

Poválečné období přineslo do vývoje města a školy zásadní zlom. Jablonecká průmyslová škola se musela odklonit od dřívějšího německého uměleckého cítění a vyprofilovat se v školu českou. S tím jí pomohl její dlouholetý ředitel Josef Durych, ale i další výtvarníci a dílenští učitelé, kteří na škole vyučovali – B. Maryška, J. Frenclovský, J. Dědek, V. Kirchner, B. Kolář aj. Ve studentských pracích po roce 1945 je patrná inspirace meziválečnými uměleckými směry – art decem, kubizmem a objevují se i umění, která mají lidový a sociálně orientovaný podtext. Vysokou úroveň si drželo stříbrnické oddělení, kde vznikla řada šperků [50, 51], nádobí a jídelního náčiní a jiné další užitkové a dekorativní předměty.²²⁷ „Při výtvarném řešení výrobků byly čerpány podněty z vývoje předválečného užitého umění, neustrnulo se však v pouhém opakování a rozvíjení starých vzorů, pozornost byla rovněž věnována

---

²²⁴ Ibidem, s. 52.

²²⁵ Ibidem, s. 54–76.

²²⁶ Ibidem, s. 76.

²²⁷ Ibidem, s. 78–79.

*zpracování současných námětů a zavádění aktuálních technik a materiálů, jako byly například umělé hmoty.“*²²⁸ [52] Charakter studentských prací ovlivňovali kvalitní výtvarní pedagogové, kteří často pro své žáky vytvářeli předlohy a návrhy výrobků.

Konec čtyřicátých let se nesl v tíživé pounorové atmosféře, která měla v roce 1949 za následek vynucený odchod ředitele Josefa Durycha. Tímto také končí jedna mimořádná tvůrčí éra školy, která byla přerušena nejenom totalitním režimem, ale i likvidací školy roku 1952.²²⁹

---

²²⁸ Ibidem, s. 79.

²²⁹ Ibidem, s. 79–81.

5. Závěr

Ve své magisterské diplomové práci jsem se pokusila postihnout problematiku šperkařské a bižuterní tvorby v 1. třetině 20. století na uměleckoprůmyslových školách v Turnově (1884), Jablonci nad Nisou (1880) a Železném Brodě (1920).

Jak jsem zmínila už v předchozích kapitolách, oblast severních Čech byla a je ojedinělá ve frekvenci zakládání odborných vzdělávacích institucí. Tento fenomén vznikl v touze po nalezení nových umělecky vzdělaných a řemeslně kvalifikovaných osob, které by pozvedly výtvarné cítění v klenotnické, bižuterní a sklářské tvorbě.

Školy se nyní mohou pochlubit dlouholetou pedagogickou činností, která byla přerušena jen v období dvou světových válek. Smutnou výjimku v historii můžeme naleznout u jablonecké školy, která byla roku 1952 na dva roky uzavřena z důvodu krize v bižuterním a sklářském průmyslu. Turnovská, jablonecká a železnobrodská vzdělávací instituce se svou odbornou činností v mnohém odlišovaly, ale za léta svého působení se po výtvarné stránce ovlivňovaly a jejich historie se neustále prolínala. Na školách toho času působili ti nejlepší výtvarníci své doby, za které bychom mohli jmenovat Antonína Karče, Eugen Pflaumer, Karla Tučka, Josefa Durycha, Aloise Meteláka, Jaroslava Brychtu, Zdeňka Junu, Oldřicha Žáka a další.

Ve své práci jsem si stanovila za cíl podrobně rozepsat historii odborných škol od jejich založení do současnosti, s ohledem na jejich pedagogickou a výstavní činnost. Další kapitoly se týkají výtvarného projevu dané doby se zaměřením na historii a umělecký vývoj šperku a bižuterie. Nedílnou součástí mé práce byl pokus o zařazení umělecké tvorby škol do kontextu doby, což se někdy shledalo obtížné, jelikož odborné literatury je o tomto tématu málo. Problém taktéž nastal u popisu šperků a bižuterie ze železnobrodské školy, jelikož se nám do dnešních let moc ukázek z tohoto období nezachovalo. Přese všechno jsem se ve

své práci pokusila podchytit fenomén vzniku těchto vzdělávacích institucí a popsat jejich uměleckou činnost, která byla inspirací pro českou uměleckoprůmyslovou výtvarnou scénu.

6. Summary

This master's diploma thesis covers works of three main art schools of the Liberec region – in Turnov, Jablonec nad Nisou and Železný Brod. These three prestigious institutions originated thanks to the tradition of the Central Bohemian Region in mining and processing of precious stones, in goldsmith, in fashion jewellery production and in glass production. Educational institutions of technical focus have been set up in this region since the second half of the 19th century to help to train and educate new professionals that would improve the industrial production. The oldest schools with rich pedagogical history include Secondary School of Applied Arts and Vocational School of Arts in Jablonec nad Nisou (1880) and Secondary School of Applied Arts and Vocational School of Arts in Turnov (1884). The youngest out of them, Secondary Glass Art School in Železný Brod (1920), was founded on the initiative of the locals, just two years after the World War I had finished. The last three mentioned institutions used to differ a lot in their professional activities, but over years of their existence they have influenced in art aspects one another and their history has shaded into one another.

This thesis deals, in the first place, with jewellery and fashion jewellery works of these schools of arts from their origin till the late 40s of the 20th century. Their history with regard to pedagogical, art and exhibition activities of these institutions is described in great detail. Artistic products of the time are outlined in brief. These products mainly reflect development of applied arts from the end of the 19th century to the middle of the 20th century. An attempt of classification of school art production in the context of the time creates an integral part of the master's thesis and it also tries to identify the phenomenon of the origin of these institutions and their possible reference to Czech decorative art scene.

7. Seznam použitých zkratk

MČR	Muzeum Českého ráje v Turnově
MMŽB	Městské muzeum v Železném Brodě
MSB	Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
SM	Severočeské muzeum v Liberci
SOkA	Státní okresní archiv
SUPŠ a VOŠ Jablonec nad Nisou	Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou
SUPŠ a VOŠ Turnov	Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Turnov
SUPŠS Železný Brod	Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod
UPM	Uměleckoprůmyslové museum v Praze
UMPRUM	Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

8. Seznam vyobrazení

1. Obecní dům Slavie, kde započala výuka turnovské odborné školy, kol. r. 1890.

Foto: <http://www.supsturnov.cz/index.php/galerie/fotoarchiv>, vyhledáno 1. 6. 2016.

2. Původní budova školy na náměstí v Turnově, konec 19. začátek 20. století

Fotorepro: Karel Herink, Přílohy, in: *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*, bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014, s. 56.

3. Ocenění za kolekci šperků ze světové výstavy v americkém St. Louis, 1908.

Fotorepro: Karel Herink, Přílohy, in: *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*, bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014, s. 63.

4. Nová budova školy, kolem r. 1910.

Fotorepro: Karel Herink, Přílohy, in: *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*, bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014, s. 57.

5. Náhrdelník, návrh Antonín Karč, 1909.

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: drahé kameny, zlato.

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

6. Vážička, návrh Antonín Karč, 1909.

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: ametyst, opály, zlato.

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

7. Záznam z výroční zprávy školy o založení nového oboru pasířství, 1920.

Zpráva Státní odborné školy pro broušení drahokamů, rytí drahokamů, zlatnictví a pasířství v Turnově, za školní léta 1914–1915 až 1918–1919 a 1919–1920, Turnov 1920, s. 6.

Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

Foto: Kristýna Fendrichová, 2015.

8. Cena Grand Prix z mezinárodní výstavy dekorativního umění v Paříži, 1925.

Fotorepro: Karel Herink, Přílohy, in: *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*, bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014, s. 63.

9. Brož, návrh Antonín Karč, 1925.

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: české granáty, zlato.

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Byla pravděpodobně součástí oceněné školní expozice v Paříži roku 1925 – určil PhDr. Miroslav Cogan.

10. Ukázka návrhů šperků Antonína Karče, 1925.

Foto: Miroslav Cogan, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Pravděpodobně byly součástí oceněné školní expozice v Paříži roku 1925 – určil PhDr. Miroslav Cogan.

11. Dnešní podoba SUPŠ a VOŠ Turnov s přístavbou, 2015, Turnov.

Foto: Kristýna Fendrichová, 2015.

12. Zpráva z Národního Shromáždění v Železném Brodě, 1919, Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 7, karton 3.

Foto: Kristýna Fendrichová, 2015.

13. Pohled na nově postavenou budovu školy, 1925, Železný Brod, Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

Foto: Kristýna Fendrichová, 2015.

14. Pohled na město Železný Brod s novou budovou školy, 1925, Železný Brod.

Fotorepro: Archiv – Z historie sklářské školy v Železném Brodě, *Jizerská kóta 0428*, kulturní revue severovýchodních Čech, č. 3 (květen – červen), Jablonec nad Nisou 1996, str. 77.

15. Titulní strana časopisu *Sklo a bijouterie*, 1930, Železný Brod.

Fotorepro: Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

16. Ukázka z prací školy (kabelky a šňůra s perlemi), kterými se prezentovala v časopise *Sklo a bijouterie*, navrhl Jaroslav Brychta a Oldřich Žák, 1930, Železný Brod.

Fotorepro: Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

17. Víla se spřežením z kompozice Skleněný ráj, kterým se škola prezentovala na Mezinárodní výstavě v Paříži, navrhl J. Brychta, 1937.

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Foto: Aleš Kosina, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 2014.

18. Akvárium, které vyhrálo na Světové výstavě v Bruselu v roce 1935 cenu Grand Prix.

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Fotorepro: Antonín Langhamer, Světové výstavy v Bruselu a Paříži, in: Antonín Langhamer – Martin Hlubuček, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy*, Železný Brod 2014, s. 24.

19. Kompozice šedá, Jaroslava Brychtová a Stanislav Libenský, 1965

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Fotorepro: Petr Nový, Ateliérové sklo/současnost, in: *Stručný průvodce stálými expozicemi Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou*, Jablonec nad Nisou 2016.

20. Dnešní podoba SUPŠS Železný Brod, 2016

Foto: <http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>, vyhledáno 20. 11. 2016.

21. Nová budova školy v letech 1882–1887, Jablonec nad Nisou

Fotorepro: W. Schmidt, *Festschrift anlässlich des fünfzigjährigen Bestandes der deutschen Staatsfachschule für Kunstgewerbe in Gablonz a. d. N.: 1880–1930*, Jablonec nad Nisou 1930.

Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, inv. č. 1, karton 1.

22. Ukázka dvou broží z „Vídeňské sbírky“ školy, kolem r. 1900.
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Materiál: stříbro, email, sklo, opál.
Foto: Kristýna Fendrichová, 2016.
Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.
23. Cínový talíř, „Vídeňská sbírka“, vytvořil Jules Bratenau, r. 1900.
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Materiál: cín
Foto: Aleš Kosina, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 2016.
24. Porcelánová váza z „Vídeňské sbírky“, Královská manufaktura v Kodani, kol. r. 1900.
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Foto: Aleš Kosina, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, 2016.
25. Brož, školní práce kol. r. 1900.
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Materiál: zlacené stříbro, perla, sklo
Foto: Foto: Kristýna Fendrichová, 2016.
Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.
26. Budova školy v letech 1901–1926, Jablonec nad Nisou
Fotorepro: Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, inv. č. 78, karton 18.
27. Nová budova školy v roce 1930, Jablonec nad Nisou
Fotorepro: Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, inv. č. 78, karton 18.

28. Dvojbrož, žakovská práce Václava Vedrala, 1949
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Materiál: stříbro, české granáty
Foto: Kristýna Fendrichová, 2016
Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.
29. Dóza, návrh Josefa Durycha, kolem r. 1946
Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou
Materiál: niklovaná mosaz, umělá hmota
Foto: Kristýna Fendrichová, 2016
Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.
30. Dnešní podoba školy SUPŠ a VOŠ Jablonec nad Nisou, 2016
Foto: https://portal.csicr.cz/A03/9b6e46f0c8494e5d8f125ae2d6496a4f_%C5%A1kola%20web.jpg, vyhledáno 25. 11. 2016.
31. Náhrdelník, návrh Marie Křivánkové, kol. r. 1910.
Uměleckoprůmyslové museum v Praze
Materiál: zlato, smaragd, perleť
Foto: <http://www.czechdesign.cz/files/artnuvovobecnimdome-5.jpg>,
vyhledáno 26. 11. 2016
32. Souprava – brož, náušnice, jehlice, návrh Rudolf Stockar, 1920
Uměleckoprůmyslové museum v Praze
Materiál: zlato, malachit
Fotorepro: Jana Horneková et al., *České art deco 1918–1938*, Praha 1998, s. 161.
33. Závěs s gemou, Karel Tuček, kol. r. 1930
Muzeum Českého ráje v Turnově
Materiál: zlato, křišťál, český granát

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

34. Ukázka prací studentů z brusičského a zlatnického oddělení, kol. r. 1900

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: zlato, křišťál, drahé kameny

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

35. Brož, možný návrh Josefa Varcla, kol. r. 1920

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: stříbro, perly, drahý kámen

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

36. Závěs, návrh Františka Valeše, kol. r. 1920

SUPŠ a VOŠ Turnov

Materiál: zlato, lapis lazuli, smalt

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

37. Pár náušnic, kol. r. 1925

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: zlato, safíry, onyx

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

38. Brož, návrh Františka Valeše, kol. r. 1925

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: zlato, malachit, smalt

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

39. Brož, návrh student Šálek u J. Durycha, r. 1942

Muzeum Českého ráje v Turnově

Materiál: stříbro, ametyst

Foto: Jaroslav Kvíz, Muzeum Českého ráje v Turnově.

Info: poskytl PhDr. Miroslav Cogan

40. Brož, studentská práce, r. 1925

Severočeské muzeum v Liberci

Materiál: niklovaná mosaz, umělá hmota

Foto: Kristýna Fendrichová, 2016

Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.

41. Náhrdelník, oddělení Oldřicha Žáka, 30. až 40. léta 20. stol.

SUPŠS a VOŠ Železný Brod

Materiál: sklo

Foto: <http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>, vyhledáno 20. 11. 2016.

42. Dámská kabelka, oddělení Oldřicha Žáka, 30. až 40. léta 20. Stol

SUPŠS a VOŠ Železný Brod

Materiál: sklo, textil

Foto: <http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>, vyhledáno 20. 11. 2016.

43. Pamětní kniha sklářské školy, navrhl Oldřich Žák, 1926

SUPŠS a VOŠ Železný Brod

Materiál: kov, sklo

Fotorepro: Antonín Langhamer, Světové výstavy v Bruselu a Paříži, in: Antonín Langhamer – Martin Hlubuček, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy*, Železný Brod 2014, s. 31.

44. Křížová cesta, navrhl Oldřich Žák, Viktor Kirchner, Karel Syrovátka, 1940

SUPŠS a VOŠ Železný Brod

Materiál: kov, sklo, smalt

Foto: <http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>, vyhledáno 20. 11. 2016.

45. Toreador s býkem, Oddělení Oldřicha Žáka, 40. léta

SUPŠS a VOŠ Železný Brod

Materiál: kov, sklo

Foto: <http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>, vyhledáno 20. 11. 2016.

46. Brož, školní práce podle originálu Theodora Fahrnera, 1905

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Materiál: zlacené stříbro, smaragd

Foto: Kristýna Fendrichová, 2016

Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.

47. Ozdobný hřeben, podle návrhu Waltera Schiera, 1925

Fotorepro: Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOKA), fond *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, inv. č. 78, karton 18.

48. Přívěsek, kol. r. 1925

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Materiál: tombak, šatony

Foto: Kristýna Fendrichová, 2016

Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.

49. Ukázka studentských prací jablonecké školy, kol. r. 1930

Fotorepro: Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, inv. č. 78, karton 18.

50. Náramek, návrh Josef Durych, 1947

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Materiál: mosaz

Foto: Kristýna Fendrichová, 2016

Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.

51. Brož, návrh Josef Durych, 1948

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Materiál: mosaz

Foto: Kristýna Fendrichová, 2016

Info: poskytla PhDr. Kateřina Nora Nováková, Ph.D.

52. Brož, kol. r. 1945

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Materiál: mosaz, galalit

Foto: Kristýna Fendrichová, 2016

9. Seznam pramenů, literatury a internetových zdrojů

PRAMENY

Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 7, karton 3.

Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Odborná škola sklářsko-obchodní v Železném Brodě 1920–1955*, inv. č. 69, karton 111.

Státní okresní archiv v Jablonci nad Nisou (SOkA), fond *Státní odborná škola pro umělecký průmysl v Jablonci nad Nisou*, inv. č. 1, karton 1.

Zpráva Státní odborné školy pro broušení drahokamů, rytí drahokamů, zlatnictví a pasířství v Turnově, za školní léta 1914–1915 až 1918–1919 a 1919–1920, Turnov 1920.

Prospekt Československé státní odborné školy pro průmysl sklářský v Železném Brodě, Železný Brod 1925.

Karel Herink, *Historie a současnost Střední uměleckoprůmyslové školy v Turnově*, bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2014.

Ilona Horáková, *Antonín Karč, cizelér a šperkař 1879–1952*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2006.

Olga Orságová, *Český granátový šperk ve 20. století*, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 2011.

Wilhelm Schmidt, *Festschrift anlässlich des fünfzigjährigen Bestandes des der deutschen Staatsfachschole für Kunstgewerbe in Gablonz a. d. N.: 1880–1930*, Jablonec nad Nisou 1930.

LITERATURA

Miroslav Amroz, *Vídeňská secese a moderna 1900–1925: užité umění a fotografie v českých zemích*, Brno 2005.

Jiří Fronek et al., *Artěl. Umění pro všední den 1908–1935*, Praha 2009.

Jiří Fronek et al., *Secese - vitální umění 1900: ze sbírek Uměleckoprůmyslového musea v Praze*, Praha 2013.

Jana Horneková et al., *České art deco 1918–1938*, Praha 1998.

Jana Horneková et al., *Šperk kámen kov = Jewellery stone metal: 1884–2002: Střední uměleckoprůmyslová škola v Turnově: Obecní dům v Praze 7. 8. – 8. 9. 2002*, Praha 2002.

Antonín Langhamer, *Legenda o českém skle*, Zlín 1999.

Antonín Langhamer – Martin Hlubuček, *Jaroslav Brychta: spoluzakladatel a tvůrce železnobrodské školy*, Železný Brod 2014.

Antonín Langhamer - Milan Hlaveš, *Sklářská škola v Železném Brodě 1920–2010: 100% sklo*, Praha 2010.

Kateřina Nora Nováková - František Padrta - Jan Strnad, *Uměleckoprůmyslová škola v Jablonci nad Nisou 1880–2000*, Jablonec nad Nisou 2001.

Petr Nový, *Jablonecká bižuterie*, Praha 2008.

Petr Nový, *Stručný průvodce stálými expozicemi Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou*, Jablonec nad Nisou 2016.

Stanislav Urban - Zuzana Pešatová, *Jablonecká bižuterie*, Praha 1965.

Průvodce, Okresní Museum Českého ráje v Turnově, Jablonec nad Nisou 1995.

Sklo 1920–1996 / Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská Železný Brod, 1996.

130 let SUPŠ a VOŠ Turnov, Turnov 2014.

ČASOPISY

Jizerská kóta 0428, kulturní revue severovýchodních Čech, č. 3 (květen – červen), Jablonec nad Nisou 1996.

KATALOGY

Miroslav Cogan, *Vom Jugendstil zum Art-Déco: us der Sammlung der Fachschule für Schmuck und Edelsteine in Turnov; Deutsches Edelsteinmuseum Idar-Oberstein/ Mai - Juli 2006, Deutsches Goldschmiedehaus Hanau / Juli - September 2006*, Turnov 2006.

Zdeňka Laštovičková et al., *2010 SUPŠS 2015: katalog vydaný u příležitosti 95. výročí založení Střední uměleckoprůmyslové školy sklářské Železný Brod*, SUPŠS sklářská Železný Brod 2015.

Kateřina Nora Nováková et al., *Jablonecká medailéřská škola: ražená medaile a mince na Vyšší škole 1995–2010: Střední uměleckoprůmyslová škola a Vyšší odborná škola Jablonec nad Nisou*, Jablonec nad Nisou, 2010.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://www.supsturnov.cz/index.php/galerie/fotoarchiv>

<http://www.supsturnov.cz/index.php/aktivity/akce>

<http://www.supss.cz/>

<http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>

<http://www.muzeumlb.cz/>

<http://www.msb-jablonec.cz/>

<http://preciosa-ornela.com/>

<http://docplayer.cz/9276683-Vyrocnizpravaocinnostiškolyzaškolnirrok20092010.html>

<http://docplayer.cz/736218-Vyrocnizpravaocinnostiškolyzaškolnirrok20102011.html>

<http://docplayer.cz/7982965-Vyrocnizpravaocinnostiškolyzaškolnirrok20112012.html>

<http://remix.nicm.cz/ars-longa/>

<http://www.mestojablonec.cz/cs/vzdelavani/130-let-umeleckoprumslove-skoly/akce-v-ramci-oslav.html>

<http://supsavos.cz/>

https://portal.csicr.cz/A03/9b6e46f0c8494e5d8f125ae2d6496a4f_%C5%A1kola%20web.jpg

<http://www.zeleznybrod.cz/images/gallery/turista/zkouska/supss-budova-00.jpg>

<http://www.czechdesign.cz/files/artnuvovobecnimdome-5.jpg>,

10. Obrazová příloha

1. Obecní dům Slavie, kde započala výuka turnovské odborné školy, kol. r. 1890, Turnov

2. Původní budova školy na náměstí v Turnově

3. Ocenění za kolekci šperků ze světové výstavy v americkém St. Louis, 1904

4. Nová budova turnovské školy, kolem r. 1910

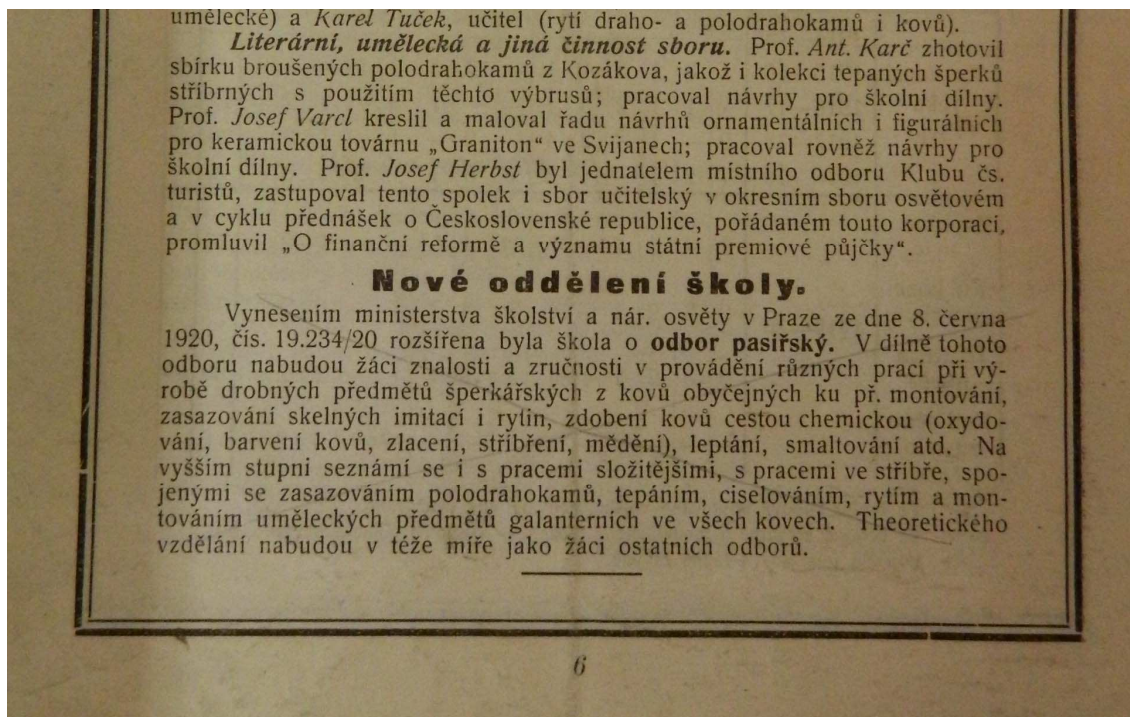

5. Antonín Karč (návrh), náhrdelník, 1909, MČR

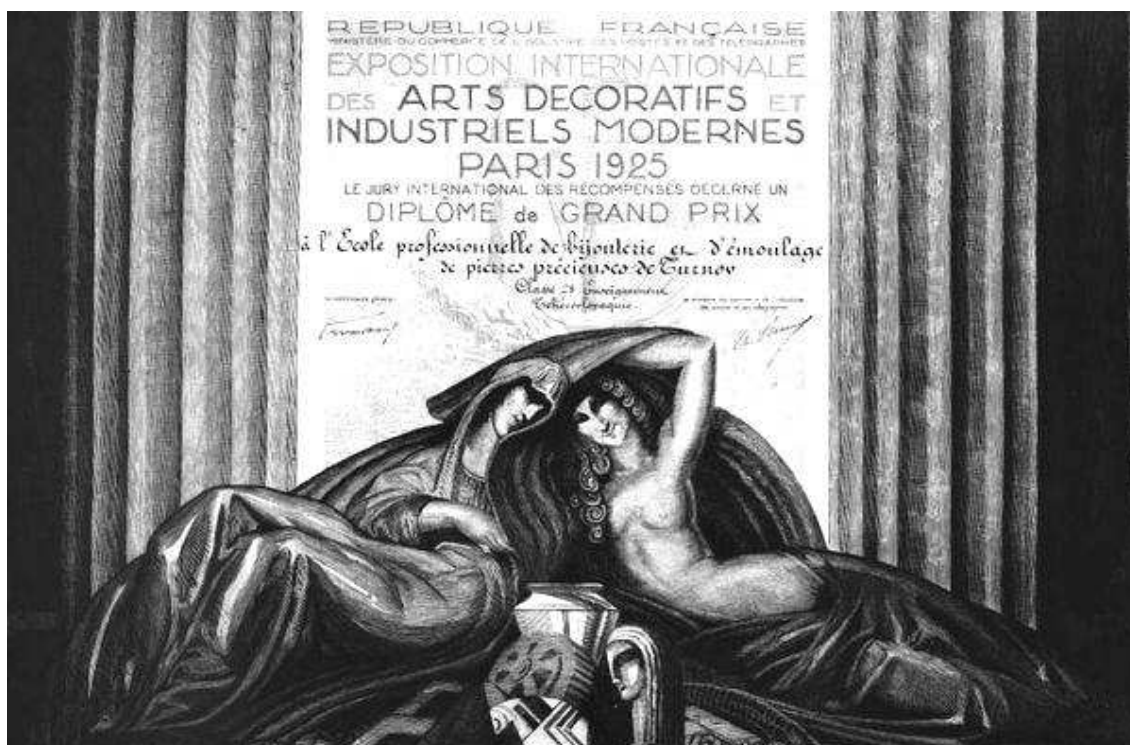

6. Antonín Karč (návrh), vázička, 1909, MČR

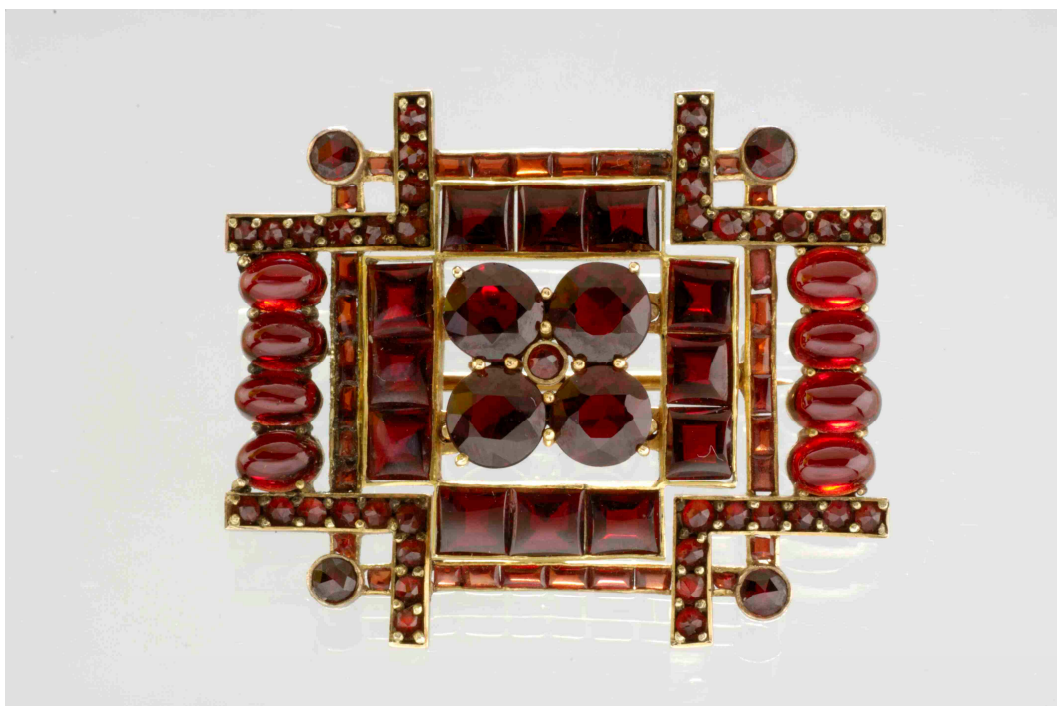

7. Záznam z výroční zprávy školy o založení nového oboru pasířství, 1920

8. Cena Grand Prix z mezinárodní výstavy dekorativního umění v Paříži 1925, Turno

9. Antonín Karč (návrh), zlatá brož s českými granáty, pravděpodobně byla součástí expozice v Paříži, 1925, MČR

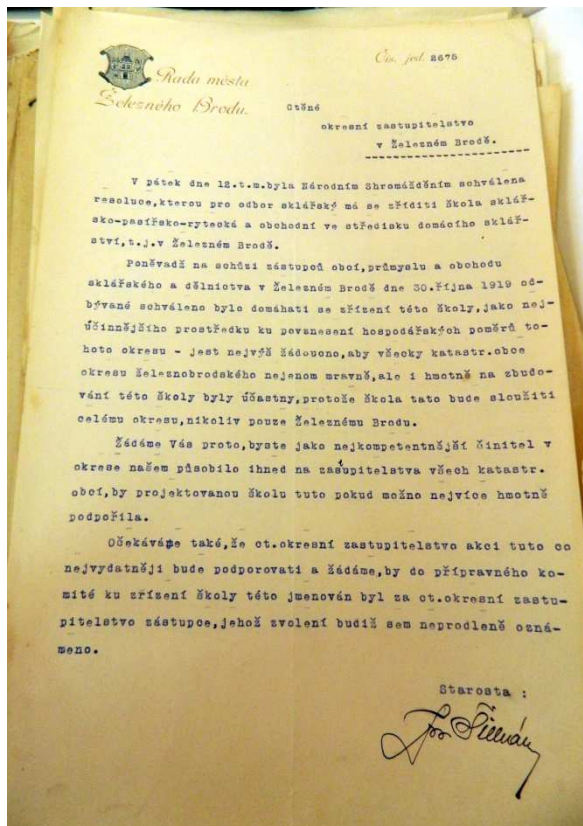
10. Antonín Karč, ukázka návrhů šperků, které byly pravděpodobně součástí expozice v Paříži, 1925, MČR

V dolní pravé části fotografie si můžeme všimnout návrh brože, která byla realizovaná v roce 1925 (viz obr. 8).

11. Dnešní podoba SUPŠ a VOŠ Turnov s přístavbou, 2015, Turnov

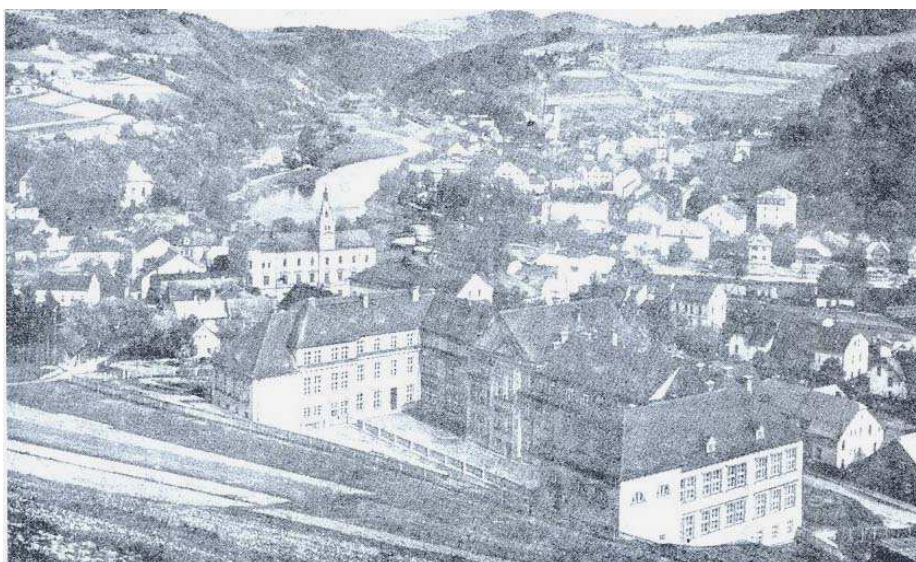
12. Zpráva z Národního Shromáždění v Železném Brodě, 1919, SOkA Jablonec nad Nisou

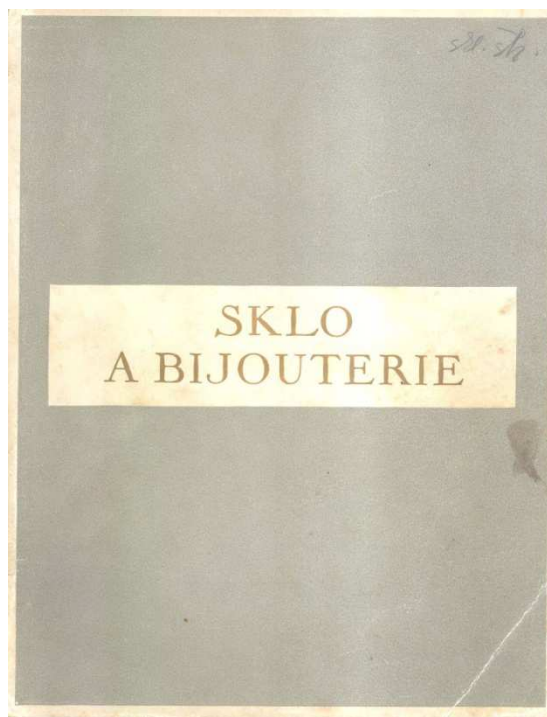

*ŽELEZNÝ BROD.
Státní odborná sklářsko-obchodní škola.*

13. Pohled na nově vystavěnou budovu školy, 1925, SOkA Jablonec nad Nisou

14. Pohled na město Železný Brod s novou budovou školy, 1925, SOkA Jablonec nad Nisou

15. Titulní strana časopisu Sklo a Bijouterie, 1930, SOkA Jablonec nad Nisou

16. Ukázka z prací školy (kabelky a šňůra s perlemi), kterými se prezentovala v časopise Sklo a bižuterie, navrhl J. Brychta a O. Žák, 1930, SOkA Jablonec nad Nisou

17. Víla se spřežením z kompozice Skleněný ráj, navrhl J. Brychta, 1937, MSB

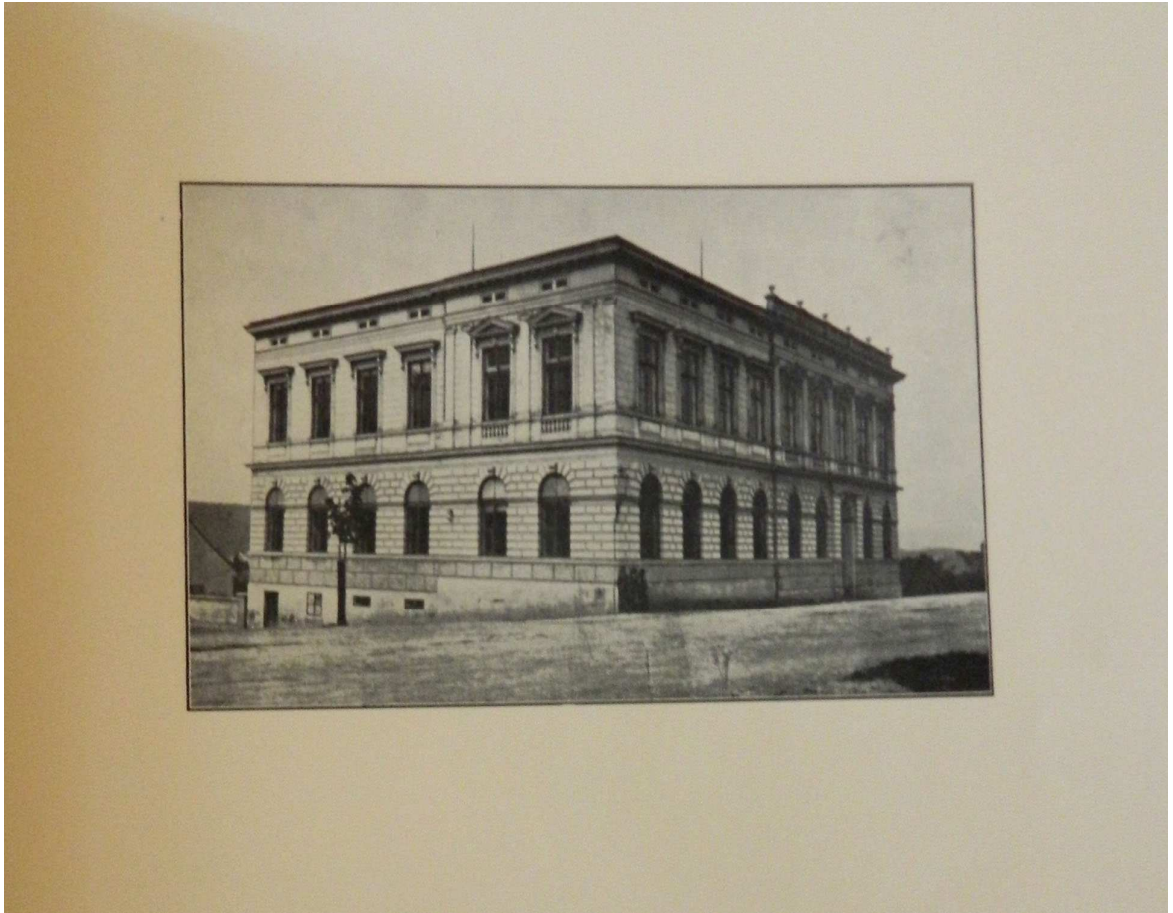
18. Akvárium, které vyhrálo na Světové výstavě v Bruselu v roce 1935 cenu Grand Prix, navrhl J. Brychta, 1935, MSB

19. Kompozice šedá, Jaroslava Brychtová a Stanislav Libenský, 1965, MSB

20. Dnešní podoba SUPŠS Železný Brod, 2015

21. Nová budova jablonecké školy v letech 1882–1887, SOkA Jablonec nad Nisou

22. Ukázka dvou broží z „Vídeňské sbírky“ školy, kolem r. 1900, MSB

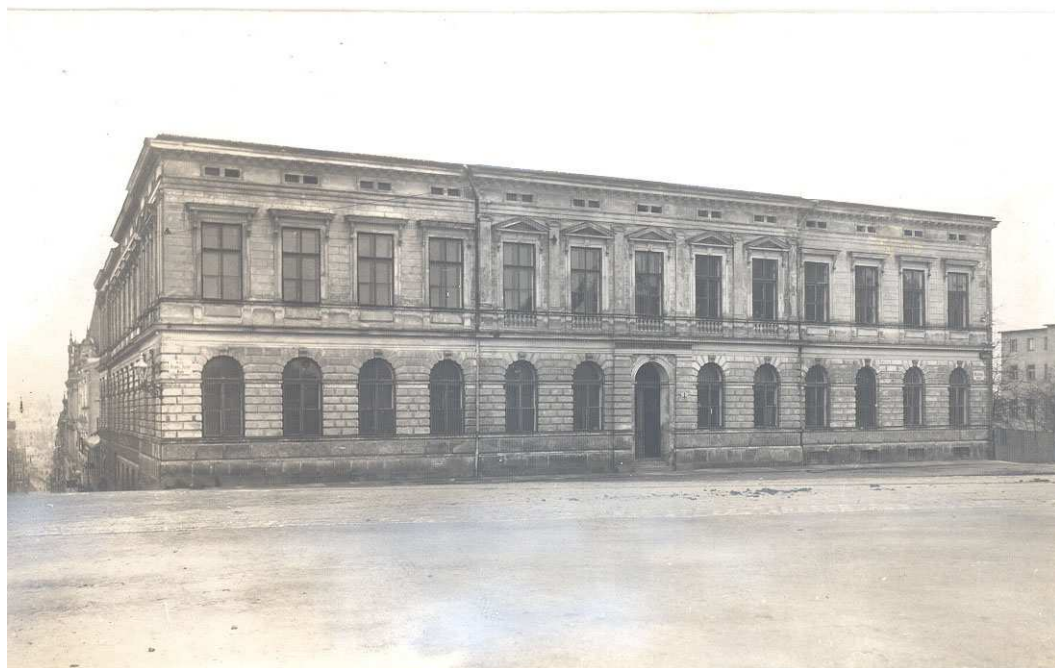
23. Cínový talíř z „Vídeňské sbírky“, vytvořil Jules Bratenau, r. 1900, MSB

24. Porcelánová váza z „Vídeňské sbírky“, Královská manufaktura v Kodani, kol. r. 1900, MSB

25. Brož, školní práce podle Georga Kleemana, kol. r. 1900, MSB

26. Budova jablonecké školy v letech 1901–1926, SOkA Jablonec nad Nisou

27. Nová budova jablonecké školy v roce 1930, SOkA Jablonec nad Nisou

28. Dvojbrož, žákovská práce Václava Vedrala, 1949, MSB

29. Dóza, návrh Josefa Durycha, kolem r. 1946

30. Dnešní podoba školy SUPŠ a VOŠ Jablonec nad Nisou, 2016

31. Náhrdelník, návrh Marie Křivánková, kol. r. 1910, UPM

32. Souprava: brož, náušnice, jehlice, návrh Rudolf Stockar, 1920, UPM

33. Závěs s gemou, Karel Tuček, kol. r. 1930, MČR

34. Ukázka prací studentů z brusičského a zlatnického oddělení, kol. r. 1900, MČR

35. Brož, jeden z možných návrhů Josefa Varcla, kol. r. 1920, MČR

36. Závěs, podle návrhu Františka Valeše, kol. r. 1920, SUPŠ a VOŠ Turnov

37. Pár náušnice ovlivněn stylem art deco, kol. r. 1925, MČR

38. Brož, podle návrhu Františka Valeše, kol. r. 1925, MČR

39. Brož, návrh student Šálek u J. Durycha, r. 1942, MČR

40. Brož, žákovská práce železnobrodské školy, r. 1925, SM

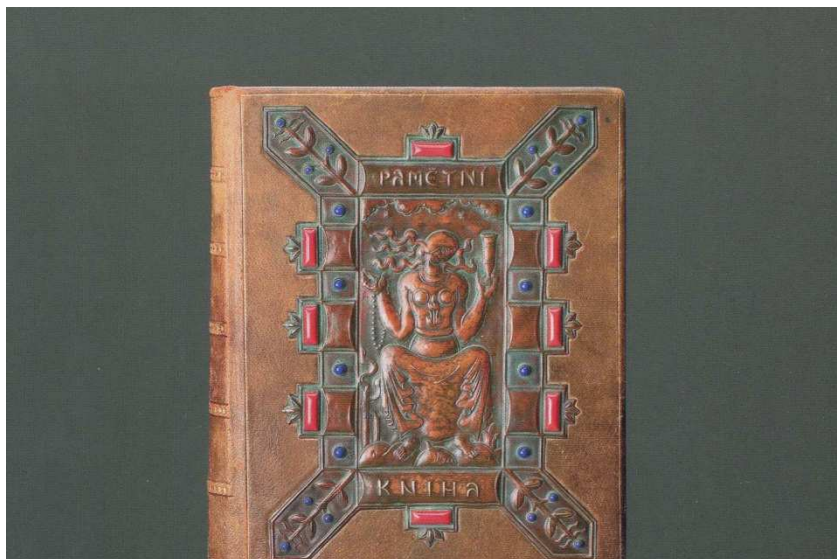

41. Náhrdelník, oddělení Oldřicha Žáka, 30. až 40. léta 20. stol., SUPŠS Železný Brod

42. Dámská kabelka, oddělení Oldřicha Žáka, 30. až 40. léta 20. stol., SUPŠS Železný Brod

43. Pamětní kniha sklářské školy, navrhl Oldřich Žák, 1926, SUPŠS Železný Brod

44 Křížová cesta, navrhl Oldřich Žák, Viktor Kirchner, Karel Syrovátka, 1940, SUPŠS Železný Brod

44. Toreador s býkem, oddělení Oldřicha Žáka, 40. léta, SUPŠS Železný Brod

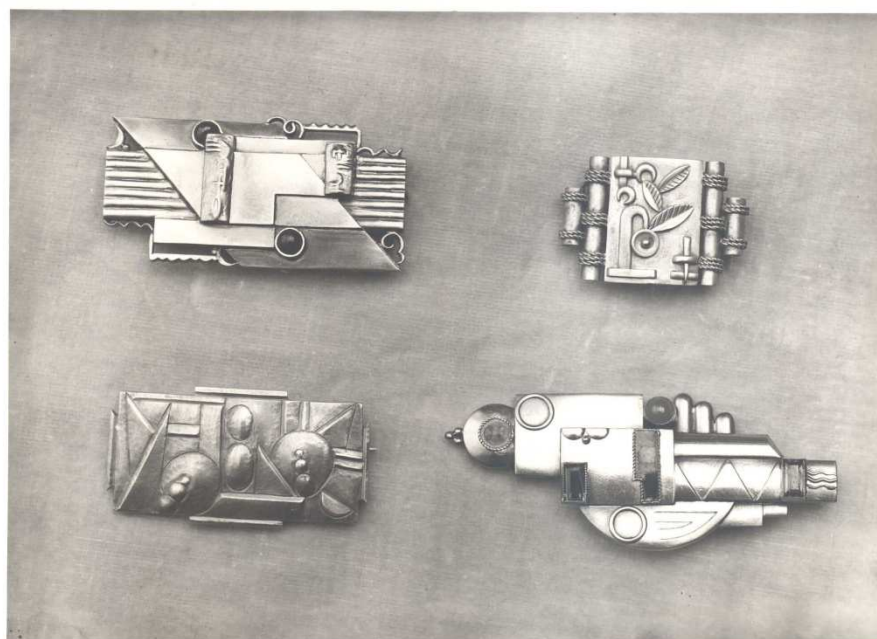
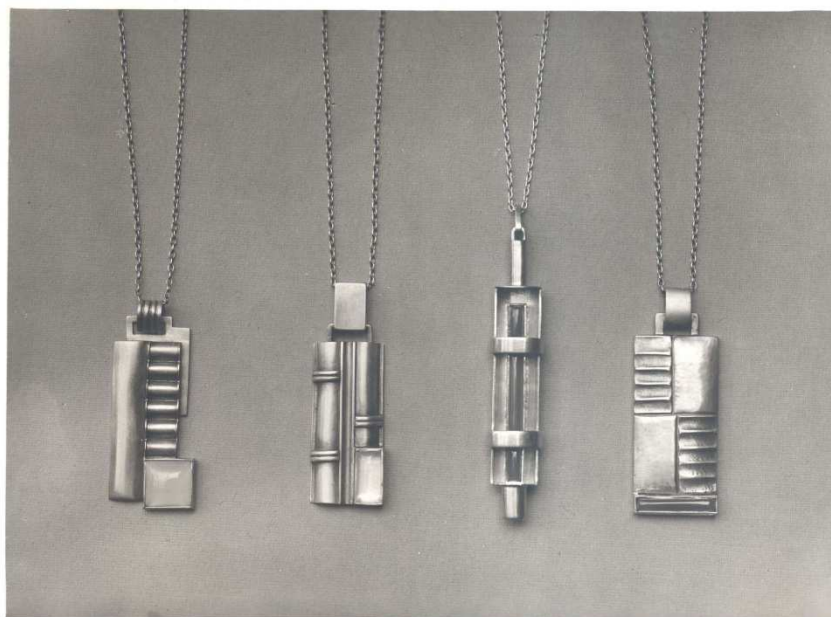
46. Brož, školní práce podle originálu Theodora Fahrnera, 1905, MSB

47. Ozdobný hřebec, podle návrhu Waltera Schiera, 1925, SOkA Jablonec nad Nisou

48. Přívěsek, kol. r. 1925, MSB

49. Ukázka studentských prací jablonecké školy, kol. r. 1930, SOkA Jablonec nad Nisou

50. Náramek, návrh Josef Durych, 1947, MSB

51. Brož, návrh Josef Durych, 1948, MSB

52. Brož z bakelitu, kol. r. 1945, MSB

Anotace

Jméno a příjmení:	Kristýna Fendrichová
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017
Název práce:	Užité umění první třetiny 20. století na odborných školách v Turnově, Jablonci nad Nisou a Železném Brodě
Název práce v angličtině:	Applied Art in the early 20th century in High Schools of Applied Arts in Turnov, Jablonec nad Nisou and in the High School of Applied Arts for Glassmaking in Železný Brod
Anotace práce:	Magisterská diplomová práce se zabývá tvorbou tří stěžejních uměleckých škol Libereckého kraje - v Turnově, Jablonci nad Nisou a Železném Brodě. Na vzniku těchto institucí má zásluhu tradice kraje v těžbě a zpracování drahých kamenů, ve výrobě bižuterie, zlatnictví a v sklářské tvorbě. Práce bude usilovat o shrnutí uměleckého působení škol v první třetině 20. století a zasazení tvorby užitého umění do kontextu doby. Cílem práce je rovněž nastínit pedagogickou činnost institucí a zmínit nejvýznamnější osobnosti jak z řad učitelů tak studentů.

Klíčová slova:	Turnov, Jablonec nad Nisou, Železný Brod, škola, užité umění, umělecké řemeslo, šperk, bižuterie, sklo
Anotace v angličtině:	This master's diploma thesis covers works of three main art schools of the Liberec region – in Turnov, Jablonec nad Nisou and Železný Brod. These three prestigious institutions originated thanks to the tradition of the Central Bohemian Region in mining and processing of precious stones, in goldsmith, in fashion jewellery production and in glass production. The work shall try to summarize art schools activities in the first third of the 20 th century and classify works of applied arts in the context of the time. The aim of the work is also to outline pedagogical activities of the institutions and mention some of the most important personalities among both teachers and students.
Klíčová slova v angličtině:	Turnov, Jablonec nad Nisou, Železný Brod, school, applied art, art and craft, jewel, fashion jewellery, glass
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha s fotografiemi
Rozsah práce:	128 stran včetně 28 stran obrazové přílohy
Jazyk práce:	Český